

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ

โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

จังหวัดสมุทรสาคร

Factors Affecting the Participation Level of Farmers in Project Management - Promoting

Large Agriculture Plot of Aromatic Coconut in Ban Phaeo,

Samut Sakhon Province

นางสาวเอื้องพร นพคุณ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม

พุทธศักราช 2563

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสยาม)

ใบรับรองสารนิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม
ปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

รัฐประศาสนศาสตร์
(สาขาวิชา)

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
(หลักสูตร)

เรื่อง (ภาษาไทย)

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ
โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม
บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

(ภาษาอังกฤษ)

Factors Affecting the Participation Level of Farmers in Project
Management - Promoting Large Agriculture Plot of Aromatic
Coconut in Ban Phaco, Samut Sakhon Province

นามผู้วิจัย (ภาษาไทย)

นางสาวเอื้องพร นพคุณ

(ภาษาอังกฤษ)

Ms.Aungporn Noppakun

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย
อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.สุเมธ แสงนมนवल)

เมื่อวันที่ 24 เดือน 7 .ศ. พ.ศ. 63

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผศ.ดร.เมทินทร์ เมธาวิกุล)

ปฏิบัติหน้าที่แทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐประศาสนศาสตร์

เมื่อวันที่ 24 เดือน 7 .ศ. พ.ศ. 63

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการบริหารจัดการ โครงการ
ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
โดย : นางสาวเอื้องพร นพคุณ
ชื่อปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเอก : รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา : .....

(ดร.สุเมธ แสงนันทกุล)

๒๑ / ๗.ค. / ๖๓

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเรื่องการบริหารจัดการ โครงการ เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และให้ข้อเสนอแนะแก่เกษตรกรในการทำเกษตร และ 4) ให้ข้อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาคร งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้วที่สมัครเข้าร่วม โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2562 จำนวน 102 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบด้วยค่า Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อน โครงการจากหน่วยงานภาครัฐ และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริม

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการติดตามและประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จึงเป็นข้อที่หน่วยงานจะต้องดำเนินงานต่อไป และทำให้ดียิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรในโครงการฯ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาโครงการฯ ทั้งในแง่ของการพัฒนา ปรับปรุง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและโอกาสในการพัฒนาตลาดมะพร้าว น้ำหอมต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของเกษตรกร, การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่, มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

Abstract

Title: Factors Affecting the Participation Level of Farmers in Project Management - Promoting Large Agriculture Plot of Aromatic Coconut in Ban Phaeo, Samut Sakhon Province

Author: Ms. Aungporn Noppakun

Degree: Master of Public Administration

Faculty: Public Administration

Advisor:

_____
(Dr. Sumet Saengmnuan)

24 July, 2020

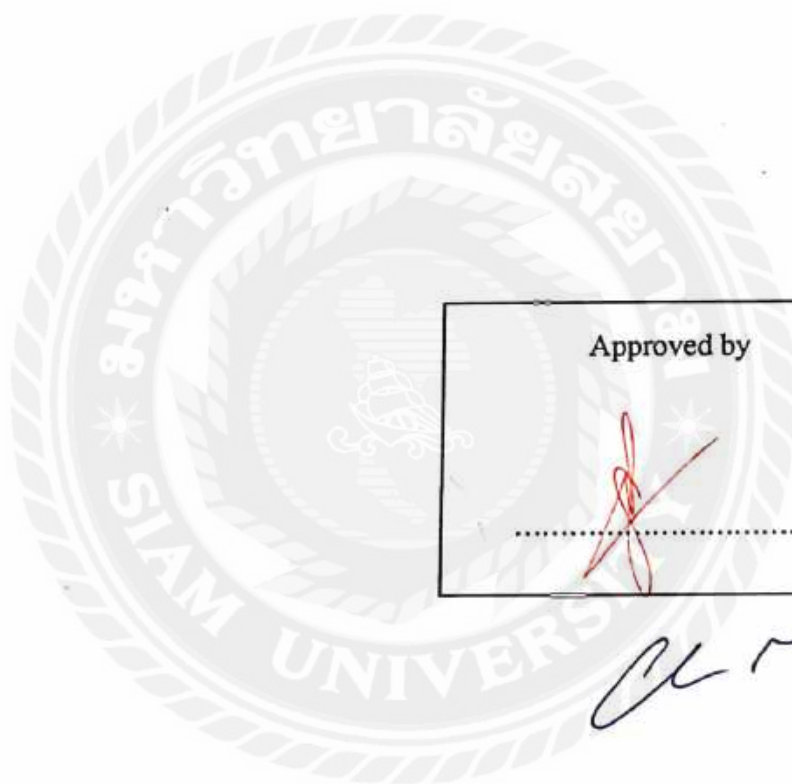
This research studied the factors that affected the level of participation of farmers in project management for the promotion of big plots of aromatic coconuts in Ban Phaeo, Samut Sakhon Province. The objectives were: 1) to study the level of farmers' participation in the management of large-scale aromatic coconut farming promotion project; 2) to consider the factors that affected the level of farmers' involvement in the management of the agricultural extension project of large-scale aromatic coconuts; 3) to study the problems, obstacles, and provide suggestions to farmers in agriculture; and 4) to create a proposal for the Ministry of Agriculture and Cooperatives to raise the participation level of farmers in Samut Sakhon Province. This research was a quantitative study and used questionnaires as a tool for data collection. The primary target group was farmers of aromatic coconuts in Ban Phaeo and participated in the large-scale agriculture project initiated by the Ministry of Agriculture and Cooperatives from 2016 - 2019, a total of 102 people. The statistical tools used for data analysis were frequency, percentage, Mean and standard deviation. Chi-Square test was used to find the relationship of the variables at a statistical significance level of 0.05.

The results showed that, in overall, the participation of farmers' agricultural promotion project in Ban Phaeo, Samut Sakhon Province, in terms of receiving information about project procedures from the government agencies and on the support from government agencies, the participation of farmers was at a high level. The management of agricultural extension programs in planning and decision, operations and operational aspects, benefits were at a high level. Tracking and evaluation was at a good level.

This study made suggestions in terms of receiving information and promotion of the project that there was a relationship with the level of farmers' participation in project management; therefore, it was considered that the relevant agencies must continue to work and improve to increase the benefit for farmers in the project. Raising support from the government

agencies is vital for the development of the project, both in terms of growth, improvements, increase efficiency, and offer the opportunity to continue the development of the aromatic coconut market.

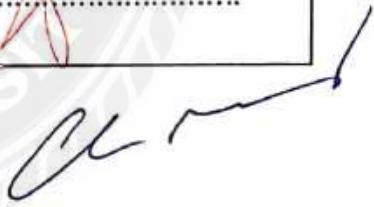
Keywords: farmers participation, large-scale agricultural promotion, aromatic coconut in Ban Phaco

Approved by

.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.สุเมธ แสงนิมนวล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และ ผศ.ดร.เมฆินทร์ เมฆาวิกุล ปฏิบัติหน้าที่ แทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐประศาสนศาสตร์ พร้อมทั้งคณาจารย์ จาก รปม.ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิด องค์ความรู้ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ เกษตรกร โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครทุกท่าน ที่ให้ความเอื้อเฟื้อกรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม อันเป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายนี้ ต้องขอขอบคุณผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่าน พร้อมทั้ง ครอบครัวของข้าพเจ้าเอง ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้เสมอมา และขอบคุณเพื่อนๆ รปม.รุ่นที่ 19/1 ที่คอยช่วยกันผลักดันในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือและคอยเป็นกำลังใจให้กันมาโดยตลอดจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

นางสาวเอื้องพร นพคุณ

กรกฎาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(3)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(8)
สารบัญภาพประกอบ.....	(11)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	12
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
1.5 นิยามคำศัพท์.....	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม.....	16
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม.....	33
2.3 โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัด สมุทรสาคร.....	43
2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	68
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย.....	69
3.1 สมมติฐานในการวิจัย.....	69
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล.....	71
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	72

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	75
4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม.....	76
4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อน โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว.....	80
4.3 วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการ ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว	87
4.4 การทดสอบสมมติฐานหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร.....	95
4.5 ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	106
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	108
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	111
5.2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	105
5.3 ข้อเสนอแนะโดยศึกษาจากข้อมูลโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร.....	113
บรรณานุกรม.....	114
ภาคผนวก	120
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	127

สารบัญญัตินี้

ตารางที่	หน้า	
1.1	แสดงเขตพื้นที่การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ จำนวน 9 เขต 76 จังหวัด.....	3
1.2	แสดงประเด็นปัญหาของการส่งเสริมนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่อง	5
1.3	แสดงพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสาคร และพื้นที่ภาคเกษตร.....	6
1.4	แสดงรายละเอียดสินค้าเกษตรด้านพืชที่มีศักยภาพของจังหวัดสมุทรสาคร ปี พ.ศ. 2561.....	7
1.5	แสดงเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจการเกษตร ไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562.....	8
1.6	แสดงจำนวนแปลงใหญ่ และจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ของจังหวัดสมุทรสาคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562.....	10
2.1	แสดงข้อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากกับกลุ่มที่ด้อยประสิทธิภาพ	39
2.2	แสดงจำนวนแปลงใหญ่ (แยกตามหน่วยงานรับผิดชอบ) ของจังหวัดสมุทรสาคร ใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562.....	56
4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ.....	76
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่วงอายุ.....	76
4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มอายุ.....	77
4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา.....	77
4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา.....	78
4.6	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาที่ท่านเข้าร่วมกลุ่ม...	78
4.7	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มระยะเวลาที่ท่านเข้าร่วม กลุ่ม.....	78
4.8	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม.....	79
4.9	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม	79
4.10	แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการ จากแหล่งสื่อบุคคล.....	80

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.11 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการจากแหล่งสื่อกลุ่ม.....	81
4.12 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากแหล่ง สื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ.....	82
4.13 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจาก แหล่งสื่อบุคคล.....	83
4.14 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจาก แหล่งสื่อกลุ่มบุคคล.....	83
4.15 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจาก แหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ.....	84
4.16 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการ.....	85
4.17 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสนับสนุนจากหน่วย งานภาครัฐ.....	85
4.18 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรด้านการวางแผน/การตัดสินใจ.....	87
4.19 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ.....	89
4.20 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรด้านการรับผลประโยชน์.....	90
4.21 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรด้านการติดตามและประเมินผล.....	91
4.22 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน การบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้าน แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร.....	92

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
4.23	แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร.....	93
4.24	แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามกลุ่มการมีส่วนร่วมฯ โดยรวม.....	94
4.25	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว.....	96
4.26	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว	97
4.27	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้าน.....	98
4.28	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว.....	99
4.29	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว.....	100
4.30	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว.....	101
4.31	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว.....	104
4.32	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	106

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงแผนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปี 2559.....	45
2.2 แสดงแผนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปี 2560.....	46
2.3 แสดงแผนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปี 2561.....	47
2.4 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย.....	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเกษตรกรรมถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรการผลิตและการจ้างงานที่สำคัญของ ประเทศ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP) ของภาค เกษตรกรรมไทยเติบโตอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 อย่างไรก็ตาม นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของ รัฐบาลไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เป็นหลัก นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) ซึ่งสนับสนุนการผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – 2519) ที่ส่งเสริมการผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ สัดส่วนมูลค่าการผลิตภาคอุตสาหกรรมอยู่ที่ร้อยละ 40 ของ GDP และเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในทาง ตรงกันข้ามสัดส่วนมูลค่า การผลิตภาคเกษตรกรรม อยู่ที่ร้อยละ 10 ของ GDP และลดลงอย่าง ต่อเนื่อง (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554: 2)

บทบาทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างเศรษฐกิจและภาคเกษตรกรรม ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโต อย่างยั่งยืน เพราะยังคงพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ทั้งการส่งออกสินค้า การลงทุน และการ นำเข้าพลังงานจากต่างประเทศอย่างมาก รวมถึงมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก และปัจจัยแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิม โดยเฉพาะทุนและแรงงานราคาถูก ที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำ เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขันในตลาดโลก ขณะที่สถานะเศรษฐกิจภายในประเทศยังมีความเหลื่อมล้ำ ประชาชน ระดับฐานรากซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรมีรายได้น้อยเมื่อเทียบกับนอกภาคเกษตร ตลอดจน ประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สินเป็นปัจจัยบั่นทอนการพัฒนาของประเทศไทย (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559)

ปัญหาของเกษตรกรยังคงมีอยู่ในสังคมไทย เป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อยที่มี พื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และมีลักษณะต่างคนต่างผลิตไม่มีการรวมกลุ่มผลิตทำให้ ต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร

เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงาน รวมทั้งปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร ขณะที่แรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลง เนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายไปทำงานในภาคการผลิตอื่นและการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและขยายตัวของภาคการผลิตอื่น รวมถึงทัศนคติของเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าการทำงานเกษตรเป็นงานที่หนักและลำบาก ไม่คุ้มค่า ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจ ทำอาชีพการเกษตร ซึ่งปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบโดยการปรับตัวของเกษตรกรสู่เกษตรกรมีอาชีพ (Smart Farmer) เพราะเกษตรกรจำนวนมาก ยังมีข้อจำกัด ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตเชื่อมโยงไปจนถึงการแปรรูปและการตลาด การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ปัจจัยการผลิต ทำให้ใช้ปัจจัยการผลิตมากเกินไปจนเป็นการปรับตัวของเกษตรกรจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เป้าหมายการพัฒนาการเกษตรของประเทศบรรลุผลสำเร็จได้ โดยการส่งเสริมการทำเกษตรในรูปแบบของการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร อาจกล่าวได้ว่า ภาคการเกษตรมีความอ่อนไหวและเปราะบางมากกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ จึงควรเน้นในเรื่องการวางแผนความต้องการและการผลิตสินค้าเกษตร (Demand & Supply) ในระดับจังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลให้กับส่วนกลางในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในภาพรวม เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกรทั่วประเทศ เพื่อรู้ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ ขณะที่มาตรฐานสินค้าเกษตร ประเทศไทยได้มีการพัฒนาด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรไปมากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการพัฒนาให้ทั่วถึงทั้งด้านองค์ความรู้และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตร (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตร (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญนั้นคือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรในด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในขณะนั้น (พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบายเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ ซึ่งจะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนดและสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้าง

สินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสม (Zoning) สำหรับการผลิตสินค้า 20 ชนิด โดยมีหลักการคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาด เพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างห่วงโซ่อุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงได้จัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยมีการบริหารจัดการร่วมกันโดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคายุ่ง ภาษี พันธุ์พืช ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561: 1)

ผลการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่องปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมามีกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่นำร่องใน 9 ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ผัก/สมุนไพร ไม้ผล หม่อน กัญชง กล้วยไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยพื้นที่แปลงใหญ่ต้นแบบได้กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวม 76 จังหวัด รวมทั้งหมด 600 แปลง 32 ชนิดสินค้า ซึ่งพืชที่มีการส่งเสริมการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มากที่สุดคือข้าว มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 63,741 ราย คิดเป็นพื้นที่ 944,718.30 ไร่ รองลงมาคือไม้ยืนต้น พืชไร่ และไม้ผลตามลำดับ ในการแบ่งพื้นที่ส่งเสริมการดำเนินการเกษตรแบบแปลงใหญ่นั้น กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 9 เขต ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด โดยจำแนกตามลักษณะของพื้นที่ ซึ่งในแต่ละเขตพื้นที่ มีการส่งเสริมการ ปลูกพืช แปลงใหญ่แตกต่างกันออกไป รายละเอียดตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงเขตพื้นที่การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ จำนวน 9 เขต 76 จังหวัด

เขต	จังหวัด
1	ชัยนาท นนทบุรี ปทุมธานี ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง
2	กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาครสุพรรณบุรี
3	จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ สระแก้ว
4	กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี
5	ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา สงขลา สตูล
6	เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน
7	ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี
8	กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนอง สุราษฎร์ธานี
9	กำแพงเพชร ดาก นครสวรรค์ พิชญ โลก เพชรบูรณ์ พิจิตร สุโขทัย อุตรดิตถ์ อุทัยธานี

ที่มา : กมลรัตน์ ถิระพงษ์, 2561: 54

ได้มีการถอดบทเรียนจากผลการดำเนินการของพื้นที่นำร่องทั่วประเทศ พบว่ามีข้อดีจากการเข้าไปส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เช่น การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันได้แลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการในการผลิตสินค้ามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบต่างคนต่างทำ ทำให้ศักยภาพในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น ทั้งในแง่ของเทคโนโลยีและเทคนิคที่ใช้ในการผลิตทำให้ผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการลดต้นทุนการผลิต ทั้งจากการรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในปริมาณมาก และการนำเทคโนโลยีในการวิเคราะห์สภาพดินมาใช้ เพื่อเป็นตัวช่วยในการกำหนดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกษตรกรสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง เกษตรกรมีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งการลดการใช้สารเคมีและลดการใช้ปุ๋ยเคมี เป็นต้น ถึงแม้ว่าการเข้าไปส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่องทั่วประเทศ จะมีข้อดีดังได้กล่าวมาข้างต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการเข้าไปส่งเสริมนโยบายการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ก็ยังพบว่ามีประเด็นปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงประเด็นปัญหาของการส่งเสริมนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่อง

ด้าน	ประเด็นปัญหา
1) เกษตรกร	1) เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในทุกพื้นที่ที่ทำการส่งเสริม 2) เกษตรกรเป็นรายย่อยในพื้นที่ทำการเกษตรอยู่กระจัดกระจายออกไป ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง ส่งผลให้เกษตรกรมีความยากลำบากในการเดินทางเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มแปลงใหญ่ที่ตนเองเข้าร่วมหรือเข้าอบรมกับส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุน
2) โครงสร้างองค์การและบุคลากรผู้รับผิดชอบ	การเข้าไปส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปส่งเสริมกับเกษตรกรคนละช่วงเวลา ไม่มีแผนบูรณาการ ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสในการออกไปประกอบอาชีพ
3) การนำนโยบายไปปฏิบัติ	ลักษณะการดำเนินการผลิตของแปลงใหญ่ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีการวางแผนการผลิตร่วมกันและทำการตลาดร่วมกัน ส่งผลให้มีการผลิตที่ประหยัดต่อขนาด ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของการดำเนินนโยบาย และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีการทำการผลิตแยกกัน แต่ทำการตลาดร่วมกัน ซึ่งการผลิตของเกษตรกรในกลุ่มนี้ถึงแม้ว่าจะมีการร่วมกลุ่มกัน แต่ไม่ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดในการผลิต

ที่มา: กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561: 58-59

การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. 2559 ประกอบไปด้วย 9 ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ผัก/สมุนไพร ไม้ผล หม่อน กล้ายไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยมะพร้าว น้ำหอมเป็นพืชอีกหนึ่งชนิดที่จัดอยู่ในหมวดของไม้ผลตามประเภทสินค้าเกษตรที่ได้รับการส่งเสริมในระบบเกษตรแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. 2559 มะพร้าวน้ำหอมถือได้ว่าเป็นผลไม้เศรษฐกิจสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตมาโดยตลอด ปัจจุบันมะพร้าวน้ำหอมได้เข้าสู่ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 11 แปลง เกษตรกรเข้าร่วม 401 ราย พื้นที่ 5,135 ไร่ จังหวัดที่ดำเนินการตามโครงการมี 4 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ซึ่งแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมใช้การตลาดนำการผลิต

สามารถจำหน่ายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีขีดความสามารถในการเพิ่มช่องทางตลาดผ่านสื่อออนไลน์ และพบว่ามะพร้าวน้ำหอมเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคสูง (มดิชน, 2562 : ออนไลน์) เนื่องจากมะพร้าวน้ำหอมสามารถปลูกได้หลายพื้นที่ในประเทศไทย แต่ผลผลิตจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ พบว่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครสามารถปลูกมะพร้าวน้ำหอมได้ผลดี มีรสหอม หวาน แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ แม้ใช้ต้นพันธุ์จากที่เดียวกัน จนมะพร้าวน้ำหอมที่ผลิตมากในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ดังกล่าวของมะพร้าวน้ำหอมที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครจึงได้ดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนสินค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication หรือ GI) และผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตในรูปแบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทั้งนี้ จังหวัดสมุทรสาครเป็น 1 ใน 77 จังหวัด ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเกษตรกรและพื้นที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอมจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่น

จังหวัดสมุทรสาครมีพื้นที่จังหวัดทั้งหมด จำนวน 545,216 ไร่ เป็นพื้นที่การผลิตด้านการเกษตรในปี พ.ศ. 2561 ทั้งหมด 131,212 ไร่ โดยจำแนกตามสัดส่วนของการใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้ ดังนี้

- 1) พื้นที่ทางการผลิตด้านพืช 76,507 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.03 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด
- 2) พื้นที่ทางการประมง 36,784 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.75 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด
- 3) พื้นที่นาเกลือ 17,921 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.29 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด

จำนวนเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น เกษตรกรด้านพืช จำนวน 8,135 ราย เกษตรกรด้านประมง จำนวน 2,969 ราย เกษตรกรด้านปศุสัตว์ จำนวน 2,603 ราย และเกษตรกรทำนาเกลือ จำนวน 293 ราย รวมทั้งรวมทั้งหมด จำนวน 14,000 ราย รายละเอียดดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 แสดงพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสาคร และพื้นที่ภาคเกษตร

ข้อมูล	จังหวัด	อำเภอเมือง	อำเภอกระทุ่ม แบน	อำเภอบ้าน แพ้ว
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	545,216	307,525	84,547	153,144
พื้นที่การเกษตรด้านพืชทั้งหมด (ไร่)	76,507	13,870	18,197	44,440

ข้อมูล	จังหวัด	อำเภอเมือง	อำเภอกระทุ่ม แบน	อำเภอบ้าน แพ้ว
พื้นที่การเกษตรด้านประมง ทั้งหมด (ไร่)	36,784	24,193	574	12,017
พื้นที่นาเกลือ ทั้งหมด (ไร่)	17,921	17,921	-	-
จำนวนเกษตรกรด้านพืช (ครัวเรือน)	8,135	675	2,344	5,116
จำนวนเกษตรกรด้านประมง (ราย)	2,969	1,262	182	1,525
จำนวนเกษตรกรทำนาเกลือ (ครัวเรือน)	293	293	-	-
จำนวนเกษตรกรด้านปศุสัตว์ (ราย)	2,603	762	924	917

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 25

พื้นที่เกษตรกรรมด้านการเพาะปลูก ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกระทุ่มแบน พื้นที่อำเภอบ้านแพ้วส่วนใหญ่จะเป็นไม้ผลยืนต้น เช่น มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง มะนาว และนาข้าว เป็นต้น ส่วนพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบนจะเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กล้ายไม้ เป็นต้น ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและแหล่งน้ำเหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช ดังตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 แสดงรายละเอียดสินค้าเกษตรด้านพืชที่มีศักยภาพของจังหวัดสมุทรสาคร ปี พ.ศ. 2561

ชนิด	เกษตรกร (ราย)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก.ต่อ ไร่)	ต้นทุน การผลิต (บาท)	ผลผลิต รวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัน)	มูลค่า ผลผลิต (ล้านบาท)
1. มะพร้าว น้ำหอม	2,252	20,972	4,800	24,000	100,665.6	9,000	905.99
2. กล้ายไม้	451	3,675	2,300	N/A	8,452.5	60,000	507.1
3. ฝรั่ง	1,260	6,865	4,500	15,000	30,892.5	15,000	463.38
4. มะม่วง	937	7,182	3,000	15,000	21,546	20,000	430.9
5. มะนาว	932	6,040	2,500	13,000	15,100	27,000	407.7

ตารางที่ 1.4 แสดงรายละเอียดสินค้าเกษตรด้านพืชที่มีศักยภาพของจังหวัดสมุทรสาคร ปี พ.ศ. 2561 (ต่อ)

ชนิด	เกษตรกร (ราย)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก.ต่อ ไร่)	ต้นทุน การผลิต (บาท)	ผลผลิต รวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัน)	มูลค่า ผลผลิต (ล้านบาท)
6. ลำไย	240	2,314	2,000	15,450	4,688	50,000	234.4
7. กลั้ว น้ำว้า	642	2,137	7,200	1,700	15,386.4	6,000	92.3
8. ข้าวนาปี	245	4,481	700	4,590	3,136.5	6,800	21.3
9. ข้าวนา ปรัง	202	4,067	697	4,590	2,834.7	6,800	19.2

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 26

ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร ในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 ดัชนีผลผลิตสินค้าภาคเกษตรอยู่ที่ระดับ 88.8 ขยายตัวร้อยละ 1.1 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มะพร้าว น้ำหอม ข้าว มะนาว และกุ้งขาวเพิ่มขึ้น ส่วนดัชนีราคาที่เกษตรกรขายได้ อยู่ที่ระดับ 121.9 ขยายตัวร้อยละ 6.4 เนื่องจากราคาสินค้าเกษตร ได้แก่ มะนาว และไข่ไก่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรอยู่ที่ระดับ 108.2 ขยายตัวร้อยละ 7.6 รายละเอียดดังตารางที่ 1.5

ตารางที่ 1.5 แสดงเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจการเกษตร ไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562

รายการ	ภาคเกษตร			สาขาพืช			สาขาปศุสัตว์			สาขาประมง		
	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ
	ดัชนี ผลผลิตทาง การเกษตร	87.8	88.8	1.1	88.5	90.2	1.9	86.1	87.9	2.1	79.9	82.1

ตารางที่ 1.5 แสดงเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจการเกษตร ไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 (ต่อ)

รายการ	ภาคเกษตร			สาขาพืช			สาขาปศุสัตว์			สาขาประมง		
	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ
ดัชนีราคาที่ เกษตรกร ขายได้	114. 6	121. 9	6.4	204. 2	222. .8	9.1	107. 8	116. 4	8.0	87.6	86.9	- 0.8
ดัชนีรายได้ เกษตรกร	100. 6	108. 2	7.6	180. 7	197. .8	11.2	92.8	102. 3	10.2	70.0	71.3	1.9

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562 : 73

ส่วนสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 สาขาพืช ผลผลิตมะพร้าวน้ำหอม ในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 มีปริมาณ 21,789.9 ตัน เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา ซึ่งมีผลผลิต 20,918.9 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 เนื่องจากมะพร้าวน้ำหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่ตลาดในประเทศและต่างประเทศมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสภาพอากาศและปริมาณน้ำเอื้ออำนวย ส่งผลให้เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรจึงขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น

สำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้น จังหวัดสมุทรสาครโดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับสมัครและคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่มีความต้องการ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จนถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ทั้งสิ้น จำนวน 20 แปลง รายละเอียดดังตารางที่ 1.6

ตารางที่ 1.6 แสดงจำนวนแปลงใหญ่ และจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ของจังหวัดสมุทรสาคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562

โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรสาคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562					
แปลงใหญ่ จำนวน 20 แปลง		จำนวนเกษตรกรในภาคเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 14,000 ราย			
ประเภท	จำนวนแปลง	เกษตรกรเข้าร่วม(ราย)	คิดเป็นร้อยละ	เกษตรกรไม่เข้าร่วม (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
ไม้ผล	8	662	4.73	13,338	95.27
ไม้ดอก	3				
ประมง	6				
ปศุสัตว์	1				
เกลือทะเล	2				

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 27-28

จากตารางจะเห็นว่าจำนวนเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาครที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่เกษตรกรจะเข้าร่วมโครงการฯ น้อยลงอีก เนื่องจากพื้นที่ในการทำเกษตรลดน้อยลง เพราะมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตในภาคการเกษตร ไปเป็นพื้นที่ของภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เป็นพื้นที่เช่า และต่างคนต่างผลิตตามศักยภาพของตน รวมถึงเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562 : 126) จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวมีแนวโน้มที่เกษตรกร จะดำเนินกิจกรรมการผลิต การจำหน่าย และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันร่วมกันตามโครงการฯ ลดลงด้วย ดังนั้น จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดพื้นที่น้ำร่องจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อาจจะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเกษตรกรให้ลดต้นทุน การผลิต เพิ่มผลผลิต และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับเกษตรกร อย่างไรก็ตาม การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ปรากฏว่า มีงานวิจัยที่สะท้อนสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของเกษตรกรจากการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถสนองตอบต่อเป้าหมายและแนวทางของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้มุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน มีการรวมกลุ่มผลิตและบริหารจัดการปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ดังนั้น การสร้างการมี

ส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จึงมีความสำคัญมาก ดังที่สถาบันพระปกเกล้า (2545: 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและการบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา สามารถลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) การสร้างความสำเร็จ และผลในการปฏิบัติของโครงการ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน เป็นต้น

ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานในการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในด้านพืช ประมง และปศุสัตว์ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังมีปัญหาในการดำเนินงาน นั่นคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรแปลงใหญ่ไม่ได้รวมกันผลิตหรือขายตามเป้าหมาย/วิธีการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งยังมีลักษณะต่างคนต่างผลิตและจำหน่ายเหมือนที่เคยปฏิบัติมา มีการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มแปลงใหญ่ที่ตนเองเข้าร่วม หรือเข้าอบรมกับส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งอาจส่งผลให้โครงการฯ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมะพร้าว น้ำหอม เป็นพืชอีกชนิดที่จัดอยู่ในหมวดของไม้ผล ตามประเภทสินค้าเกษตรที่ได้รับการส่งเสริมในระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 และมะพร้าวน้ำหอมถือได้ว่าเป็นผลไม้เศรษฐกิจสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตมาโดยตลอด และยังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่มีมูลค่าผลผลิตในระดับสูงของจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรด้านพืชชนิดอื่น ๆ (รายละเอียดดังตารางที่ 1. 4) รวมทั้งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2561: 1) นอกจากนี้มะพร้าวน้ำหอมยังเป็นพืชที่มีจำนวนเกษตรกรและจำนวนพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดในจำนวนพืชเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร ทำให้ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้วว่ามีรูปแบบใดบ้างและมีมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของเกษตรกร รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ตลอดจนจัดทำข้อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเกษตรกรรมถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรการผลิตและการจ้างงานที่สำคัญของ ประเทศ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP) ของภาค เกษตรกรรมไทยเติบโตอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 อย่างไรก็ตาม นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของ รัฐบาลไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เป็นหลัก นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) ซึ่งสนับสนุนการผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – 2519) ที่ส่งเสริมการผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ สัดส่วนมูลค่าการผลิตภาคอุตสาหกรรมอยู่ที่ร้อยละ 40 ของ GDP และเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในทาง ตรงกันข้ามสัดส่วนมูลค่า การผลิตภาคเกษตรกรรม อยู่ที่ร้อยละ 10 ของ GDP และลดลงอย่าง ต่อเนื่อง (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554: 2)

บทบาทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างเศรษฐกิจและภาคเกษตรกรรม ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโต อย่างยั่งยืน เพราะยังคงพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ทั้งการส่งออกสินค้า การลงทุน และการ นำเข้าพลังงานจากต่างประเทศอย่างมาก รวมถึงมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก และปัจจัยแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิม โดยเฉพาะทุนและแรงงานราคาถูก ที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำ เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขันในตลาดโลก ขณะที่สถานะเศรษฐกิจภายในประเทศยังมีความเหลื่อมล้ำ ประชาชน ระดับฐานรากซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรมีรายได้น้อยเมื่อเทียบกับนอกภาคเกษตร ตลอดจน ประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สินเป็นปัจจัยบั่นทอนการพัฒนาของประเทศไทย (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559)

ปัญหาของเกษตรกรยังคงมีอยู่ในสังคมไทย เป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อยที่มี พื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และมีลักษณะต่างคนต่างผลิตไม่มีการรวมกลุ่มผลิตทำให้ ต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร

เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงาน รวมทั้งปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร ขณะที่แรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลง เนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายไปทำงานในภาคการผลิตอื่นและการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและขยายตัวของภาคการผลิตอื่น รวมถึงทัศนคติของเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าการทำการเกษตรเป็นงานที่หนักและลำบาก ไม่คุ้มค่า ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจ ทำอาชีพการเกษตร ซึ่งปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบโดยการปรับตัวของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ (Smart Farmer) เพราะเกษตรกรจำนวนมากยังมีข้อจำกัด ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตเชื่อมโยงไปจนถึงการแปรรูปและการตลาด การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ปัจจัยการผลิต ทำให้ใช้ปัจจัยการผลิตมากเกินไป การปรับตัวของเกษตรกรจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เป้าหมายการพัฒนาการเกษตรของประเทศบรรลุผลสำเร็จได้ โดยการส่งเสริมการทำเกษตรในรูปแบบของการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร อาจกล่าวได้ว่า ภาคการเกษตรมีความอ่อนไหวและเปราะบางมากกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ จึงควรเน้นในเรื่องการวางแผนความต้องการและการผลิตสินค้าเกษตร (Demand & Supply) ในระดับจังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลให้กับส่วนกลางในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในภาพรวม เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกรทั่วประเทศ เพื่อรู้ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ ขณะที่มาตรฐานสินค้าเกษตร ประเทศไทยได้มีการพัฒนาด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรไปมากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการพัฒนาให้ทั่วถึงทั้งด้านองค์ความรู้และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตร (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตร (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญนั้นคือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรในด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในขณะนั้น (พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบายเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ ซึ่งจะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนดและสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้าง

สินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสม (Zoning) สำหรับการผลิตสินค้า 20 ชนิด โดยมีหลักการ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยง กับตลาด เพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างห่วงโซ่อุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหา เรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมอบหมาย ให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริม การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงได้จัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยมีการบริหารจัดการร่วมกันโดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกร รวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคายุติธรรม อาทิ พันธุ์พืช ปุ๋ย และ การใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561: 1)

ผลการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่องปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมามี กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่นำร่องใน 9 ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ผัก/สมุนไพร ไม้ผล หม่อน กัญชง กล้วยไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยพื้นที่แปลงใหญ่ ต้นแบบได้กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวม 76 จังหวัด รวมทั้งหมด 600 แปลง 32 ชนิดสินค้า ซึ่งพืชที่มีการส่งเสริมการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มากที่สุดคือข้าว มีเกษตรกรเข้าร่วม โครงการ จำนวน 63,741 ราย คิดเป็นพื้นที่ 944,718.30 ไร่ รองลงมาคือไม้ยืนต้น พืชไร่ และไม้ผล ตามลำดับ ในการแบ่งพื้นที่ส่งเสริมการดำเนินการเกษตรแบบแปลงใหญ่นั้น กรมส่งเสริม การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 9 เขต ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด โดยจำแนกตามลักษณะของพื้นที่ ซึ่งในแต่ละเขตพื้นที่ มีการส่งเสริมการ ปลูกพืช แปลงใหญ่แตกต่างกันออกไป รายละเอียดตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงเขตพื้นที่การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ จำนวน 9 เขต 76 จังหวัด

เขต	จังหวัด
1	ชัยนาท นนทบุรี ปทุมธานี ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง
2	กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาครสุพรรณบุรี
3	จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ สระแก้ว
4	กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี
5	ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา สงขลา สตูล
6	เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน
7	ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี
8	กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนอง สุราษฎร์ธานี
9	กำแพงเพชร ดาก นครสวรรค์ พิชญ โลก เพชรบูรณ์ พิจิตร สุโขทัย อุตรดิตถ์ อุทัยธานี

ที่มา : กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561: 54

ได้มีการถอดบทเรียนจากผลการดำเนินการของพื้นที่นำร่องทั่วประเทศ พบว่ามีข้อดีจากการเข้าไปส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เช่น การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันได้แลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการในการผลิตสินค้ามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบต่างคนต่างทำ ทำให้ศักยภาพในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น ทั้งในแง่ของเทคโนโลยีและเทคนิคที่ใช้ในการผลิตทำให้ผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการลดต้นทุนการผลิต ทั้งจากการรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในปริมาณมาก และการนำเทคโนโลยีในการวิเคราะห์สภาพดินมาใช้ เพื่อเป็นตัวช่วยในการกำหนดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกษตรกรสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง เกษตรกรมีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งการลดการใช้สารเคมีและลดการใช้ปุ๋ยเคมี เป็นต้น ถึงแม้ว่าการเข้าไปส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่องทั่วประเทศ จะมีข้อดีดังได้กล่าวมาข้างต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการเข้าไปส่งเสริมนโยบายการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ก็ยังพบว่ามีประเด็นปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงประเด็นปัญหาของการส่งเสริมนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่อง

ด้าน	ประเด็นปัญหา
1) เกษตรกร	1) เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในทุกพื้นที่ที่ทำการส่งเสริม 2) เกษตรกรเป็นรายย่อยในพื้นที่ทำการเกษตรอยู่กระจัดกระจายออกไป ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง ส่งผลให้เกษตรกรมีความยากลำบากในการเดินทางเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มแปลงใหญ่ที่ตนเองเข้าร่วมหรือเข้าอบรมกับส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุน
2) โครงสร้างองค์การและบุคลากรผู้รับผิดชอบ	การเข้าไปส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปส่งเสริมกับเกษตรกรคนละช่วงเวลา ไม่มีแผนบูรณาการ ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสในการออกไปประกอบอาชีพ
3) การนำนโยบายไปปฏิบัติ	ลักษณะการดำเนินการผลิตของแปลงใหญ่ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีการวางแผนการผลิตร่วมกันและทำการตลาดร่วมกัน ส่งผลให้มีการผลิตที่ประหยัดต่อขนาด ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของการดำเนินนโยบาย และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีการทำการผลิตแยกกัน แต่ทำการตลาดร่วมกัน ซึ่งการผลิตของเกษตรกรในกลุ่มนี้ถึงแม้ว่าจะมีการร่วมกลุ่มกัน แต่ไม่ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดในการผลิต

ที่มา: กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561: 58-59

การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. 2559 ประกอบไปด้วย 9 ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ผัก/สมุนไพร ไม้ผล หม่อน กล้ายไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยมะพร้าว น้ำหอมเป็นพืชอีกหนึ่งชนิดที่จัดอยู่ในหมวดของไม้ผลตามประเภทสินค้าเกษตรที่ได้รับการส่งเสริมในระบบเกษตรแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. 2559 มะพร้าวน้ำหอมถือได้ว่าเป็นผลไม้เศรษฐกิจสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตมาโดยตลอด ปัจจุบันมะพร้าวน้ำหอมได้เข้าสู่ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 11 แปลง เกษตรกรเข้าร่วม 401 ราย พื้นที่ 5,135 ไร่ จังหวัดที่ดำเนินการตามโครงการมี 4 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ซึ่งแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมใช้การตลาดนำการผลิต

สามารถจำหน่ายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีขีดความสามารถในการเพิ่มช่องทางตลาดผ่านสื่อออนไลน์ และพบว่ามะพร้าวน้ำหอมเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคสูง (มดิชน, 2562 : ออนไลน์) เนื่องจากมะพร้าวน้ำหอมสามารถปลูกได้หลายพื้นที่ในประเทศไทย แต่ผลผลิตจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ พบว่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครสามารถปลูกมะพร้าวน้ำหอมได้ผลดี มีรสหอม หวาน แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ แม้ใช้ต้นพันธุ์จากที่เดียวกัน จนมะพร้าวน้ำหอมที่ผลิตมากในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ดังกล่าวของมะพร้าวน้ำหอมที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครจึงได้ดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนสินค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication หรือ GI) และผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตในรูปแบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทั้งนี้ จังหวัดสมุทรสาครเป็น 1 ใน 77 จังหวัด ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเกษตรกรและพื้นที่ปลูกมะพร้าวจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่น

จังหวัดสมุทรสาครมีพื้นที่จังหวัดทั้งหมด จำนวน 545,216 ไร่ เป็นพื้นที่การผลิตด้านการเกษตรในปี พ.ศ. 2561 ทั้งหมด 131,212 ไร่ โดยจำแนกตามสัดส่วนของการใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้ ดังนี้

- 1) พื้นที่ทางการผลิตด้านพืช 76,507 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.03 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด
- 2) พื้นที่ทางการประมง 36,784 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.75 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด
- 3) พื้นที่นาเกลือ 17,921 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.29 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด

จำนวนเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น เกษตรกรด้านพืช จำนวน 8,135 ราย เกษตรกรด้านประมง จำนวน 2,969 ราย เกษตรกรด้านปศุสัตว์ จำนวน 2,603 ราย และเกษตรกรทำนาเกลือ จำนวน 293 ราย รวมทั้งรวมทั้งหมด จำนวน 14,000 ราย รายละเอียดดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 แสดงพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสาคร และพื้นที่ภาคเกษตร

ข้อมูล	จังหวัด	อำเภอเมือง	อำเภอกระทุ่มแบน	อำเภอบ้านแพ้ว
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	545,216	307,525	84,547	153,144
พื้นที่การเกษตรด้านพืชทั้งหมด (ไร่)	76,507	13,870	18,197	44,440

ข้อมูล	จังหวัด	อำเภอเมือง	อำเภอกระทุ่ม แบน	อำเภอบ้าน แพ้ว
พื้นที่การเกษตรด้านประมง ทั้งหมด (ไร่)	36,784	24,193	574	12,017
พื้นที่นาเกลือ ทั้งหมด (ไร่)	17,921	17,921	-	-
จำนวนเกษตรกรด้านพืช (ครัวเรือน)	8,135	675	2,344	5,116
จำนวนเกษตรกรด้านประมง (ราย)	2,969	1,262	182	1,525
จำนวนเกษตรกรทำนาเกลือ (ครัวเรือน)	293	293	-	-
จำนวนเกษตรกรด้านปศุสัตว์ (ราย)	2,603	762	924	917

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 25

พื้นที่เกษตรกรรมด้านการเพาะปลูก ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกระทุ่มแบน พื้นที่อำเภอบ้านแพ้วส่วนใหญ่จะเป็นไม้ผลยืนต้น เช่น มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง มะนาว และนาข้าว เป็นต้น ส่วนพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบนจะเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กล้วยไม้ เป็นต้น ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและแหล่งน้ำเหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช ดังตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 แสดงรายละเอียดสินค้าเกษตรด้านพืชที่มีศักยภาพของจังหวัดสมุทรสาคร ปี พ.ศ. 2561

ชนิด	เกษตรกร (ราย)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก.ต่อไร่)	ต้นทุนการผลิต (บาท)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัน)	มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)
1. มะพร้าว น้ำหอม	2,252	20,972	4,800	24,000	100,665.6	9,000	905.99
2. กล้วยไม้	451	3,675	2,300	N/A	8,452.5	60,000	507.1
3. ฝรั่ง	1,260	6,865	4,500	15,000	30,892.5	15,000	463.38
4. มะม่วง	937	7,182	3,000	15,000	21,546	20,000	430.9
5. มะนาว	932	6,040	2,500	13,000	15,100	27,000	407.7

ตารางที่ 1.4 แสดงรายละเอียดสินค้าเกษตรด้านพืชที่มีศักยภาพของจังหวัดสมุทรสาคร ปี พ.ศ. 2561 (ต่อ)

ชนิด	เกษตรกร (ราย)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก.ต่อ ไร่)	ต้นทุน การผลิต (บาท)	ผลผลิต รวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัน)	มูลค่า ผลผลิต (ล้านบาท)
6. ลำไย	240	2,314	2,000	15,450	4,688	50,000	234.4
7. กลั้ว น้ำว้า	642	2,137	7,200	1,700	15,386.4	6,000	92.3
8. ข้าวนาปี	245	4,481	700	4,590	3,136.5	6,800	21.3
9. ข้าวนา ปรัง	202	4,067	697	4,590	2,834.7	6,800	19.2

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 26

ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร ในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 ดัชนีผลผลิตสินค้าภาคเกษตรอยู่ที่ระดับ 88.8 ขยายตัวร้อยละ 1.1 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มะพร้าว น้ำหอม ข้าว มะนาว และกุ้งขาวเพิ่มขึ้น ส่วนดัชนีราคาที่เกษตรกรขายได้ อยู่ที่ระดับ 121.9 ขยายตัวร้อยละ 6.4 เนื่องจากราคาสินค้าเกษตร ได้แก่ มะนาว และไข่ไก่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรอยู่ที่ระดับ 108.2 ขยายตัวร้อยละ 7.6 รายละเอียดดังตารางที่ 1.5

ตารางที่ 1.5 แสดงเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจการเกษตร ไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562

รายการ	ภาคเกษตร			สาขาพืช			สาขาปศุสัตว์			สาขาประมง		
	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ
	ดัชนี ผลผลิตทาง การเกษตร	87.8	88.8	1.1	88.5	90.2	1.9	86.1	87.9	2.1	79.9	82.1

ตารางที่ 1.5 แสดงเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจการเกษตร ไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 (ต่อ)

รายการ	ภาคเกษตร			สาขาพืช			สาขาปศุสัตว์			สาขาประมง		
	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ	Q2/ 61	Q2/ 62	% Δ
ดัชนีราคาที่ เกษตรกร ขายได้	114. 6	121. 9	6.4	204. 2	222. .8	9.1	107. 8	116. 4	8.0	87.6	86.9	- 0.8
ดัชนีรายได้ เกษตรกร	100. 6	108. 2	7.6	180. 7	197. .8	11.2	92.8	102. 3	10.2	70.0	71.3	1.9

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562 : 73

ส่วนสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 สาขาพืช ผลผลิตมะพร้าวน้ำหอม ในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2562 มีปริมาณ 21,789.9 ตัน เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา ซึ่งมีผลผลิต 20,918.9 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 เนื่องจากมะพร้าวน้ำหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่ตลาดในประเทศและต่างประเทศมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสภาพอากาศและปริมาณน้ำเอื้ออำนวย ส่งผลให้เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรจึงขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น

สำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้น จังหวัดสมุทรสาคร โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับสมัครและคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่มีความต้องการ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จนถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ทั้งสิ้น จำนวน 20 แปลง รายละเอียดดังตารางที่ 1.6

ตารางที่ 1.6 แสดงจำนวนแปลงใหญ่ และจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ของจังหวัดสมุทรสาคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562

โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสมุทรสาคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562					
แปลงใหญ่ จำนวน 20 แปลง		จำนวนเกษตรกรในภาคเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 14,000 ราย			
ประเภท	จำนวนแปลง	เกษตรกรเข้าร่วม(ราย)	คิดเป็นร้อยละ	เกษตรกรไม่เข้าร่วม (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
ไม้ผล	8	662	4.73	13,338	95.27
ไม้ดอก	3				
ประมง	6				
ปศุสัตว์	1				
เกลือทะเล	2				

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 27-28

จากตารางจะเห็นว่าจำนวนเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาครที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่เกษตรกรจะเข้าร่วมโครงการฯ น้อยลงอีก เนื่องจากพื้นที่ในการทำเกษตรลดน้อยลง เพราะมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตในภาคการเกษตร ไปเป็นพื้นที่ของภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เป็นพื้นที่เช่า และต่างคนต่างผลิตตามศักยภาพของตน รวมถึงเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562 : 126) จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวมีแนวโน้มที่เกษตรกร จะดำเนินกิจกรรมการผลิต การจำหน่าย และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันร่วมกันตามโครงการฯ ลดลงด้วย ดังนั้น จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดพื้นที่นาร่องจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อาจจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเกษตรกรให้ลดต้นทุน การผลิต เพิ่มผลผลิต และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับเกษตรกร อย่างไรก็ตาม จากการพัฒนาที่เกี่ยวเนื่อง ยังไม่ปรากฏว่า มีงานวิจัยที่สะท้อนสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของเกษตรกรจากการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถสนองตอบต่อเป้าหมายและแนวทางของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้มุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน มีการรวมกลุ่มผลิตและบริหารจัดการปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ดังนั้น การสร้างการมี

ส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จึงมีความสำคัญมาก ดังที่สถาบันพระปกเกล้า (2545: 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและการบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา สามารถลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) การสร้างความสำเร็จ และผลในการปฏิบัติของโครงการ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน เป็นต้น

ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานในการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในด้านพืช ประมง และปศุสัตว์ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังมีปัญหาในการดำเนินงาน นั่นคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรแปลงใหญ่ไม่ได้รวมกันผลิตหรือขายตามเป้าหมาย/วิธีการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งยังมีลักษณะต่างคนต่างผลิตและจำหน่ายเหมือนที่เคยปฏิบัติมา มีการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มแปลงใหญ่ที่ตนเองเข้าร่วม หรือเข้าอบรมกับส่วนราชการ/หน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งอาจส่งผลให้โครงการฯ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมะพร้าว น้ำหอม เป็นพืชอีกชนิดที่จัดอยู่ในหมวดของไม้ผล ตามประเภทสินค้าเกษตรที่ได้รับการส่งเสริมในระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 และมะพร้าวน้ำหอมถือได้ว่าเป็นผลไม้เศรษฐกิจสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตมาโดยตลอด และยังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่มีมูลค่าผลผลิตในระดับสูงของจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรด้านพืชชนิดอื่น ๆ (รายละเอียดดังตารางที่ 1. 4) รวมทั้งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2561: 1) นอกจากนี้มะพร้าวน้ำหอมยังเป็นพืชที่มีจำนวนเกษตรกรและจำนวนพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดในจำนวนพืชเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร ทำให้ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้วว่ามีรูปแบบใดบ้างและมีมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของเกษตรกร รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ตลอดจนจัดทำข้อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

1.2.3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

1.2.4 เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาคร

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาภายในขอบเขตของการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมถึงศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาครต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผู้วิจัยจะทำการศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ซึ่งมีการดำเนินการในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และอำเภอกระทุ่มแบน ถึงแม้จะมีพื้นที่ปลูกมะพร้าว น้ำหอม แต่ไม่มีกลุ่มเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการภายใต้การดำเนินงานของโครงการฯ โดยกำหนดประชากรในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วที่สมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2562 ซึ่งมี

อยู่เฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว มีจำนวน 3 แปลง คือ 1) แปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม ม.5 ตำบลบ้านแพ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ 920.75 ไร่ สมาชิก 51 ราย 2) แปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม ม. 9 ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ 348.75 ไร่ สมาชิก 21 ราย และ 3) แปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม ม.6 ตำบลยกกระบัตร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ 265.75 ไร่ สมาชิก 30 ราย รวมพื้นที่ทั้งหมด 1,535.25 ไร่ และมีสมาชิกรวมกันทั้งหมด 102 ราย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาประชากรในการวิจัยทั้งหมด 102 ราย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1.4.1 ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

1.4.2 ได้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

1.4.3 ได้ทราบถึงสภาพปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วที่เข้าร่วมโครงการฯ

1.4.4 สามารถจัดทำข้อเสนอทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาครต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.5 นิยามคำศัพท์

ในการศึกษาและวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ครั้งนี้จะพบคำที่จะปรากฏบ่อยในรายงานผลของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยใคร่ขอนำเสนอไว้ในรูปแบบของคำนิยาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ประกอบไปด้วยคำต่าง ๆ ดังนี้

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2562

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร หมายถึง การที่เกษตรกรได้เข้ามามีส่วนได้เสียหรือเข้ามาร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน เช่น การร่วมกันคิด ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันดำเนินงาน ตลอดจนร่วมกันรับผลประโยชน์และร่วมกันประเมินผลในกิจกรรมนั้น ๆ โดยเป็นไปอย่างอิสระและเสมอภาค

การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ หมายถึง การบริหารจัดการร่วมกันให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ (พื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ หรือ เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย) และผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก อาทิ พันธุ์พืช ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจน การจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561: 1-2)

ผู้จัดการแปลงใหญ่ หมายถึง ผู้จัดการแปลงที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด อาทิ เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ในทุกกิจกรรมตลอด Supply Chain ของกระบวนการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และเมื่อแปลงใหญ่แต่ละแปลงมีอายุการจัดตั้งครบ 3 ปี จะมีการถ่ายโอนตำแหน่งผู้จัดการแปลงใหญ่ให้กับเกษตรกรซึ่งเป็นประธานแปลงใหญ่นั้น ๆ เป็นผู้บริหารจัดการแปลงใหญ่ของตนเอง ซึ่งนอกจากมี ผู้จัดการแปลงตามที่กล่าวมาจะมีทีมผู้จัดการแปลง ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้จัดการแปลงที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้นำในแปลงใหญ่ที่ผู้จัดการแปลงและเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ร่วมกันคัดเลือกมา (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559: 3)

มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว หมายถึง มะพร้าวน้ำหอมพันธุ์ต้นเดี่ยว มีทรงผลกลมรีเหมือนหัวลิง ก้นผลเป็นจีบ 3 จีบชัดเจน ผิวเปลือกมีสีเขียว น้ำของมะพร้าวหอมบ้านแพ้ว มีรสชาติหวาน ค่าความหวานในช่วง 6 – 7.5 บริกซ์ กลิ่นของน้ำมีความหอมคล้ายกลิ่นใบเตย ซึ่งเกิดจากสารให้ความหอมที่เรียกย่อ ๆ ว่า 2-เอพี (AP) สารให้ความหอมชนิดนี้พบในข้าวหอมมะลิและใบเตย มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้วเกิดจากการพัฒนาพันธุ์โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกษตรกรจังหวัดสมุทรสาครจึงได้นำมาปลูกในพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว และขยายสู่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร (แม้ปลูกในอำเภอเมืองหรืออำเภอกระทุ่มแบนก็จะใช้ชื่อว่ามะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว) มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2495 จนถึงปัจจุบัน “มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว” มีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล ได้รับอิทธิพลด้านความชื้นในบรรยากาศสม่ำเสมอ เจริญเติบโตได้ดี (ศูนย์ข้อมูลข้าวสาร กรมประชาสัมพันธ์, 2561: ออนไลน์)

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ที่เรียกว่า “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่าการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2555: ออนไลน์)

การบริหารจัดการในภาษาอังกฤษมักใช้คำ 2 คำ ได้แก่ “Administration” แปลว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการผลิต หรือการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และอีกคำหนึ่งที่ใช้บ่อย คือ “Management” แปลว่า การจัดการ หมายถึง การกำหนดแนวทาง การสั่งงาน การอำนวยความสะดวกและตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ในทางปฏิบัติคำทั้งสองคำนี้ สามารถใช้ทดแทนกันได้ แต่คำสองคำนี้ก็มีส่วนที่แตกต่างกันออกไปในการใช้งาน คือ การบริหารจะใช้กับการบริหารงานในระดับสูงให้ความสำคัญกับการวางแผน การกำหนดนโยบาย ตลอดจนการดำเนินงานในระดับกว้าง โดยเฉพาะมักนิยมใช้กันในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ สำหรับคำว่า การจัดการให้ความสำคัญกับการ ดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย และมักใช้คำนี้กับงานใน ระดับทั่วไปในองค์กร เช่น การจัดการทางการตลาด การจัดการการเงิน (มัลลิกา ต้นสอน, 2544 อ้างถึงใน วาริพร ชูศรี, 2560: 49)

การขับเคลื่อนโครงการและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หมายถึง แนวปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ อันได้แก่

1) เป็นที่ปรึกษาและร่วมดำเนินการกับเกษตรกร เพื่อวิเคราะห์บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา เช่น วิเคราะห์ปริมาณการผลิต/ขนาดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) เพื่อวางแผนการผลิต และแผนการตลาด เพื่อเชื่อมโยงความต้องการของตลาดกับผลผลิตของเกษตรกร โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งส่งเสริม/สร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

2) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เกษตรกร เช่น การแนะนำการบำรุงดินเพื่อการเพาะปลูก จัดหาพันธุ์พืช/สัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำเพื่อการทำการเกษตรในพื้นที่แปลงใหญ่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดการปัจจัยการผลิต การเตรียมดิน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ตลอดจนการขนส่งผลผลิต เป็นต้น

3) จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนเกษตรกรที่เข้าร่วมทำการเกษตรในระบบแปลงใหญ่

4) สนับสนุนเทคโนโลยี/เครื่องจักรกล/วิทยาการการเกษตรสมัยใหม่เพื่อใช้บริหารจัดการในพื้นที่แปลงใหญ่

5) ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการแปลง บริหารจัดการ และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนเกษตรกร แนะนำ ส่งเสริม รวมทั้งติดตาม/ประเมินผลสำเร็จของระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561: 2)

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้างานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม
- 2.3 โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาคร
- 2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม นั้น มีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมความหมายบางส่วนไว้ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1980: 219-222) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้วหมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) แต่ไม่ได้หมายถึงการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว โดยจะรวมไปถึงการตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงาน (Implementation) เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมการพัฒนา เป็นต้น และการตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมการพัฒนา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530 อ้างถึงใน เสริมสิทธิ สุขุมธา, 2553: 9) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้าน ทั้งรูปแบบของส่วนบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายกิจกรรม โดยต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เข้าร่วมเพราะหวังสิ่งตอบแทน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

นเรศ สงเคราะห์สุข (2538: 56) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง ลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 138-139) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

คารม คำพิฑูรย์ (2545 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ ผาภู, 2557: 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนการพัฒนานั้น เป็นรูปแบบที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มในขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน ซึ่งผลของการเข้ามาเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้เกิดการกระทำที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2548: 62) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในหลายมิติ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อ โครงการใดโครงการหนึ่ง ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

2) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบท รู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการได้รับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3) ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมคือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7) การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

เกียรติกษร วัจนะสวัสดิ์ (2550: 1) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม (Participatory) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกซฟอร์ดได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน

สันติชัย เอื้องประสิทธิ์ (2551 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ ผาภู, 2557: 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวบุคลากรเอง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 อ้างถึงใน ורתัย พระทัต, 2558: 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1) กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะแสดงความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิด แนวทางแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2) กระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วม และเพื่อให้การพัฒนานโยบายและบริการสาธารณะเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และ

สนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น โดยเน้นที่กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจของรัฐ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเรียนรู้ทำความเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกัน ปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด ทุกฝ่ายยอมรับมากที่สุด และมีผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด

3) กระบวนการที่ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไข ปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อน ร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจ และกำหนดแนวทางหรือนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐจะดำเนินการ

2.1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532 อ้างถึงในจรูญ วรสิงห์, 2559: 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีการกระจายอำนาจ พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

2) การมีส่วนร่วมจะเป็นการระดมความคิด กาย กำลังใจ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น/ชุมชน ออกมาใช้โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้วิทยาการที่ซับซ้อนจากภายนอกให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

3) สร้างการยอมรับในคุณค่าและวัฒนธรรมในชุมชนได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานที่ไม่พึงปรารถนาของชุมชนได้ เป็นวิธีการที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

4) สอดคล้องกับปรัชญาสังคมและการเมือง ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนา

5) การมีส่วนร่วม คือ หัวใจสำคัญของการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาใด ๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ จะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันพระปกเกล้า (2545: 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า โดยทั่วไปแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ข้อดีของการมีส่วนร่วมคือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริหารสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ

2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงาน จะสามารถลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

3) การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว และการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมือง และสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในการตัดสินใจของภาครัฐ

4) ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนเรามีความรู้สึกรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

6) ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

2.1.3 รูปแบบ ระดับ และการวัดการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1977 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2548: 9) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประการแรกที่ต้องทำคือ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน ได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในด้วย ผลประโยชน์ของโครงการในทางบวก และผลเสียของโครงการที่เกิดขึ้นในทางลบ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมิน (Evaluation) สิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1981 อ้างถึงใน ขนิษฐา ศรีนนท์, 2554: 33-34) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง จะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1) การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วยตนเอง

2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดการควบคุมทางการเงินและการบริการ

3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและควบคุมสังคม

4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ส่วนตัวและสังคม

ซึ่งมีความสอดคล้องกับ บัญชร แก้วส่อง (2531 อ้างถึงในจุฑาภรณ์ ผาญ, 2557: 11) ที่ได้จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

1) จำแนกตามประเภทของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานประสานงาน และขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจที่แสดงออกมาในเชิงรูปธรรมต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นขั้นตอนของการเข้าร่วมการประเมิน การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด

2) จำแนกตามระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ

(1) ระดับการตัดสินใจ ระดับนี้เป็นการเข้าร่วมในการวางแผน และการจัดกิจกรรมการพัฒนา

(2) ระดับความร่วมมือ ระดับนี้เป็นการให้ความร่วมมือในงานพัฒนา เช่น การเสียสละเวลา แรงงาน และทรัพย์สิน เพื่อให้แผนงานประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (3) ระดับการได้รับประโยชน์ เป็นการยอมรับและมีการใช้ประโยชน์จากผลประโยชน์หรือผลกระทบที่ได้รับจากการพัฒนา

3) จำแนกตามสภาพของการมีส่วนร่วม ได้แยกการมีส่วนร่วมตามสภาพของบุคคลออกเป็น 4 ประเภท คือ บุคคลในท้องถิ่น ผู้นำในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ภายนอก

การจำแนกดังกล่าวจะต้องพิจารณาถึง เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา ชนชั้นทางสังคม ระยะเวลา ถิ่นที่อยู่ และการถือครองที่ดิน เป็นต้น

อภิญา กังสนารักษ์ (2544: 14-15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ (2547: 49) และธนาภรณ์ เมทนิสตุติ (2543 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ ผาภู, 2557: 14) ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุ การกำหนดปัญหา รวมถึงการร่วมกันกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการแก้ไขปัญหา แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน และการตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดในการดำเนินงาน

3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการ การร่วมปฏิบัติงาน การทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมกันช่วยเหลือแรงงาน ทุนทรัพย์

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

ภมรรัตน์ สุธรรม (2545: 35-36) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนี้

1) เป็นกระบวนการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการคิดแก้ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และวางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานตามแผน การประเมินผล การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนก่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนา โดยเป็นการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลัง

2) เป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร และการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิตให้สนองต่อคนส่วนใหญ่ในชุมชนได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม โดยประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

โกวิท พวงงาม (2545: 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนาควรมี 4 ขั้นตอน คือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่เข้าไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

สุรพล จันทราปัติย์ (2550 : 4) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมที่แท้จริงว่าเป็นการทำงานพัฒนาที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อบรรลุถึงจุดหมายที่กำหนดคือทำงานในลักษณะของหุ้นส่วน ระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้วางแผน เจ้าหน้าที่ และประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลจากการดำเนินโครงการนั้น การให้มีตัวแทนของประชาชนเพียงบางกลุ่มเข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ใช่การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จึงเกิดขึ้นเมื่อประชาชนเปลี่ยนสภาพจากการเป็นผู้ได้รับผลพวงจากการพัฒนา มาเป็นผู้ร่วมพัฒนาโดยตรงในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา

ถวิลวดี บุรีกุล (2548 อ้างถึงใน อรรถัย พระทัต, 2558: 13-14) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1) ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่ชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายอย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัด โดยกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

2.1.4 ระดับการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546: 17) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วม ตามหลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
- 2) การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
- 3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมของตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไป

3.1 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

3.2 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

3.3 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4) การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5) การมีส่วนร่วมสนับสนุนคือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลืออื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ ดังนี้

1) ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรือแห่งของปัญหา

2) ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร

2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง

2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ

2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหานั้น

2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

2.7 ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552: 49-52) ได้กล่าวถึงตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (IAP2: International Association for Public Participation) ซึ่งได้จัดระดับการมีส่วนร่วมไว้ 5 ระดับ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในระดับต่ำที่สุด บทบาทของประชาชนน้อยมากเพียงแต่รับทราบว่าจะเกิดอะไรที่ไหน ปัจจุบันการที่ภาครัฐตัดสินใจในเรื่องที่กระทบประชาชนและแจ้งให้ประชาชนทราบ สะท้อนความลำสมัยในการบริหารงาน แต่ในขณะเดียวกันจำเป็นต้องตระหนักว่าไม่ว่าจะเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นใด การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แต่ต้องไม่ใช่การให้ข้อมูลในลักษณะประชาสัมพันธ์โดยให้มองแต่ด้านดีเท่านั้น หัวใจสำคัญ คือ การให้ข้อเท็จจริงครอบคลุมและเพียงพอ เพื่อให้ประชาชนได้ข้อเท็จจริงและตัดสินใจแสดงความคิดเห็นอย่างมีคุณภาพ

2) การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นลักษณะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ดังนั้นประชาชนมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ เทคนิคการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมสาธารณะ ปัจจุบันนี้กฎหมายส่วนใหญ่มักกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างน้อยในระดับการรับฟังความคิดเห็น

3) การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นลักษณะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนอย่างจริงจังและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในทางเลือกต่าง ๆ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนขั้นนี้ใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมมือ เพียงแต่รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบร่วมมือมีลักษณะ เป็นกิจกรรมถาวรมากกว่าการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้ อำนาจการตัดสินใจสุดท้ายยังเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเข้มข้น ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมที่ใช้มาก อาทิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งคณะทำงานภาคประชาชน

4) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง โดยประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ ฉะนั้นความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน และคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน ผลการตัดสินใจที่ออกมาเป็นผลการตัดสินใจร่วมกัน เชื่อว่าน่าจะนำไปสู่การเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เพราะประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนเข้าไปมีส่วนในองค์กรตัดสินใจด้วย ไม่ใช่เพียงให้ความคิดเห็นต่อองค์กรตัดสินใจ

5) การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการตามผลของการตัดสินใจนั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ที่รู้จักกันดีคือการลงประชามติหรือสภาเมือง การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ สะท้อนความยินยอมพร้อมใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยอมรับอำนาจการตัดสินใจของประชาชนหรือชุมชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในระดับนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีกระบวนการเสริมความสามารถของประชาชนให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง อาทิ ข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงพอ การเสริมสร้างทักษะให้ประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจหาทางแก้ปัญหาที่มีคุณภาพ การใช้การมีส่วนร่วมในระดับนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของประชาชนในระดับสูง

ซึ่งตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน IAP2 เป็นตัวแบบในการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากตัวแบบแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนช่วยให้เห็นความแตกต่างแต่ละระดับภาษาที่ใช้เป็นภาษาทางบวก อาทิ การมีส่วนร่วมขั้นสูงสุด ใช้ศัพท์ว่าขั้นการเสริมอำนาจ ไม่ใช่การควบคุมโดยประชาชน ซึ่งหัวใจของการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นตัวแบบใด มักจะสะท้อนอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน

อรรถัย กักผล (อ้างถึงใน อรรถัย พระทัต, 2558: 25) ได้นำตัวแบบขั้นบันไดของ Armstein ในการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Ladder of Citizen Participation) ซึ่งเป็นตัวแบบที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ได้แบ่งบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ขั้น ประกอบด้วย

- 1) ขั้นการควบคุม (Manipulation)
- 2) ขั้นการรักษา (Therapy)
- 3) ขั้นการให้ข้อมูล (Informing)
- 4) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation)
- 5) ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation)
- 6) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership)
- 7) ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power)
- 8) ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control)

โดยระดับขั้นบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น สำหรับ Armstein นั้นขั้นบันไดที่ 1 และ 2 ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือที่เรียกว่า Nonparticipation ส่วนขั้นที่ 3 ถึงขั้นที่ 5 เรียกว่า Tokenism หมายถึง ประชาชนมีโอกาสในการให้ข้อมูลความคิดเห็นแต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ขั้น 6,7 และ 8 ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจหรือเรียกว่า Citizen Power จากตัวแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

2.1.5 การวัดการมีส่วนร่วม

ปกรณั ปรียากร (2530 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ ผาภู, 2557: 20) ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยกำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรไว้ดังนี้ การมีความสนใจและเข้าร่วมประชุม การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ การเป็นสมาชิกและกรรมการ และการเป็นเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ดูได้จากลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงออก คือการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การบริจาคเงินทอง วัสดุสิ่งของ และการเสียสละเวลาแรงงาน การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ และเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนั้น โดยตรง พร้อมทั้งพิจารณาความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการกระทำที่บ่อยครั้ง และมี

เวลายาวนาน รวมถึงคุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งพิจารณาได้จากผลของการกระทำ เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของผู้อื่น

อนงค์ พัฒนาจักร (2535 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ ผาฏู, 2557: 20) แบ่งวิธีการวัดระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1) การวัดตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การกำหนดความต้องการ พร้อมทั้งการจัดลำดับความต้องการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ และขั้นตอนการประเมินผล

2) วัดตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งระดับการตัดสินใจ ระดับความร่วมมือ และระดับการใช้ประโยชน์

3) วัดตามประเภทของการมีส่วนร่วม แบ่งได้ 4 ประเภท คือ บุคคลในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่ต่างชาติ

4) วัดตามรูปแบบการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม

2.1.6 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

คูฟแมน (Koufman, 1949: 7) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977 อ้างถึงใน พิทักษ์ กาพกดี, 2540: 29) ได้เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่า ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่ (1) ปัจจัยทางกายภาพ (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยทางการเมือง (4) ปัจจัยทางสังคม (5) ปัจจัยทางวัฒนธรรม และ (6) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ในการพัฒนาชนบทที่ผ่านมาในอดีต ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ในชุมชน

ลีดเดอร์ (Leader อ้างถึงใน สุทธิลักษณ์ ปินชากานนท์, 2543: 15) ได้สรุปปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ว่า บุคคลหรือกลุ่มคนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตนมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและป้องกันรักษาผลประโยชน์ของตน การเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตน อุปนิสัยและจารีตประเพณี โอกาสที่จะอำนวยความสะดวก นอกจากที่บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น และจูงใจ

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ ผาฏู, 2557: 21) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น มีระดับมากน้อยแตกต่างกันออกไปตามสภาพชุมชน โครงสร้าง

การดำเนินงานของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน และลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจอื่น ๆ และการมีส่วนร่วมของชุมชนจะเกิดขึ้นเพียงใดนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นตัวละครสำคัญในการที่จะผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หากเจ้าหน้าที่ขาดแนวความคิดขาดความเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นสามารถที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ และคิดว่าตนเป็นผู้ให้และประชาชนเป็นเพียงผู้รับแล้ว การพัฒนานั้น ๆ ก็จะประสบความล้มเหลวและขาดความต่อเนื่อง

2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ปัจจัยด้านนี้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอันมาก ชุมชนแต่ละชุมชนมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยแตกต่างกันออกไป บางชุมชนมีการรวมตัวกันง่าย มีการเสียสละช่วยเหลือกัน ชุมชนนั้นมีโอกาสที่จะเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ง่ายกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ เอารัดเอาเปรียบและมุ่งประโยชน์ของตนเป็นหลัก

วัชรพงษ์ สุขรักษา (2535 อ้างถึงใน จุฑาทกรณ์ ผาฏ, 2557: 23) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) ผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ
- 2) ความเข้าใจของสมาชิกชุมชนอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ
- 3) โอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน
- 4) เกียรติและศักดิ์ศรีของสมาชิกทุกคน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ซึ่งทำให้ทุกคนมีคุณค่าต่อชุมชน
- 5) สิ่งตอบแทนที่เป็นเงิน เป็นแรงจูงใจให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

ประยูร ศรีประสาธน์ (2542 อ้างถึงใน วชิรวัชร งามละม่อม, 2559: ออนไลน์) และสุธี วรประดิษฐ์ (2554 อ้างถึงใน จุฑาทกรณ์ ผาฏ, 2557: 23) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
- 2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกของกลุ่ม
- 3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ ความถี่ของการรับรู้ข่าวสาร การรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล

พงศ์พันธ์ เขียรศิริ (2539: 63) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคล กลุ่มบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมและไม่เข้าร่วม สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) บุคคลจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดก็ตามก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทักษะ และค่านิยมของตนเอง

2) บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น มีคุณค่า สอดคล้องกับประโยชน์ต่อตนเอง รวมทั้งปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง

3) บุคคลจะไม่เข้าร่วมกิจกรรม ถ้ากิจกรรมนั้น ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่บุคคลคาดหวัง หรือถ้า เคยได้รับประสบการณ์ที่เป็นอคติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว

4) การมีส่วนร่วมอย่างเสรี บุคคลจะเข้าร่วมตามความพอใจของตน และจะไม่เข้าร่วมเมื่อ ถูกบีบบังคับ

5) การมีส่วนร่วมของบุคคลขึ้นอยู่กับความสามารถและโอกาส

6) บุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น และจูงใจ

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542: 130-132) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ

1) ปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่ การพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมในพันธกิจและเป้าหมาย ส่งเสริมด้วยสื่อต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจของการที่ต้องพึ่งพากันหรือหารี้อาร่วมกันหาความเห็นชอบ ร่วมกันในงานที่แต่ละฝ่ายจะรับไปทำ สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ลดการแข่งขันของแต่ละฝ่าย รวมทั้งสร้างความมั่นใจว่าแต่ละฝ่ายจะได้ประโยชน์จากการร่วมกันทำงาน

2) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ ไม่ควรตัดสินผู้อื่น โดยการฟังมาเพียงเล็กน้อย ไม่วางตัวเหนือกว่าคนอื่นจนไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น แต่ควรมีทัศนคติที่เปิดกว้าง ไม่ควรใช้เล่ห์เหลี่ยมปิดกั้นการเสนอความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ควรมีความปรารถนาดีที่จะพูด ตรงไปตรงมา

3) ปัจจัยทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การกระจายอำนาจทางการเมืองและ อำนาจการตัดสินใจให้ประชาชนต้องมีมากพอ การให้สิทธิความเป็นพลเมืองเพื่อประชาชนได้รับ แรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม สภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกายภาพในชุมชนเอื้อต่อการ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

4) ปัจจัยของโครงการนั่นเอง ได้แก่ โครงการได้รับการสนับสนุนและให้ความสะดวกกับ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังหรือไม่ ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ นั่นคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการ รวมทั้งพัฒนาความรู้และทักษะการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน

5) ปัจจัยด้านพี่เลี้ยง (Facilitator) ได้แก่ พี่เลี้ยงต้องร่วมกับชุมชนศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ของคนในชุมชนและโครงสร้างอื่น ๆ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมกับคนในชุมชนค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไข สนับสนุน ข้อมูลข่าวสาร กำลังใจและมีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหา

6) ปัจจัยด้านผู้นำ ได้แก่ ผู้นำชุมชนมีความจริงใจที่จะช่วยเหลือชุมชน ผู้นำต้องได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีความสามารถในการกระตุ้นชาวบ้านให้ค้นหาปัญหาและเห็นความจำเป็นของการแก้ปัญหา

อรทัย ก๊กผล (2556: 98-100) เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ควรยึดถือไว้ในการออกแบบและบริหารจัดการ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบไปด้วย 4S คือ

1) Starting Early กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องดำเนินการก่อนการตัดสินใจที่ผ่านมามีความล้มเหลวของการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดจากภาครัฐเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมล่าช้า หลังมีการตัดสินใจเรียบร้อยแล้วหรือมีข้อผูกมัดอื่น ๆ จนเปลี่ยนแปลงไม่ได้หรือหลังจากเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดทำมีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจมิได้หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่ทัน หรือ ไม่ที่สัปดาห์ มิติเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการมีส่วนร่วมควรให้เวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน นอกจากนี้ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นมีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ การบริหารการมีส่วนร่วม ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการ ในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น กรณีการทำโครงการโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะ ควรต้องปรึกษาหารือถึงความจำเป็นของการมีโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะหรือไม่ก่อนจะถามว่าตั้งที่นี่ได้หรือไม่

2) Stakeholders ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรง หรือทางอ้อม ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจต้องได้รับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นกลุ่มต้นๆ หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระวังไม่ให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ต้องตระหนักว่าประชาชนแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากประเด็นการตัดสินใจไม่เท่ากัน บ่อยครั้งที่เรามักคิดว่าประชาชนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ในความจริงผู้ที่ได้รับผลกระทบมีหลากหลายกลุ่ม การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม เช่น กำหนดเวลาการรับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางไปร่วม การพยายามเข้าหากลุ่มที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่น คนยากจน ผู้หญิง คนชรา และเด็ก

3) Sincerity การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่ามีความสำคัญ

ในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการ หรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ข้อสัต์ย์ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา โดยเฉพาะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการได้อย่างชัดเจนลดปัญหาข้อสงสัยที่อาจก่อให้เกิดข่าวลือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาสู่ความร่วมมือความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น

4) Suitability การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถหรือความพร้อม รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากร และงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์ สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนั้นยังต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิผล

2.1.7 ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 23-27) กล่าวว่า การที่ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมมีหลายสาเหตุโดยจำแนกปัญหาได้ 6 สาเหตุ ดังนี้

1) ปัญหาจากฝ่ายที่ควรให้เข้าร่วม (ฝ่ายข้าราชการ ฝ่ายผลิต) ได้แก่ ฝ่ายที่เคยทำอะไรเพียงกลุ่มเดียว หรือคนเดียว แล้วควรให้ฝ่ายอื่น ๆ มีส่วนร่วมด้วย อาจเนื่องมาจาก (ก) ไม่เคยชิน เพราะทำให้ตนขาดความสะดวก ขาดความเป็นส่วนตัว การใช้ภาษาพูดเป็นภาษาอังกฤษ ฝ่ายเกษตรกร จึงฟังไม่รู้เรื่อง (ข) ทำให้ฝ่ายอื่น ๆ มาเห็นพฤติกรรมการทำงานของตนหรือฝ่ายตน (ค) ไม่เห็นความจำเป็น เจ้าหน้าที่ไม่เห็นความจำเป็นที่ให้ฝ่ายอื่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วย (ง) คิดว่าฝ่ายอื่นไม่มีความรู้เพียงพอ (จ) คิดว่าฝ่ายอื่นด้อยกว่าฝ่ายตน (ฉ) การยึดถือระบบอุปถัมภ์ (ช) มองเห็นว่าฝ่ายอื่น (ราษฎร) เหมือนเป็นวัตถุที่ไม่มีชีวิตจิตใจ จึงคิดว่าจะให้เขามาร่วมหรือไม่ให้ก็ได้ (ซ) พิจารณาวามีตัวแทน ของลูกค้าเข้ามาแล้ว แต่ไม่คำนึงถึงผู้ที่เข้ามาร่วมมักเป็นบุคคลที่ไม่ใช่ตัวแทนทั้งหมดของลูกค้า (ฌ) มักให้ชาวบ้านเข้าร่วมด้วย โดยชาวบ้านมีส่วนเสียประโยชน์มากกว่าได้ แล้วจ่ายเงิน

ชดเชย ซึ่งบางโครงการจ่ายน้อยไป หรือจ่ายไปชาวบ้านก็เอาไปใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนไม่นานชีวิตก็แย่กว่าเดิม

2) ฝ่ายที่ควรจะมีส่วนร่วม (ก) ไม่ทราบเรื่องการให้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ทราบว่า มีกิจกรรมนั้น (ข) กลัวว่าเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วจะเสียเวลาหรือเกิดความขัดแย้งหรือ เสียผลประโยชน์ (ค) ไม่ทราบว่า จะได้เข้าร่วมได้อย่างไร เนื่องจากไม่เคยได้พูดคุยกันอย่างเสมอภาค (ง) กลัวว่ามีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม (จ) เชื่อว่าการเข้าไปร่วมไม่จำเป็นสำหรับตน (ฉ) เข้าไปร่วมแล้วไม่ได้รับการยอมรับ (ช) มีอคติเป็นส่วนตัว อาจไม่มั่นใจในความสามารถของตนหรือมีบทเรียนที่ไม่ดีในอดีต (ฌ) รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำตามสัญญาหรือไม่ให้ความเป็นธรรม (ญ) การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน (ฎ) อยากเข้าไปมีส่วนร่วม แต่มีแรงเสียดทานจากสังคมรอบข้าง (ฏ) เข้าไปร่วมด้วยแล้ว แต่ยึดประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

3) ปัญหาจากทั้งสองฝ่าย (ก) ต่างฝ่ายต่างไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายอื่นมีส่วนร่วม (ข) การไม่ชอบรวมกลุ่มหรือไม่ชอบทำงานเป็นทีม ทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ ไม่ชอบรวมกลุ่ม (ค) ชาวบ้านบางคนเห็นแค่ประโยชน์ส่วนตน (ง) ปัญหาจากการเอาเปรียบของแต่ละฝ่าย

4) ปัญหาจากหลักการที่ยึดถือต่างกัน (ก) ความขัดแย้งไม่ร่วมมือมีรากฐานจากปรัชญาแนวคิดและทิศทางการพัฒนาที่ต่างกัน (ข) การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ต้องมาจากพื้นฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เท่าเทียมกัน (ค) การบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจจะไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม (ง) มีการคอร์รัปชันเกิดขึ้น ทำให้ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์พยายามปกป้องประโยชน์นั้น

5) ปัญหาจากการสื่อสารการเข้าใจไม่ดีพอ (ก) การมีส่วนร่วมจะเริ่มขึ้นเมื่อประชาชนได้รับข่าวสาร (ข) การมีส่วนร่วมจะเพิ่มไปยังบุคคลกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น (ค) ขาดข้อมูลพื้นฐานอย่างเพียงพอควรจำแนกประชาชนในท้องถิ่นเป็นกลุ่มผู้สนใจแต่ละเรื่องให้ชัดเจน (ง) การขาดข้อมูลอย่างเพียงพออาจทำให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปโดยใช้อารมณ์

6) การใช้วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมยังเป็นไปไม่เหมาะสมพอ (ก) การเริ่มโครงการต้องเริ่มที่ตัวปัญหา แล้วให้ประชาชนเข้ามาร่วมกับปัญหานั้น โดยร่วมอภิปรายแล้วกำหนดวิธีแก้ไข (ข) การแสดงความคิดเห็นไม่ควรเป็นการพูดในที่ประชุมเพียงอย่างเดียว เพราะอาจมีผลกระทบต่อผู้ให้ความเห็นหรือครอบครัวและอาชีพของบุคคลนั้น ๆ (ค) ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐบาลให้มากขึ้น (ง) การมีส่วนร่วมต้องให้เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดงความคิดเห็นได้โดยเท่าเทียมและอยู่บนพื้นฐานที่เคารพซึ่งกันและกัน (จ) ไม่ระบุให้ชัดเจนว่าจะให้ฝ่ายใดมีส่วนร่วมแค่ไหน เพียงใด และอย่างไร ให้เหมาะสมแต่ละโครงการ (ฉ) ให้โอกาสเข้าร่วมในสถานที่ และเวลาที่ไม่เหมาะสม ทำให้ประชาชนไม่สะดวก จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

2.1.1 ความหมายของการรวมกลุ่ม

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546: 1) กล่าวถึง กลุ่ม (Group) ในความหมายทางจิตวิทยาว่าหมายถึง การรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แล้วมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาหนึ่ง มีบรรทัดฐานร่วมกัน และมีเอกลักษณ์เดียวกัน คนเหล่านี้จะมีการรับรู้ในตนเองว่าพวกเขาขึ้นต่อกันและกันในอนาคตที่จะปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันของเขาเหล่านั้น

กิติชัย รัตนะ (2549: 1) กล่าวว่า “กลุ่ม” หมายถึงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ภายใต้แบบแผนการปฏิบัติต่อกันและเป็นที่ยอมรับกันในบรรดาหมู่สมาชิกของกลุ่มเอง และอาจหมายรวมถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่กลุ่มนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

วีระญา สุทธิวงศ์ (2559: 1) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนหรือมากกว่ารวมตัวกัน และมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อทำให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะอย่างที่ได้กำหนดไว้ โดยคุณลักษณะกลุ่มที่สำคัญมี 4 ประการ คือ (1) ต้องมีคนสองคนหรือมากกว่ามาปฏิสัมพันธ์กัน (2) มีโครงสร้างกลุ่ม (3) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และ (4) สมาชิกรับรู้ถึงการเป็นกลุ่มของตนเอง ซึ่งการที่บุคคลในองค์การมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ

ประวีต ส่องแสง (2561: ออนไลน์) ให้ความหมายของกลุ่มว่า หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกันหรือมาปรึกษาหารือกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือจัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป หรือให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของตนเองที่มีจุดหมายเอาไว้ และยังได้ให้ความหมายของการรวมกลุ่มว่า หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุจุดหมายปลายทางที่กลุ่มกำหนดไว้โดยที่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขด้วย

2.2.2 ประเภทของกลุ่ม

กิติชัย รัตนะ (2549: 4-6) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของกลุ่มว่าสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามลักษณะของการเกิดกลุ่ม อย่างไรก็ตามเพื่อให้เข้าใจง่าย ประเภทของกลุ่มมี 2 ประเภทหลักคือ

1) กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ (Formal Group) เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างมีแบบแผน ที่ชัดเจนมีการกำหนดวัตถุประสงค์รองรับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่แน่ชัด มีการกำหนดกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบกันเป็นสัดส่วน กลุ่มลักษณะนี้จะมีการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ทั้งการประชุมหารือ การระดมทุน การคัดเลือกสมาชิกหรือผู้บริหารกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์กลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ มีมวลสมาชิกค่อนข้างมาก กิจกรรมของกลุ่มอาจต้องการความชำนาญและความสามารถพิเศษ มีความเสถียรของกลุ่มสูง กลุ่มที่เป็นทางการยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1 กลุ่มชนิดถาวร เมื่อจัดตั้งขึ้นมาแล้ว ดำรงอยู่อย่างนั้นถาวรสืบไป เช่น มูลนิธิ สมาคม คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาตำบล กลุ่มสหกรณ์ชาวนา/ชาวสวน/ ชาวไร่ หรือกลุ่มที่ทางราชการกำหนดให้มีการจัดตั้งขึ้น เช่น กรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน กรรมการประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น กลุ่มชนิดถาวรนี้ จะมีการออกระเบียบ กฎเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชัดเจน ส่วนใหญ่ทางราชการรับรองการจัดตั้งของกลุ่ม

1.2 กลุ่มชนิดชั่วคราว เป็นกลุ่มที่หน่วยงาน หรือองค์กรหนึ่งองค์กรใดในชุมชน กำหนดให้มีการจัดตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะกิจตามความจำเป็น อาจจัดตั้งขึ้นมาในรูปของ คณะกรรมการ คณะทำงาน เมื่อทำงานตามภารกิจเสร็จแล้ว กลุ่มนี้ก็จะถูกยกเลิกไปโดยปริยาย เช่น คณะกรรมการจัดงานประเพณีชุมชน คณะกรรมการรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2) กลุ่มตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Group) กลุ่มประเภทนี้เกิดจากการที่สมาชิกมารวมกลุ่มกันเองโดยธรรมชาติ มีขนาดของกลุ่มที่ไม่ใหญ่มาก การรวมตัวเกิดขึ้นมาจากความสนใจในประเด็นปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน หรือเกิดจากแรงบีบบังคับทางเศรษฐกิจสังคม หรือการประกอบอาชีพ เช่น การจัดตั้งสมาชิกเกษตรกร ชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชมรมผู้สูงอายุ บางครั้งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาของการจัดตั้งกลุ่มหรือการดำรงอยู่ของกลุ่มได้ชัดเจน การกำหนดระเบียบต่าง ๆ ก็จัดทำโดยกลุ่มเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มที่ไม่เป็นแบบแผน แต่มีระบบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสูงกว่ากลุ่มที่เป็นทางการ อีกทั้งทางราชการไม่ได้รับรองการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ

ฉัฐพันธุ์ เจริญพันธ์ (2551 อ้างถึงในวิระญา สุทธิวงศ์, 2559: 1-2) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่มในแต่ละองค์กร สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) กลุ่มแบบเป็นทางการ (Formal Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาโดยอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบตามโครงสร้างขององค์กร เพื่อจะทำกิจกรรมสนองความต้องการขององค์กร โดยกลุ่มที่เป็นทางการจะถูกแบ่งย่อยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 กลุ่มตามสายบังคับบัญชา (Command Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกตั้งขึ้นมาตามโครงสร้างขององค์กรที่มีอยู่แล้ว เพื่อปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

1.2 กลุ่มทำงานเฉพาะ (Task Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อทำกิจกรรมเฉพาะ อย่างไม่สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้

2) กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group) หมายถึง กลุ่มที่สมาชิกจัดตั้งหรือรวมตัวขึ้นมาเอง โดยไม่เป็นไปตามคำสั่งหรือโครงสร้างขององค์กร ซึ่งมักจะก่อตั้งจากความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิก และสามารถปรับเปลี่ยนเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการได้ในระยะเวลาหรือสถานการณ์ที่เหมาะสม โดยกลุ่มแบบไม่เป็นทางการอาจถูกแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะต่อไปนี้

2.1 กลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน (Interest Group) หมายถึง กลุ่มที่รวมตัวเนื่องจากมีความสนใจหรือมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย

2.2 กลุ่มมิตรภาพ (Friendship Group) หมายถึง กลุ่มที่รวมตัวกันจากบุคคลที่มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน โดยมากจะเป็นลักษณะร่วมบางประการที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น ลักษณะงาน อายุ พื้นฐานการศึกษา ลักษณะทางกายภาพ

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546: 1) กล่าวว่า กลุ่ม อาจจะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) กลุ่มอย่างเป็นทางการ (Formal Group) หมายถึง กลุ่มที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากผู้มีอำนาจ และมีกฎระเบียบรับรองอย่างถูกต้อง

2) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีกรรวมกลุ่มกันขึ้นมาตามธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น กลุ่มเพื่อนที่จบจากสถาบันเดียวกัน เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้ มักจะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกจำนวนไม่มาก มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ติดต่อกันบ่อยและง่าย กลุ่มที่ไม่เป็นทางการมีความสำคัญมาก เพราะการเป็นสมาชิกกลุ่มประเภทนี้ เป็นการตอบสนองความต้องการของคนเราหลายอย่าง เช่น ความต้องการมิตรภาพ ความรัก ความห่วงใย เป็นต้น กลุ่มชนิดนี้สามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มให้คล้อยตามบรรทัดฐานของกลุ่มได้ นอกจากนั้นกลุ่มยังควบคุมพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด เป็นต้น ด้วยเหตุที่ว่าผู้ใดฝ่าฝืนบรรทัดฐานของกลุ่มจะต้องถูกสมาชิกคนอื่นตำหนิหรือคว่ำบาตร หรือการลงโทษในรูปแบบอื่นอีกด้วย สมาชิกจึงต้องพยายามแสดงพฤติกรรมหรือทำตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานอันเกิดจากการได้รับการยอมรับจากสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

ประวีต ส่องแสง (2561: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่ม มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1) กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ (Primary and Secondary Group) การแบ่งกลุ่มแบบนี้ยึดถือความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก พิจารณาความเกี่ยวข้องมาก-น้อย-ชิด-ห่าง ของสมาชิกเป็นสำคัญ กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก มีการพบปะสังสรรค์ หรือพบหน้าค่าตากันอยู่เสมอ มีการร่วมมือกันทำงานโดยไม่หวังประโยชน์ตอบแทน ส่วนกลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการหรือโดยหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว

2) กลุ่มทางด้านสังคมและกลุ่มทางจิตวิทยา (Socio-group and Psycho-group) การแบ่งกลุ่มแบบนี้มีรากฐานมาจากจุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มที่แตกต่างกันคือกลุ่มทางด้านสังคม (Socio-Group) กลุ่มประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเป็นรายบุคคล แต่จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนกลุ่มทางจิตวิทยา (Psycho-group) เป็นกลุ่มที่สมาชิกรวมกันตามความพอใจของสมาชิกเอง หรือมีจุดมุ่งหมายเพื่อพบปะกันระหว่างเพื่อนสนิท

3) กลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่ในกลุ่มกับกลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่นอกกลุ่ม (In - Group and Out Group) กลุ่มประเภทนี้แบ่งตามความรู้สึกและเจตคติของสมาชิกเป็นสำคัญ กลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่ในกลุ่ม (In-Group) กลุ่มประเภทนี้สมาชิกมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มและมีความสุขที่ได้ทำงานกับบุคคลในกลุ่ม เมื่อมีการทำงาน ทุกคนจะมีเจตคติแบบเห็นอกเห็นใจ มีมิตรภาพต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานกลุ่ม ส่วนกลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่นอกกลุ่ม (Out Group) กลุ่มประเภทนี้สมาชิกไม่มีความภาคภูมิใจในกลุ่ม ไม่อยากเป็นสมาชิก ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เมื่อมีการทำงานร่วมกัน สมาชิกจะไม่รู้สึกเห็นอกเห็นใจ ไม่ชอบกลุ่ม รู้สึกสงสัยอยู่ตลอดเวลา การทำงานกลุ่มจะไม่ได้ผลดี

4) กลุ่มเป็นทางการและกลุ่มไม่เป็นทางการ (Formal and Informal Groups) กลุ่มประเภทนี้แบ่งตามโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเป็นหลัก กลุ่มเป็นทางการ (Formal Group) คือกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาโดยกฎหมายมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นอน เป้าหมายชัดเจน มีระเบียบวินัยของสมาชิก สมาชิกมีความสัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนกลุ่มไม่เป็นทางการ (Informal Group) เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาโดยสมาชิกจำนวนไม่มากนัก ไม่มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์หรือกฎหมายรองรับที่ชัดเจน ไม่มีการระบุเป้าหมายที่เด่นชัด เกิดขึ้นง่าย สลายตัวง่าย และอาจจะเกิดขึ้นอีกก็ได้ ข้อเปรียบเทียบการตัดสินใจโดยกลุ่มกับการตัดสินใจโดยเอกบุคลิก

2.2.3 ความสำคัญของกลุ่ม

ประเวศ ส่องแสง (2561: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มไว้ 3 ประการ คือ

1) ด้านการพัฒนาบุคคล กลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลที่เป็นสมาชิก สนองความพึงพอใจบุคคล สนองความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ รู้สึกปลอดภัย มีการพัฒนาทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา ความสนใจ และความสามารถ

2) ด้านการวินิจฉัย กลุ่มสามารถสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มทำให้เข้าใจมองเห็น ลักษณะแบบต่าง ๆ ของสมาชิก ถ้าบุคคลไม่เข้ากลุ่มจะไม่มีโอกาสเห็น สมาชิกสามารถวินิจฉัยหรือประเมินลักษณะและพฤติกรรมเหล่านั้นได้ และจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจบุคคลในกลุ่มได้ดีขึ้น

3) ด้านการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะมีโอกาสคิดร่วมกัน วางแผน ร่วมกันประสานงานกันและทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพผลผลิตทั้งหลายทั้งปวงในโลกปัจจุบันนี้เป็นผลงานของกลุ่มคนแทบทั้งสิ้น กลุ่มจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก

2.2.4 ความสำคัญของกลุ่ม

โดยพื้นฐานแล้วการรวมกลุ่มของคนเกิดจากความใกล้ชิดและมีความรักใคร่ชอบพอกัน สนับสนุนกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ต้องพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ หรือต้องใกล้ชิดกันทาง

กายภาพของถิ่นที่อยู่อาศัย ก็มักเกิดการรวมกลุ่มกันได้ง่าย แต่การอธิบายในลักษณะนี้ อาจไม่สะท้อนถึงสาเหตุหรือที่มาของการรวมกลุ่ม อย่างไรก็ตามสามารถอธิบายถึงปัจจัยของการรวมกลุ่มได้ 3 ประการ ดังนี้ (กิติชัย รัตนะ, 2549: 2)

1) มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นร่วมกัน (Activities) การรวมกลุ่มของคนจะมีกิจกรรมเกิดขึ้นตามมาเสมอ กิจกรรมนั้นส่วนใหญ่บ่งชี้ถึงความสนใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มที่จะกระทำร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมีขอบเขตจำกัด โดยยึดโยงกับความรู้ ประสบการณ์และภูมิปัญญาที่สมาชิกมีอยู่ เห็นได้ชัดว่ากลุ่มโดยส่วนใหญ่เลือกที่จะทำกิจกรรมในประเด็นที่ตนเองสนใจ เช่น กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำ กลุ่มผู้เลี้ยงโคนม เป็นต้น

2) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในที่นี้ หมายถึง การมีปฏิริยาโต้ตอบในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง โดยที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกภายในกลุ่มเกิดขึ้นในเชิงสร้างสรรค์ มากกว่าที่จะต่อต้านกัน นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มอีกด้วย เพื่อเป็นการขยายกิจกรรมการดำเนินงานออกไปให้สังคมได้รับรู้และเห็นประโยชน์ของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

3) มีความรู้สึกร่วม (Sentiments) ความเป็นกลุ่มจะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มทั้งหมดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะการทำให้เกิดความรู้สึกร่วม ซึ่งอาจได้รับการกระตุ้นจากการมีจิตสำนึกเดียวกัน เห็นปัญหาร่วมกันและต้องการแสวงหาทางออกในการแก้ปัญหานั้นร่วมกัน

2.2.5 โครงสร้างของกลุ่ม

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546: 1-3) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของกลุ่มว่าประกอบด้วย 4 ด้านคือ

1) พันธกิจของกลุ่ม หมายถึง วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการดำรงอยู่ของกลุ่ม ที่กลุ่มจะต้องพยายามทำให้บรรลุให้ได้

2) สถานภาพและบทบาท เพื่อให้บรรลุพันธกิจที่ได้กล่าวข้างต้น กลุ่มต้องใช้วิธีแบ่งงานกันทำ สมาชิกในกลุ่มจะได้รับงานตามที่แบ่งไปทำ ตำแหน่ง (Position) จึงเกิดขึ้นตามตัวงานที่ได้รับไป เกิดเป็นสถานภาพ (Statue) การมีสถานภาพหรือตำแหน่งในกลุ่มนั้น เพื่อที่จะให้สมาชิกรู้ว่าใครจะต้องทำงานอะไร ส่วนไหนของพันธกิจของกลุ่ม และที่ตามมาคือบทบาท (Role) บทบาทเป็นพฤติกรรมประจำสถานภาพ สมาชิกคนอื่นจะคาดหวังต่อเขาว่าเขาจะต้องแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมตามตำแหน่งนั้น

3) บรรทัดฐาน ซึ่งเป็นมาตรฐานกำกับพฤติกรรมโดยทั่วไปของสมาชิกกลุ่มว่าพฤติกรรมแบบใดเหมาะสม ฟังพาได้ ทำแล้วสมาชิกคนอื่นในกลุ่มจะให้การยอมรับ แบบใดไม่เหมาะสมไม่ควรกระทำ ทำแล้วสมาชิกกลุ่มคนอื่นจะไม่ให้การยอมรับ โดยปกติกลุ่มมักจะส่งเสริมให้กระทำพฤติกรรมที่เอื้อต่อการบรรลุพันธกิจของกลุ่ม และห้ามการกระทำที่ขัดขวางทำให้กลุ่มไม่สามารถ

บรรลุปันธกิจได้ บรรทัดฐานจึงเป็นเหมือนมาตรวัดและเครื่องชี้สำหรับสมาชิกไว้พิจารณา พฤติกรรมของตนเองว่าสมควรกระทำหรือไม่ และในที่สุดบรรทัดฐานของกลุ่มนั้น จะทำให้กลุ่มมีความมั่นคง เพราะสมาชิกจะรู้ว่าต้องทำตัวอย่างไร เมื่อทำตามบรรทัดฐานไม่ได้ ก็ต้องออกไปจากกลุ่ม ก็จะเหลือแต่สมาชิกที่เห็นด้วยและทำตามบรรทัดฐานได้ ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มจะราบรื่น และความขัดแย้งจะเกิดน้อยมาก ความมั่นคงของกลุ่มจะมีมากขึ้นอันเป็นผลให้สามารถรวบรวมสรรพกำลังได้เข้มแข็งมากขึ้น เพื่อทำงานให้บรรลุปันธกิจหลักต่อไปได้

4) การสื่อสาร (Communication) การสื่อสารทำหน้าที่เหมือนตัวเชื่อมระหว่างสมาชิกของกลุ่มให้ เข้าใจกันและกันทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกทุกคน การอยู่ในสถานที่ซึ่งเอื้อต่อการพบกันซึ่งสมาชิกได้มีโอกาสพบกันและสื่อสารกันเสมอ ทำให้กิจกรรมทุกอย่างของกลุ่มดำเนินไปโดยสะดวกราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

2.2.6 องค์ประกอบของกลุ่ม

การรวมตัวกันของกลุ่มย่อมมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วต้องมีอย่างน้อย 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ (กิติชัย รัตนะ, 2549 : 3)

1) ผู้นำกลุ่ม การเกิดขึ้นของกลุ่มมักจะเริ่มต้นที่มีคณะบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งมารวมตัวกันด้วยเหตุปัจจัยเดียวกัน ผู้นำกลุ่มอาจเกิดขึ้นมาจากความต้องการรวมกลุ่มตั้งแต่เริ่มแรกหรืออาจเกิดขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มแล้วก็ได้ ซึ่งเมื่อจัดตั้งกลุ่มได้แล้วบุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่มนี้อาจได้รับเลือกให้เป็นผู้นำกลุ่ม ฉะนั้นกลุ่มทุกกลุ่มจึงมักมีการกำหนดให้มีผู้นำกลุ่มขึ้น เพื่อให้มีอำนาจในการบริหารจัดการกลุ่ม

2) สมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มคือ บุคคลที่อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ และกฎเกณฑ์ของกลุ่ม แต่ละกลุ่มอาจมีสมาชิกตั้งแต่สิบคนจนถึงหลายร้อยคนก็ได้ ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มจะมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมที่คล้ายคลึงกัน เช่น เป็นเกษตรกรในหมู่บ้าน หรือเป็นกลุ่มสตรี หรือเป็นกลุ่มอาชีพเสริม สมาชิกกลุ่มจะมีบทบาทสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

3) กฎระเบียบของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม ต้องอาศัยทั้งความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งอาจต้องกำหนดให้กลุ่มมีกฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อบังคับที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานในการทำงานของกลุ่มเอง จะเห็นว่ากลุ่มต่าง ๆ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ของตนเองขึ้นทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น กลุ่มป่าชุมชนมีการออกระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนขึ้น หากมีการละเมิดระเบียบก็จะมี การปรับเงิน หรือระงับมิให้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอีกต่อไป นอกจากนี้ยังมีกฎระเบียบอื่น ๆ อีก เช่น ระเบียบในการคัดเลือกผู้นำกลุ่ม หรือการรับสมาชิกใหม่ เป็นต้น

4) คณะบริหารจัดการกลุ่ม เป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกหรือพิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ที่กลุ่มกำหนด

ขึ้นมา โดยทั่วไปโครงสร้างการบริหารกลุ่มจะประกอบด้วยตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญ เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ ปฏิคม ประชาสัมพันธ์ เหนี่ยวนำ เป็นต้น คณะบริหารกลุ่มมีบทบาทอย่างมากต่อการกำหนดทำที่และกิจกรรมของกลุ่มที่จะขับเคลื่อนออกไป นอกจากนี้ คณะผู้บริหารควรผลัดเปลี่ยนกันตามวาระ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่น ๆ สามารถเข้ามาบริหารกลุ่มได้

5) ทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการ ทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการในที่นี้ หมายถึงถึง ทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการของกลุ่ม เช่น งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กลุ่มได้ระดมให้มีขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินงาน กลุ่มที่มีศักยภาพสูงจะมีทรัพยากรในการบริหารงานมากตามไปด้วย โดยเฉพาะงบประมาณของกลุ่ม นอกเหนือจากการระดมมาจากมวลสมาชิกแล้ว ยังสามารถแสวงหาจากแหล่งทุนหรือแหล่งความช่วยเหลือภายนอกได้

2.2.7 ข้อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากกับกลุ่มที่ด้อยประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2.1 แสดงข้อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากกับกลุ่มที่ด้อยประสิทธิภาพ

กลุ่มที่มีประสิทธิภาพ	กลุ่มที่ด้อยประสิทธิภาพ
เป้าหมายของสมาชิกกับของกลุ่มเข้ากันได้	สมาชิกถูกสั่งให้ทำตามเป้าหมาย
เป้าหมายมีลักษณะเอื้อต่อการร่วมมือกัน	เป้าหมายเอื้อให้สมาชิกแข่งขัน
มีการสื่อสารสองทางในบรรยากาศที่เปิดเผยมือทั้งสองความคิดและความรู้สึก	สื่อสารทางเดียว สื่อเฉพาะความคิดเห็นนั้น ละเลยความรู้สึก
สมาชิกมีส่วนร่วมและมีโอกาสได้เป็นผู้นำ	สมาชิกมีส่วนร่วมไม่เท่าเทียมกัน ผู้นำต้องเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้เป็น
มีการกระจายอำนาจให้เท่าเทียมกัน ที่มาของอำนาจคือความสามารถและข้อมูล	ที่มาของอำนาจคือตำแหน่ง ทุกคนต้องเชื่อฟังผู้มีตำแหน่ง
ส่งเสริมการตัดสินใจโดยกลุ่ม กระบวนการตัดสินใจเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เสี่ยงส่วนใหญ เป็นมติที่กลุ่มต้องการ	ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดคือผู้ตัดสินใจ ไม่มีการอภิปรายกลุ่ม สมาชิกมีส่วนเกี่ยวข้องน้อยมาก
ความขัดแย้งและการถกเถียงเป็นสิ่งที่อาจจะช่วยในการปรับปรุงงานกลุ่ม	หลีกเลี่ยงความขัดแย้งและการถกเถียงหรือเก็บเอาไว้
สมาชิกทุกคนมีส่วนในการประเมินประสิทธิภาพของกลุ่มและการตัดสินใจที่จะทำหน้าที่ให้บรรลุ เป้าหมายรักษากลุ่มให้อยู่ต่อไปและพัฒนา	ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดเป็นผู้ประเมินและตัดสินใจ ในการทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย รักษาและพัฒนา

ตารางที่ 2.1 แสดงข้อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากกับกลุ่มที่ด้อยประสิทธิภาพ (ต่อ)

กลุ่มมีประสิทธิภาพ	กลุ่มที่ด้อยประสิทธิภาพ
ความเหนียวแน่นในกลุ่มเกิดจากการที่มีการยอมรับ การสนับสนุน การเชื่อใจ ความรัก และการถือกันเป็นพวกเดียวกัน	ไม่สนใจความเหนียวแน่นในกลุ่ม สมาชิกกลุ่มต้องทำหน้าที่ตามคำสั่งใช้กำลังบังคับให้ทำตาม
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี การพัฒนาศักยภาพของตนเองและความริเริ่มเป็นสิ่งที่กลุ่มสนับสนุน	ส่งเสริมให้สมาชิกเป็นคนที่ต้องอยู่ระเบียบ กฎเกณฑ์และอยู่เฉยๆ ทำตามคำสั่งเท่านั้น

ที่มา : Johnson & Johnson (1982 อ้างถึงใน สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2546 : 9)

2.2.8 ประโยชน์ของการรวมกลุ่มเป็นองค์กรเกษตรกร

การรวมตัวกันของเกษตรกรนับเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร เพราะการรวมตัวกัน นอกจากจะเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง ทั้งด้านการซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิตแล้วยังนำมาซึ่งความร่วมมือกันของหมู่คณะ ซึ่งกลุ่มมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ปัญหาสามารถพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน การรวมตัวของเกษตรกรในรูปแบบขององค์กรเกษตรกรเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาของเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรหลายประการ (วิระญา สุทธิวงศ์, 2559: 2-3) ดังนี้

1) เมื่อรวมตัวแล้ว เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลง ตัวอย่างเช่น เกษตรกร 100 คน ต้องการซื้อปุ๋ยคนละ 500 กิโลกรัม ถ้าเกษตรกรต่างคนต่างซื้อคนละ 500 กิโลกรัม พ่อค้าจะคิดราคาขายปลีก แต่ถ้าเกษตรกรรวมตัวกันซื้อเป็นกลุ่ม พ่อค้าก็จะคิดราคาขายส่ง ซึ่งเป็นราคาที่ถูกลง อย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะพ่อค้าไม่ต้องเก็บสต็อกปุ๋ยไว้นาน ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยธนาคาร ในกรณีที่พ่อค้ากู้เงินจากธนาคาร ไปซื้อ ไม่ต้องเสียค่าจ้างคนงานเฝ้า โกดัง และไม่ต้องหักน้ำหนักรปุ๋ยที่อาจสูญหายไป เป็นต้น

2) เมื่อรวมตัวกันแล้วเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น ตัวอย่างเช่น เกษตรกรทำนา ถ้าต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างขายข้าวของตนเอง พ่อค้าย่อมชอบที่จะเลือกซื้อและต่อรองราคา ซื้อราคาที่ถูกลงที่สุด โดยที่เราไม่สามารถจะไปกล่าวหาว่าพ่อค้าทุจริตหรือเอาเปรียบเกษตรกรได้ ทรายใดที่เขาไม่ได้โกงตาชั่งหรือใช้เล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ ที่ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบได้ วิธีที่ต่างคนต่างขายเกษตรกรจะไม่มีอำนาจต่อรอง ในที่สุดก็ต้องขายข้าวในราคาที่ถูกลงเป็นธรรมดาอย่างที่เป็นการมาในอดีต ตรงกันข้ามถ้าเกษตรกรรวมตัวกัน เรียกร้องราคาที่สูงอย่างมีเหตุผล เกษตรกรจะสามารถจำหน่ายหรือขายข้าวได้ในราคาที่สูงเหมือนกัน โดยเฉพาะถ้าเป็นสินค้าเกษตรที่ไม่มีผลกระทบจากราคาตลาดโลก เกษตรกรยังสามารถจะกำหนดราคาของตัวเองขึ้นมาได้

3) ในแง่ของการรับเทคโนโลยีหรือความรู้จากเจ้าหน้าที่ ถ้าเกษตรกรรวมตัวกันการถ่ายทอด เทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ที่สามารถจะทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และเกษตรกรสามารถรับการถ่ายทอดได้รวดเร็วกว่าการถ่ายทอดเป็นรายบุคคล ซึ่งทำได้ช้าและไม่ทั่วถึงและตามหลักของการเรียนรู้แล้วเกษตรกรจะเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกได้ง่ายกว่าเรียนรู้จากบุคคลภายนอก หรือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

4) การรวมกลุ่มกันจะทำให้เกษตรกรสามารถขอรับความช่วยเหลือจากรัฐได้ดีกว่าที่จะเรียกร้องโดยคนใดคนหนึ่งนอกกลุ่ม เพราะไม่สามารถอ้างว่าเป็นตัวแทนของเกษตรกรทั้งหมดได้

5) การรวมกลุ่มกัน สามารถผลิตสินค้าหรือผลผลิตส่งตลาดหรือผลิตให้บริษัทเอกชนได้ในจำนวนและคุณภาพตามที่บริษัทต่าง ๆ เหล่านั้นต้องการ ภายใต้การตกลงราคากันล่วงหน้า

6) การรวมกลุ่มกัน เกษตรกรสามารถจะแปรรูปผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่นได้ ในกรณีที่ผลผลิตล้นตลาดหรือราคาผลผลิตตกต่ำ โดยการลงทุนร่วมกัน

7) การรวมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรสามารถรับเอาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคจากบริษัทผู้ผลิตมาจำหน่ายให้กับสมาชิกได้ ในราคาที่ถูกลงกว่าที่ต่างคนต่างไปซื้อมาจากตลาดโดยตรง

8) การรวมกลุ่มกัน เกษตรกรจะสามารถร่วมกันควบคุมพื้นที่ และปริมาณผลผลิตให้อยู่ในปริมาณที่พอเหมาะกับความต้องการของตลาด โอกาสที่ผลผลิตจะล้นตลาดทำให้ราคาตกจะมีน้อย

9) การรวมกลุ่มกัน จะทำให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือรัฐในการให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อรัฐจะได้นำไปแก้ไขให้กับเกษตรกร เช่น กรณีฝนแล้ง น้ำท่วม โรคแมลงระบาดทำลายพืชผลของเกษตรกร

10) การรวมกลุ่มกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกษตรกรสามารถทำนิติกรรมต่าง ๆ กับบริษัทเอกชนอื่น ๆ ได้

11) การรวมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรสามารถมีพลังต่อรองกับกลุ่มต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตัวเอง หรือเพื่อไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาเอาเปรียบสมาชิกของกลุ่มได้

12) การรวมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรสามารถระดมทุนดำเนินการค้า เช่น ทำโรงสี จัดตั้งตลาดกลางเพื่อจำหน่ายผลผลิตของตนเองได้ ทั้งนี้ ประโยชน์ของการรวมกลุ่มของเกษตรกรยังมีอีกมากมาย ถ้าเราได้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม ฝึกอบรมผู้นำกลุ่มและเกษตรกร ให้เข้าใจถึงความสำคัญของการรวมตัวกัน เข้าใจถึงการบริหารงาน และเข้าใจถึงการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ความสำเร็จในการรวมกลุ่มเกษตรกรจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

2.2.9 ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ

พงษ์ศักดิ์ และคณะ (2542 อ้างถึงใน วีระญา สุทธิวงศ์, 2559: 4-5) ได้สรุปถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้กลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรประสบความสำเร็จไว้ ดังนี้

1) ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น ถ้าสมาชิกของกลุ่มที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน เมื่อมารวมกลุ่มกันและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ไปในแนวทางเดียวกัน โอกาสที่การดำเนินงานของกลุ่มจะประสบความสำเร็จก็มีสูง

2) โครงสร้างในการดำเนินงานขององค์กรควรมีความชัดเจนมีองค์ประกอบที่พอเหมาะมีความคล่องตัวในการบริหารงาน มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของแต่ละฝ่าย แต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน โดยไม่ซ้ำซ้อนกัน

3) การเข้ามารวมกลุ่มกันของสมาชิกที่ริเริ่มก่อตั้งและผู้ที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกใหม่ ควรให้เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ควรเป็นการชักจูงหรือบังคับโดยหน่วยงานของทางราชการที่มุ่งหวังเพื่อให้มีการจัดตั้งขึ้นมาเท่านั้น โดยไม่ได้อธิบายหรือสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริงให้ผู้ที่จะสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง

4) ในการบริหารงานกลุ่ม สิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ ก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริตของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ประธานกรรมการ คณะกรรมการ สมาชิก ฝ่ายจัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลกลุ่ม ถ้าทุกฝ่ายมีความซื่อสัตย์สุจริต ตามภาระหน้าที่ที่ตนเองมีต่อกลุ่มแล้ว กลุ่มนั้น ๆ จะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่กำหนดทิศทาง การดำเนินงานของกลุ่ม และทำหน้าที่ในการตรวจสอบฝ่ายจัดการ ตลอดจนดูแลสมาชิกทั้งหมด จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีอุดมการณ์อย่างแท้จริง

5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของสมาชิกได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการกลุ่ม การออกความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานกลุ่ม การรับรู้สถานการณ์ด้านสินทรัพย์และงบประมาณ กำไรขาดทุน ความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเป็นระยะ ๆ ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรม การประชุมพบปะระหว่างกรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

6) การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของกลุ่มที่สร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม เช่น การช่วยเหลือและสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตแก่สมาชิก การช่วยเหลือด้านการตลาดผลผลิตของสมาชิก การให้บริการด้านจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สมาชิก ถ้ากลุ่มสามารถทำกำไรและสมาชิกได้รับเงินปันผลและเฉลี่ยคืนอย่างยุติธรรมแล้ว จะเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกร่วมทำธุรกิจกับกลุ่มมากขึ้น

7) เงินทุนของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่ม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น การพัฒนากลุ่ม การช่วยเหลือสังคมของกลุ่ม การช่วยเหลือสมาชิกในด้านสวัสดิการต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินทุนทั้งสิ้น ดังนั้น ความสามารถในการหาเงินทุนให้กลุ่ม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถหาได้ เช่น การสะสมทุน

จากการถือหุ้นของสมาชิก การสร้างผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ การสนับสนุนจากทางราชการ และองค์กรเอกชน เป็นต้น ถ้ากลุ่มมีเงินทุนที่ใช้ดำเนินการอย่างพอเพียงก็จะทำให้กลุ่มดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

8) เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือและดูแลการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำพาให้กลุ่มดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความเอาใจใส่และติดตามการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

9) การจัดฝึกอบรมและให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เนื้อหาหรือเรื่องที่จะนำมาฝึกอบรมให้กับสมาชิกของกลุ่ม ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ อย่างแท้จริง หรือเป็นเรื่องที่สมาชิกกำลังประสบปัญหาอยู่ และต้องการแก้ไขโดยการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น เรื่องเกี่ยวกับการผลิตพืชหรือสัตว์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยเลือกอบรมในประเด็นที่สมาชิกนำไปใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง

10) การทำธุรกิจแบบครบวงจรของกลุ่มเป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ คือ การให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุน การช่วยเหลือสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การจัดการด้านการตลาดเพื่อให้สมาชิกได้ขายสินค้าในราคาที่ยุติธรรม การสนับสนุนด้านการเก็บรักษาผลผลิตเพื่อรอเวลาขายในช่วงที่ราคามีความเหมาะสม เป็นต้น ถ้ากลุ่มสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างครบวงจร สมาชิกจะเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ และเห็นความสำคัญของการเข้ามาร่วมกลุ่ม

2.3 โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาคร

2.3.1 โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรจัดทำคู่มือการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับมีความเข้าใจในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการโดยมีเนื้อหาประกอบไปด้วย แนวคิดหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ/แหล่งงบประมาณ หลักเกณฑ์ในการดำเนินการ เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และกิจกรรม/วิธีการดำเนินงาน รายละเอียด ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561: 1)

2.3.1.1 แนวคิด/หลักการและเหตุผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) โดยมีโครงการที่สำคัญคือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และสินค้าประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบายเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงเป็นแปลงใหญ่ก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้างสินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้า 22 ชนิด ไว้แล้ว โดยมีหลักการคือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการเชื่อมโยงกับตลาด เพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างห่วงโซ่อุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ อย่างไรก็ตามโครงสร้างภาคการเกษตรของไทย โดยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าว ทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้งปัญหาการขาดอำนาจต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริม และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงได้จัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก อาทิ พันธุ์ ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร (Motor Pool) เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

2.3.1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2.3.1.3 เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ/แหล่งงบประมาณ

1) เป้าหมายการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 1,382 แปลงประกอบด้วย แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 172 แปลง แปลงใหญ่ปี 2562 จำนวน 742 แปลง และ แปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 466 แปลง ซึ่งแต่ละประเภท มีความหมาย ดังนี้

1.1) แปลงใหญ่ ปี 2559 หมายถึง แปลงใหญ่ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2559 แสดงดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 แสดงแผนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559

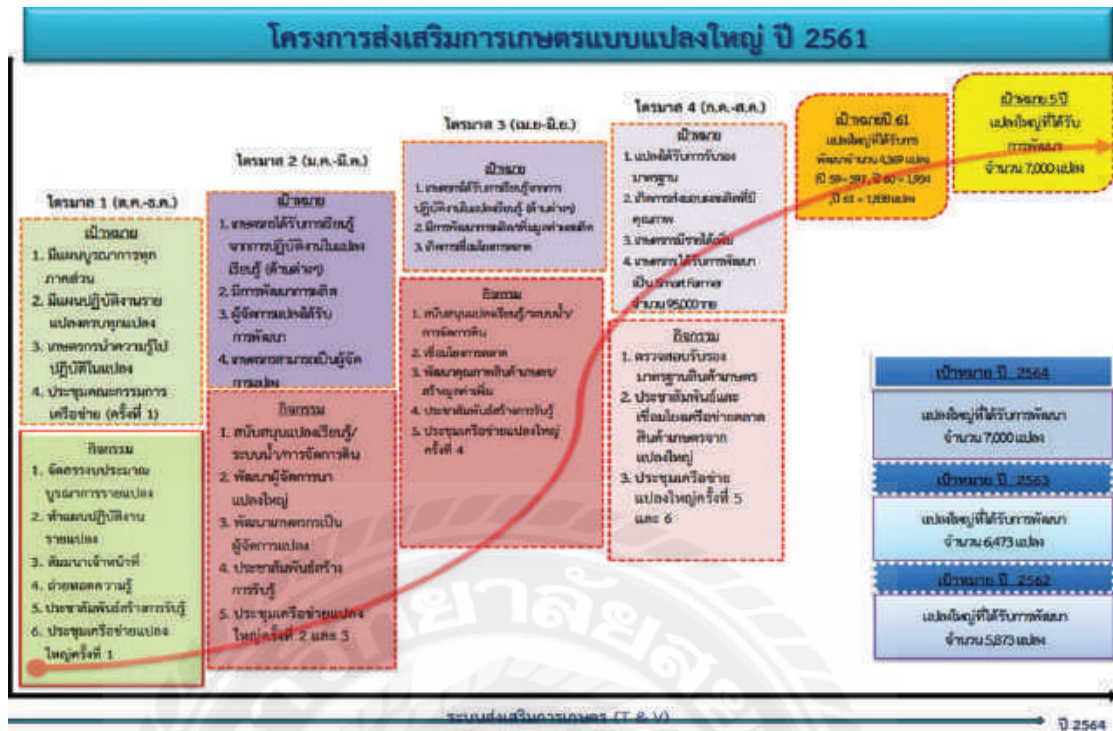

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560 : 17

1.2) แปลงใหญ่ ปี 2560 หมายถึง แปลงใหญ่ที่เริ่มดำเนินการในปี 2560 โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และได้แจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ก่อนวันที่ 22 สิงหาคม 2560 แสดงดังแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.3 แสดงแผนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2561

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561: 7

2) สถานที่ดำเนินการ 77 จังหวัด และรายละเอียดชนิดสินค้า

3) แหล่งงบประมาณจาก 3 โครงการ ดังนี้

- 3.1 โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
- 3.2 โครงการพัฒนาสินค้าเกษตรตามระบบคุณภาพและมาตรฐาน GAP
- 3.3 โครงการเกษตรอินทรีย์

2.3.1.4 หลักเกณฑ์ในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อม ๆ กับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกร ที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ในการจัดการส่งเสริมตามระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีหลักการที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณา ได้แก่

- 1) มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสมตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้

2) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกันจากการรวมซื้อรวมขาย การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกลร่วมกัน ได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

3) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

4) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต

5) มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

6) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต

7) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เช่น ลานตาก โรงคัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต

8) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด

9) มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน

10) มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

2.3.1.5 เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

1) เกษตรกรสมัครใจรวมกลุ่มเข้าร่วมดำเนินการ โดยเป็นการรวมแปลงผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน แปลงไม่จำเป็นต้องอยู่ติดกันเป็นผืนเดียว แต่ควรอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน

2) ขนาดพื้นที่และจำนวนเกษตรกร จำแนกเป็น 3 ประเภทสินค้า ดังนี้

2.1 ข้าว พืชไร่ ปาล์ม น้ำมัน และยางพารา มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ และเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย

2.2 ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ สมุนไพร หรือพืชอื่น ๆ มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ หรือ เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย

2.3 ประมง ปศุสัตว์ ฝูงและแมลงเศรษฐกิจมีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ หรือ เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย

หมายเหตุ : 1) โค 1 ตัว เท่ากับ 0.65 หน่วย 2) กระบือ 1 ตัว เท่ากับ 0.70 หน่วย 3) แพะ แกะ 1 ตัว เท่ากับ 0.10 หน่วย 4) สัตว์ปีก 1 ตัว เท่ากับ 0.01 หน่วย 5) ฝูงพันธุ์/ฝูง โพรง/ชันโรง 1 ฝูง เท่ากับ 0.6 หน่วย 6) จิ้งหรีด 1 บ่อ เท่ากับ 0.6 หน่วย

หมายเหตุ : 1) แปลงใหญ่ที่มีระบบการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน หรือสลับการใช้พื้นที่ในการปลูกพืชตามฤดูกาล เช่น แปลงใหญ่ข้าวที่มีการปลูกพืชหลังนา ให้ทำการปรับปรุงข้อมูลใน

ระบบ ตั้งแต่การแก้ไขชื่อแปลงโดยเพิ่มเติมชื่อสินค้าที่ปลูก เช่น แปลงใหญ่ข้าว/ถั่วลิสง และปรับปรุงข้อมูลในแผนการผลิตรายบุคคลด้วย 2) ปรับปรุงการตั้งชื่อแปลงให้เป็นแบบแผนเดียวกัน เพื่อให้สะดวกต่อการจัดหมวดหมู่รายงาน และสืบค้นข้อมูล ดังนี้ “แปลงใหญ่..... (ชื่อสินค้า).... ตำบล.....อำเภอ.....”

2.3.1.6 กิจกรรม/วิธีการดำเนินงาน

การบริหารจัดการ สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ ดำเนินการ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ชี้แจงเกษตรกรให้เห็นถึงประโยชน์ ความสำคัญและวิธีการดำเนินงานของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

2. การจัดทำทะเบียนสมาชิกและบันทึกข้อมูลระบบ bigfarm60.doae.go.th

2.1 แปลงใหญ่ปี 2559 ร่วมกับทีมงานผู้จัดการและเกษตรกรสมาชิกร่วมกัน

2.2 ทบทวนบัญชีรายชื่อและข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

2.3 ประเมินผล และจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของกลุ่ม/สมาชิก ในปีที่ผ่านมา ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ผลผลิตที่ได้ ต้นทุนการผลิต คุณภาพ มาตรฐานการผลิต ตลาด

2.4 ปรับปรุงข้อมูลในระบบ

2.5 แปลงใหญ่ปี 2560 ร่วมกับทีมงานผู้จัดการและเกษตรกรสมาชิก

2.6 ทบทวนบัญชีรายชื่อและข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

2.7 ประเมินผล และจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของกลุ่ม/สมาชิก ในปีที่ผ่านมา ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ผลผลิตที่ได้ ต้นทุนการผลิต คุณภาพ มาตรฐานการผลิต ตลาด

2.8 ปรับปรุงข้อมูลในระบบ

2.9 แปลงใหญ่ปี 2561

2.10 จัดทำบัญชีรายชื่อสมาชิก รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขในการดำเนินงานในรูปแบบแปลงใหญ่

2.11 เปิดแปลงและเมื่อผ่านการรับรองแล้ว ให้บันทึกข้อมูลสมาชิกในระบบให้ครบถ้วน

หมายเหตุ :1) การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกให้ใช้ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร (ทบก.) ข้อมูลการผลิตการตลาดของเกษตรกร และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการจัดเวทีวิเคราะห์และวางแผนร่วมกันของสมาชิก โดยใช้เครื่องมือ Individual Farm Production Plan (IFPP) ในการ

วิเคราะห์และวางแผนการผลิต ผลิตรายบุคคล และแผนบริหารจัดการกลุ่ม ในการลดต้นทุน และยกระดับรายได้และนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน ตามแบบจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานรายบุคคลสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อบันทึกไว้ในระบบ bigfarm60.doae.go.th ให้สามารถเปรียบเทียบผลการดำเนินงานจากการเข้าร่วมโครงการต่อไป 2) การบันทึกข้อมูล : บันทึกข้อมูลในระบบออนไลน์ bigfarm60.doae.go.th 3) การรายงานผลการรับรองและขึ้นทะเบียนเป็นแปลงใหญ่ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลในฐานข้อมูลโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ให้ผู้รับผิดชอบแปลงในระดับจังหวัดดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ bigfarm60.doae.go.th เท่านั้น ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรจะยึดข้อมูลในระบบเป็นหลักฐานในการดำเนินงานโครงการ

การพัฒนาแปลง ยึดหลักการดำเนินการแบบบูรณาการที่สำคัญ คือ ให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกหน่วยงานภายในกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ภายใต้การบริหารจัดการของ SC และสอดคล้องกับระบบส่งเสริมการเกษตร (T&V System) และสำนักงานเกษตรจังหวัดจัดการให้มีการบูรณาการทีมงานในทุกกลุ่ม เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสำนักงานเกษตรอำเภอ โดยมีกิจกรรมหลัก ดังนี้

1. แปลงใหญ่ปี 2559 แปลงปีที่ 3 (172 แปลง)

- การถ่ายทอดความรู้ (เน้นงานวิจัย/นวัตกรรม)
- การวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลงและจัดทำแผนธุรกิจ จัดเวทีวิเคราะห์เพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่ม โดยใช้ข้อมูลแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 5 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ
- การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพ การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม เทคโนโลยีการลดต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งในการจัดเวทีการถ่ายทอดความรู้ อาจบูรณาการกับกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานภายในกรมส่งเสริมการเกษตร เช่น การจัดการศัตรูพืช การจัดการดินและปุ๋ย การจัดอาชีพเสริม เป็นต้น รวมทั้งกิจกรรมที่ได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (หน่วยงานอื่น ๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือกระทรวงอื่น ๆ และภาคเอกชน) ทั้งนี้ ต้องมีการบูรณาการจัดทำหลักสูตร

การจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน หรือสินเชื่อต่าง ๆ ได้

- พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน แปลงใหญ่
- การพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ครอบคลุมรายดำเนินการพัฒนาเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ โดยใช้แนวทางการดำเนินงาน โครงการพัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ปี 2561

1.2 บริหารจัดการสินค้าเกษตรครบวงจร บริหารจัดการตลาด เป็นเวทีการให้ความรู้ด้านการตลาด เช่น การเชื่อมโยงผู้ซื้อและผู้ขาย การเจรจาจัดทำแผนการตลาดเพื่อนำมาสู่การผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า การปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านระบบสารสนเทศ เป็นต้น และการสนับสนุนวัสดุการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิต

1.3 การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร สำหรับชนิดพืชที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการพัฒนาสินค้าเกษตรตามระบบคุณภาพและมาตรฐาน GAP ให้ถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการ GAP

- ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ
- การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร
- สร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูป

1.4 เชื่อมโยงการตลาด สนับสนุนการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน ร่วมกันผลิตและรวมกันจำหน่ายโดย มีตลาดรองรับที่แน่นอน โดยใช้แนวทางการพัฒนา Smart Group ของกรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้ง แนวทางการพัฒนาอื่น ๆ ที่ เหมาะสมเพื่อพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและยั่งยืน

2. แปลงใหญ่ปี 2560 แปลงปีที่ 2 (742 แปลง) ดำเนินการในแนวทางเดียวกันกับแปลงปี 2559 โดยกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนประกอบด้วย

2.1 การถ่ายทอดความรู้ (เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต/นวัตกรรม)

- จัดเวที/วิเคราะห์และจัดทำแผนรายแปลง/จัดทำแผนธุรกิจ
- ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการผลิต/การจัดทำบัญชีต้นทุน/การตลาด

- พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรผู้ Smart Farmer และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร/วิสาหกิจชุมชน

2.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ

- ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อเป็นการทดสอบหรือสาธิตเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกรต้องการทราบหรือเทคโนโลยีที่ต้องการ ชักชวนให้เกษตรกรพัฒนาภายใต้ความเห็นชอบของสมาชิก และบูรณาการกับหน่วยงานวิชาการในพื้นที่ (กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน มหาวิทยาลัย เป็นต้น)

2.3 การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

- ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร เน้นการพัฒนาคุณภาพและการสร้างมูลค่าเพิ่ม
- การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร

2.4 เชื่อมโยงการตลาด

- โดยการประชุมเชื่อมโยงเครือข่าย/แผนการตลาด

3.แปลงใหญ่ ปี 2561 แปลงปีที่ 1 (466 แปลง) กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนประกอบด้วย

3.1 การเตรียมการ

- รับรองแปลงผ่าน SC (รับรองภายใน 31 ธันวาคม 2560)
- จัดเวทีวิเคราะห์ จัดทำแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มตามการบริหารจัดการรูปแบบแปลงใหญ่ใน 5 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน GAP การตลาด และการบริหารจัดการ
- ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการบริหารจัดการ/การทำบัญชีกลุ่ม

3.2 การถ่ายทอดความรู้ (เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต)

- ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อเป็นการทดสอบหรือสาธิตเทคโนโลยีในประเด็นที่เกษตรกรต้องการทราบหรือเทคโนโลยีที่ต้องการชักชวนให้เกษตรกรพัฒนา ภายใต้ความเห็นชอบของสมาชิก และบูรณาการกับหน่วยงานวิชาการในพื้นที่ (กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน มหาวิทยาลัย เป็นต้น)
- พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรสู่ Smart Farmer และความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร/วิสาหกิจชุมชน

3.3 การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

- ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพและการสร้างมูลค่าเพิ่ม

3.4 การเชื่อมโยงการตลาด

- ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการตลาดและเชื่อมโยงการตลาด

3.5 ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

- ผลผลิต (output)
  - ก) พื้นที่ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่ได้รับการพัฒนา จำนวน 1,382 แปลง
  - ข) เกษตรกรได้รับการพัฒนาไม่น้อยกว่า 72,222 ราย
  - ค) แปลงใหญ่ได้รับการพัฒนา จำนวน 1,382 แปลง

3.6 ผลลัพธ์ (outcome) เกษตรกรในพื้นที่แปลงใหญ่มีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต มีตลาดรองรับ ภายใต้การบริหารจัดการที่ดี สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร

3.7 ตัวชี้วัด

- เกษตรกรได้รับการพัฒนาในประเด็นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารไม่น้อยกว่า 72,222 ราย
- เกษตรกรมีการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแปลงเรียนรู้ที่เกษตรกรสามารถฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ จำนวน 1,382 แปลง

2.3.1.7 ผลการดำเนินงานภาพรวมของประเทศ

การส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่ในช่วงแรกนั้น (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559) เป็นการส่งเสริมพื้นที่นำร่อง 9 ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ผัก/สมุนไพร ไม้ผล หม่อน กัญชง ไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยพื้นที่แปลงใหญ่ต้นแบบได้กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวม 77 จังหวัด รวมทั้งหมด 600 แปลง 32 ชนิดสินค้า และมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 96,554 ราย ซึ่งพืชที่มีการส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่มากที่สุดคือ ข้าว มีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 63,741 ราย คิดเป็นพื้นที่ 944,718.30 ไร่ รองลงมาคือ ไม้ยืนต้น พืชไร่ และ ไม้ผล ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการดำเนินงาน โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ที่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การลดต้นทุนการผลิตให้ได้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของต้นทุนทั้งหมด และเพิ่มผลผลิตไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณผลผลิตที่สามารถผลิตได้ ซึ่งพบว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีต้นทุนการผลิตที่ลดลง และมีสัดส่วนของผลผลิตเพิ่มขึ้น (กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561: 53) ขณะที่ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ นั่นคือสมาชิกแปลงใหญ่มีการปรับตัว และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เช่น ระบบเลเซอร์ (Laser leveling) ระบบน้ำหยด มอเตอร์พูล โดยมีการรวมกลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่ ได้แก่ สหกรณ์ 122 กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน 393 กลุ่ม และมีกลุ่มพัฒนาเกษตรกรผู้ Smart farmer 67,200 ราย พัฒนาคุณภาพสินค้าในแปลงใหญ่ที่ได้รับการรับรอง GPP พืชอาหาร 38,000 ราย เกษตรอินทรีย์ (ข้าว พืชผัก ไม้ผล) 1,083 ราย RSPO (ปาล์มน้ำมัน) 99 ราย (คณนัส กาจ, 2560: 6)

ผลการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่องปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมากกรมส่งเสริมการเกษตรโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่นำร่องได้ทำการถอดบทเรียนจากผลการดำเนินการ และสามารถจำแนกข้อดีจากการเข้าไปส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เช่น การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันได้แลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการในการผลิตสินค้ามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบต่างคนต่างทำ ทำให้ศักยภาพในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น ทั้งในแง่ของเทคโนโลยีและเทคนิคที่ใช้ในการผลิต ทำให้ผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการลดต้นทุนการผลิต ทั้งจากการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตในปริมาณมาก และการนำเทคโนโลยีในการวิเคราะห์สภาพดิน มาใช้เพื่อเป็นตัวช่วยในการกำหนดปริมาณการใช้

ปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกษตรกรสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง เป็นต้น (กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561: 58)

2.3.1.8 ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ

การส่งเสริมเกษตรกรแปลงใหญ่มีข้อดีดังได้กล่าวมาในผลการดำเนินงานข้างต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการเข้าไปส่งเสริมนโยบายเกษตรกรแปลงใหญ่ยังพบว่า มีประเด็นปัญหา ดังนี้ (กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561: 58-59)

ประเด็นด้านเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในทุกพื้นที่ ที่ทำการส่งเสริม นอกจากนั้นในกรณีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรบางรายมีภาระผูกพันกับโรงสีข้าวที่ไม่ได้เข้าร่วม โครงการของรัฐ หรือมีหนี้ค้างชำระกับโรงสี ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการที่ทางหน่วยงานของรัฐส่งเสริมได้ และเกษตรกรเป็นรายย่อยในพื้นที่ทำการเกษตรอยู่กระจัดกระจาย ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง

ประเด็นด้านโครงสร้างองค์กรและบุคลากรผู้รับผิดชอบ พบว่า การเข้าไปส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ หลายครั้งที่เข้าไปส่งเสริมกับเกษตรกรคนละช่วงเวลาทำให้เกษตรกรต้องสละเวลาที่ใช้ในการทำการเกษตรและประกอบอาชีพเพื่อมาเข้าร่วมอบรมหรือมาประชุม ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสในการออกไปประกอบอาชีพ

ประเด็นด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ลักษณะการดำเนินผลิตของแปลงใหญ่ ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีการวางแผนการผลิตร่วมกันและทำการตลาดร่วมกัน ส่งผลให้มีการผลิตที่ประหยัดต่อขนาด ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของการดำเนินนโยบาย และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีการทำการผลิตแยกกัน แต่ทำการตลาดร่วมกัน ซึ่งการผลิตของเกษตรกรในกลุ่มนี้ ถึงแม้ว่าจะมีการร่วมกลุ่มกันแต่ไม่ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดในการผลิต

2.3.2 การดำเนินโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาคร

2.3.2.1 ข้อมูลแปลงใหญ่ของจังหวัดสมุทรสาคร

การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของจังหวัดสมุทรสาคร ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562) มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ทั้งสิ้น จำนวน 20 แปลง เกษตรกร 662 ราย แบ่งเป็น แปลงใหญ่ไม้ผล 8 แปลง, ไม้ดอก 3 แปลง, ประมง 6 แปลง, ปศุสัตว์ 1 แปลง และแปลงใหญ่เกลือทะเล 2 แปลง โดยมีหน่วยงานหลักในการร่วมบูรณาการดำเนินงานและรับผิดชอบเกษตรกรแปลงใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาคร 4 หน่วยงาน นั่นคือ (1) สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 10 แปลง (2) สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 แปลง (3) สำนักงานสหกรณ์

จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 4 แปลง และ (4) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 1 แปลง
รายละเอียดดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนแปลงใหญ่ (แยกตามหน่วยงานรับผิดชอบ) ของจังหวัดสมุทรสาคร
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562

จำนวนแปลงใหญ่ (แยกตามหน่วยงานรับผิดชอบ) ของจังหวัดสมุทรสาคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562				
1. สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร				
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 2 แปลง				
	แปลงใหญ่	สถานที่	พื้นที่ (ไร่)	สมาชิก (ราย)
1	แปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม	ต.บ้านแพ้ว,หลักสาม,หลักสอง อ.บ้านแพ้ว	920.75	51
2	แปลงใหญ่ฝรั่ง	ต.หนองนกไข่ อ.กระทุ่มแบน	647.50	54
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 7 แปลง				
1	แปลงใหญ่กล้วยไม้ ม.2	ต.ท่าไม้,บางยาง อ.กระทุ่มแบน	454.75	27
2	แปลงใหญ่กล้วยไม้ ม.2	ต.หนองนกไข่ อ.กระทุ่มแบน	322.75	27
3	แปลงใหญ่กล้วยไม้ ม.1	ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว	381	31
4	แปลงใหญ่ฝรั่ง ม.7	ต.บ้านเกาะ ต.ท่าทราย อ.เมือง	794.5	30
5	แปลงใหญ่ลำไย ม.2	ต.หนองบัว,หนองสองห้อง อ.บ้าน แพ้ว	316.5	25
6	แปลงใหญ่ลำไย ม.5	ต.บ้านแพ้ว,หลักสอง	358.75	25
7	แปลงใหญ่ฝรั่ง ม.5	ต.หลักสอง,เจ็ดริ้ว อ.บ้านแพ้ว	231.75	31
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 1 แปลง				
1	แปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม	ม.6 ต.ยกกระบัตร อ.บ้านแพ้ว	265.75	30

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนแปลงใหญ่ (แยกตามหน่วยงานรับผิดชอบ) ของจังหวัดสมุทรสาคร
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562 (ต่อ)

จำนวนแปลงใหญ่ (แยกตามหน่วยงานรับผิดชอบ) ของจังหวัดสมุทรสาคร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562				
2. สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร				
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 1 แปลง				
1	แปลงใหญ่ ปลูกนิล/กุ้ง ขาว/ปลาชี่สก	ต.บ้านเกาะ, ชัยมงคล อ.เมือง	358	19
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 3 แปลง				
1	เกษตรกรทำประมงพัฒนาเกษตรกรพอเพียง 49 ตำบลยกกระบัตร์		335	31
2	เกษตรกรทำการประมงพัฒนาเกษตรกรพอเพียง 49 ตำบลโรงเข้		1,136	92
3	เพาะเลี้ยงปลานิลสมุทรสาคร		337.3	27
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 1 แปลง				
1	แปลงใหญ่ปลากะพง ม.7	ม.7 ต.บ้านบ่อ อ.เมือง จ. สมุทรสาคร	715.75	28
3. สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร				
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 1 แปลง				
1	แปลงใหญ่เกลือ หมู่ 9 ต.โคกขาม อ.เมือง จ.สมุทรสาคร		877	23
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 3 แปลง				
1	แปลงใหญ่เกลือ ม.5 ต.บ้านบ่อ อ.เมือง		816	22
2	แปลงใหญ่มะพร้าว ม.9 ต.หนองบัว		348.75	21
3	แปลงใหญ่ปลาสด ม.1 ต.โรงเข้		635.25	33
4. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร				
- แปลงใหญ่ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 1 แปลง				
1	แปลงใหญ่แพะ		1,200 ตัว	35

ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2562 ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2562: 27-28

2.3.2.2 ข้อมูลเกษตรแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

สำหรับเกษตรแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้วที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี 2559 – 2562 มีจำนวน 3 แปลง คือ (1) แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม ม.5 ตำบลบ้านแพ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ 920.75 ไร่ สมาชิก 51 ราย (2) แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม ม.6 ตำบลยกกระบัตร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครมีพื้นที่ 265.75 ไร่ สมาชิก 30 ราย และ (3) แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม ม. 9 ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ 348.75 ไร่ สมาชิก 21 ราย รวมพื้นที่ทั้งหมด 1,564 ไร่ และมีสมาชิกรวมกัน ทั้งหมด 102 ราย โดยมีโครงสร้าง เป้าหมายการพัฒนางบประมาณ รวมถึงปัญหาอุปสรรค ดังนี้

1) ข้อมูลแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ม.5 ตำบลบ้านแพ้ว อำเภอบ้านแพ้ว

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

- ปีที่จัดตั้งแปลงใหญ่ พ.ศ. 2559
- จำนวนสมาชิก 51 คน พื้นที่ 920.75 ไร่
- คณะกรรมการกลุ่มฯ 8 คน ประกอบด้วย

ประธานกลุ่ม	ชื่อ นายบุญประเสริฐ ทรัพย์มา
เลขานุการ	ชื่อ นายบุญลอย ทรัพย์มา
ผู้ดูแลด้านต่าง ๆ เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย ศัตรูพืช(อารักขาพืช) และเครื่องจักรกลเกษตร เป็นต้น	
ด้านพันธุ์พืช	ชื่อ นายบุญลอย ทรัพย์มา
ด้านปุ๋ย	ชื่อ นายบุญประเสริฐ ทรัพย์มา
ด้านอารักขาพืช	ชื่อ นายเจริญ หลงเปลี่ยว และ ชื่อ นายกิตติ กล่อมภิรมย์
ด้านเครื่องจักรกล	ชื่อ นายประสิทธิ์ ธรรมเกษตรศรี
ด้านการตลาด	ชื่อ นายศุภกร จุลสวัสดิ์
ด้านบริหารจัดการน้ำ	ชื่อ นายศิริชัย วงศ์เกษตรชัย
ด้านไอที	ชื่อ นายสรายุทธ์ ทรัพย์มา

เป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่

- การลดต้นทุนการผลิต

- ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ต้นทุนการผลิต 8,300 บาท/ไร่)
- หลังเข้าร่วมโครงการฯ (ต้นทุนการผลิต 7,000 บาท/ไร่)
- สาเหตุ/เทคนิคในการลดต้นทุนการผลิตได้ เช่น ผสมปุ๋ยใช้เอง การผลิตแดนเบียนบราคอน ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ
- การเพิ่มผลผลิตต่อไร่
- ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ผลผลิต 3,650 ผล/ไร่)
- หลังเข้าร่วมโครงการฯ (ผลผลิต 4,500 ผล/ไร่)
- ผลผลิตมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน (GAP)
- สมาชิกได้รับมาตรฐาน (GAP) แล้ว 35 ราย
- สมาชิกไม่ได้รับมาตรฐาน (GAP) 15 ราย (สาเหตุปัญหาด้านเอกสารสิทธิ์ที่ดิน)
- การบริหารจัดการกลุ่ม
- มีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม บริหารจัดการร่วมกัน มีการประชุมกลุ่มเป็นประจำ มีการรวมตัวกันขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว มีการรวมกลุ่มกันผลิตแดนเบียนบราคอน และมีการรวมกลุ่มในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี เป็นต้น
- การเชื่อมโยงด้านการตลาด
- มีการดำเนินการในการแปรรูปผลผลิต เช่น มะพร้าว น้ำหอมบรรจุขวด มะพร้าว น้ำหอมถอดเสื้อ เป็นต้น และมีการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ในการขาย เช่น มะพร้าว น้ำหอม Cocus มะพร้าว น้ำหอมอายแช่ ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มบางรายนำผลิตภัณฑ์ไปขายตามเกษตรแฟร์ ต่างๆ หรือแปรรูปผลผลิตส่งต่อไปให้บริษัทส่งออกมะพร้าว น้ำหอม เป็นต้น

งบประมาณที่ได้รับสนับสนุน ปี พ.ศ. 2562 (ภายใต้กิจกรรมแบบแปลงใหญ่)

ไม่มีงบดำเนินการในปี 2562 เนื่องจากมีการสนับสนุนต่อเนื่องมา 3 ปี แล้ว กรมส่งเสริมการเกษตรได้โอนถ่ายให้กลุ่มดำเนินการ โดยตนเอง และประธานกลุ่มจะเป็นผู้จัดการแปลงต่อจากเกษตรอำเภอ

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา/อุปสรรค

- หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ยังไม่เข้ามาบูรณาการร่วมกันในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกร
- ปัญหาด้านเอกสารสิทธิ์ที่ดิน เพื่อใช้ในการขอ GAP

ข้อเสนอแนะ

- หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ต้องมีการมาร่วมบูรณาการร่วมกัน จะทำให้การดำเนินงานแปลงใหญ่มีความเข้มแข็งและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

2) ข้อมูลแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมยกกระบัตร ม.6 ตำบลยกกระบัตร อำเภอ บ้านแพ้ว

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

- ปีที่จัดตั้งแปลงใหญ่ พ.ศ.2562
- จำนวนสมาชิก 30 คน พื้นที่ 265.75 ไร่
- คณะกรรมการกลุ่มฯ 5 คน ประกอบด้วย

ประธานกลุ่ม	ชื่อ ว่าที่ร้อยตรีพิทักษ์ พึ่งเพชร
ด้านปุ๋ย	ชื่อ นายกนกพล พุกผล
ด้านอารักขาพืช	ชื่อ นางวลี มรรคเจริญ
ด้านเครื่องจักรกล	ชื่อ นายสวัสดิ์ กรเพชร
ด้านการตลาด	ชื่อ นางสาวพนัชกร ทรงวัฒนา

และเลขานุการ

เป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่

- การลดต้นทุนการผลิต
- ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ต้นทุนการผลิต 8,300 บาท/ไร่)
- หลังเข้าร่วมโครงการฯ (ต้นทุนการผลิต 7,000 บาท/ไร่)
- สาเหตุ/เทคนิคในการลดต้นทุนการผลิตได้ เช่น ผสมปุ๋ยใช้เอง การทำกับดักด้วง ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ การผลิตแตนเบียนบราคอน

- การเพิ่มผลผลิตต่อไร่
- ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ผลผลิต 3,650 ผล/ไร่)
- หลังเข้าร่วมโครงการฯ (ผลผลิต 4,500 ผล/ไร่)
- ผลผลิตมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน (GAP)
- สมาชิกได้รับมาตรฐาน (GAP) แล้ว 5 ราย
- สมาชิกไม่ได้รับมาตรฐาน (GAP) 23 ราย (สาเหตุ: เพิ่งได้รับการพัฒนาและขอทำ GAP เนื่องจากได้เข้าร่วมเป็นแปลงใหญ่ปีแรก ซึ่งอยู่ระหว่างการขอทำ GAP เพิ่มเติม)
- การบริหารจัดการกลุ่ม
- มีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม บริหารจัดการร่วมกัน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ มาดูแลกลุ่มและมีการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
- การเชื่อมโยงด้านการตลาด
- มีการทำการตลาดโดยประธานกลุ่มมีการแปรรูปผลผลิตจากมะพร้าว เช่น น้ำมะพร้าวบรรจุขวด มะพร้าวคั่วเกลือ น้ำมะพร้าวผง เป็นต้น โดยใช้แบรนด์ผลิตภัณฑ์ ชื่อ เดี่ยวมะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ขายในซูเปอร์มาร์เก็ตและตลาดเกษตรกร

งบประมาณที่ได้รับสนับสนุน ปี พ.ศ. 2562 (ภายใต้กิจกรรมแบบแปลงใหญ่)

- กิจกรรม (รายละเอียด)/งบประมาณ(บาท)/หน่วยงานสนับสนุน (กรม)
- วิเคราะห์จัดเวทีจัดทำแผนปรับปรุงข้อมูล งบประมาณ 5,000 บาท โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านแพ้ว กรมส่งเสริมการเกษตร (ดำเนินการแล้ว)
- ถ่ายทอดความรู้โดยนำเกษตรกรไปทัศนศึกษาดูงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม งบประมาณ 24,000 บาท โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านแพ้ว กรมส่งเสริมการเกษตร (ดำเนินการแล้ว)
- สนับสนุนปัจจัยวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ งบประมาณ 160,000 บาท โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านแพ้ว กรมส่งเสริมการเกษตร

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา/อุปสรรค

- หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ยังไม่เข้ามาบูรณาการร่วมกันในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

- หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ต้องมีการมาร่วมบูรณาการร่วมกัน จะทำให้การดำเนินงานแปลงใหญ่มีความเข้มแข็งและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

3) ข้อมูลแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม ม. 9 ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านแพ้ว

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

- ปีที่จัดตั้งแปลงใหญ่ พ.ศ. 2561
- จำนวนสมาชิก 21 คน พื้นที่ 348.75 ไร่
- คณะกรรมการกลุ่มฯ 4 คน ประกอบด้วย

ประธานกลุ่ม	นายศักดิ์ชัย นามสกุล เหล็กไหล
ผู้ดูแลด้านต่าง ๆ เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย ศัตรูพืช (อารักขาพืช) และเครื่องจักรกลเกษตร เป็นต้น	
ด้านดิน ปุ๋ย	ชื่อนายภาทิน สุขเกษม
ด้านศัตรูพืช	ชื่อนายประวิทย์ ใจชื่อสมบูรณ์
ด้านการตลาด	ชื่อนายณรงค์ ปรีกษากร

เป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่

- การลดต้นทุนการผลิต
- ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ต้นทุนการผลิต 20,000 บาท/ไร่)
- หลังเข้าร่วมโครงการฯ (ต้นทุนการผลิต 19,000 บาท/ไร่)
- การเพิ่มผลผลิตต่อไร่
- ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ (ผลผลิต 4,500 ผล/ไร่)
- หลังเข้าร่วมโครงการฯ (ผลผลิต 4,800 ผล/ไร่)
- ผลผลิตมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน (GAP)
- สมาชิกได้รับมาตรฐาน (GAP) จำนวน – ราย
- สมาชิกไม่ได้รับมาตรฐาน (GAP) 21 ราย อยู่ระหว่างรวบรวมเอกสารเพื่อสมัคร
- การบริหารจัดการกลุ่ม
- มีการดำเนินงานรูปแบบสหกรณ์ สมาชิกซื้อปัจจัยการผลิตจากสหกรณ์ การเกษตรบ้านแพ้ว จำกัด ซึ่งเป็นสหกรณ์ต้นสังกัดของแปลงใหญ่
- การเชื่อมโยงด้านการตลาด
- มีการรวบรวมผลผลิตส่งให้สหกรณ์การเกษตรบ้านแพ้ว จำกัด เพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิต และทางสหกรณ์ ฯ มีแผนในการแปรรูปผลผลิตเพื่อส่งจำหน่าย ซึ่งอยู่ระหว่างการเตรียมสถานที่การแปรรูป

งบประมาณที่ได้รับสนับสนุน ปี พ.ศ. 2562 (ภายใต้กิจกรรมแบบแปลงใหญ่)

มีงบดำเนินการในส่วนของการจัดประชุมเพื่อทำแผนการตลาด/การซื้อขาย และการเชื่อมโยงตลาด จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา/อุปสรรค

- หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ยังไม่เข้ามาบูรณาการร่วมกันในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

- หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ต้องมีการมาร่วมบูรณาการร่วมกัน จะทำให้การดำเนินงานแปลงใหญ่มีความเข้มแข็ง และแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร/ประชาชน ดังต่อไปนี้

ศิริพัฒน์ ตากจิต (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ประชาชน ช่างราชการส่วนท้องถิ่น ช่างราชการการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านองค์การ (อบต.) มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานของ อบต. ซึ่งหากระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมใดสูงก็จะพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมอื่นสูงตามกันด้วย ขณะที่การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนปัจจัยสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับ อบต. พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน ส่วนปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกลีให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ประชาคมหมู่บ้าน ขณะที่สาเหตุของการตัดสินใจไม่เข้ามามีส่วนร่วม คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เรื่องการศึกษา ความรู้ทักษะประสบการณ์ ความคิดหรือปมของประชาชนที่คิดว่า

ตัวเองไม่สำคัญ ไม่ใช่หน้าที่ ไม่มีเวลา ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพส่วนปัจจัยด้านชุมชน เป็น ปัญหาที่ชุมชนขาดความสามัคคีกัน มีความขัดแย้ง ส่วนปัจจัยด้านองค์การเป็นปัญหาความไม่ โปร่งใสและความเป็นธรรมาภิบาลของ อบต. และเมื่อวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) พบว่า การมีส่วนร่วมมีปัจจัยสำคัญ คือ ความมีหน้ามีตาในสังคม จิตสาธารณะการดำเนินงานของ อบต. และการเป็นเพศชาย

นนทยา หงส์รัตน์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนา แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนชาวนา จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนชาวนา จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เข้ามาศึกษาใน โรงเรียนชาวนา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1.กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบ มีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร ประกอบด้วยกลยุทธ์การ สื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร กลยุทธ์การสื่อสารผ่านกระบวนการกลุ่ม กลยุทธ์การเรียนรู้ จากบุคคลต้นแบบ กลยุทธ์การปฏิบัติซ้ำ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมและกลยุทธ์การเปลี่ยนบทบาท 2.กลยุทธ์การสร้างสาร แบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ 2.1) การกำหนดเนื้อหาสาระประกอบด้วยกลยุทธ์ การเรียนรู้จากปัญหาของชุมชนและกลยุทธ์การปรับประสานทางวัฒนธรรม 2.2) การนำเสนอสาร ประกอบด้วย กลยุทธ์การจัดการความรู้ กลยุทธ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ กลยุทธ์การเรียนรู้จากการ ปฏิบัติและกลยุทธ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ ประกอบด้วยกลยุทธ์การใช้สื่อ บุคคล กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน กลยุทธ์การใช้สื่อเฉพาะกิจ กลยุทธ์การใช้สื่อพิธีกรรม และกลยุทธ์ การใช้สื่อแบบบูรณาการ 2.ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านผู้ส่ง สาร ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิข้าวขวัญและการให้สิ่งล่อใจ 2) ปัจจัย ด้านผู้รับสาร ประกอบด้วย ทักษะคติของเกษตรกร ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนในโรงเรียน ชาวนาและการส่งเสริมจากครอบครัว 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยองค์กรสนับสนุนงบประมาณ เทคนิค วิทยากร ข้อมูลข่าวสาร วัด โรงเรียน และ องค์การบริหารส่วนตำบลวัดดาว 3. การมีส่วนร่วมของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) การมี ส่วนร่วมในกระบวนการเรียนผ่านการเรียน 2) การมีส่วนร่วมในระดับการดำเนินงานในขั้นตอน การดำเนินงาน

สุวิทย์ ชุมทอง (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ พัฒนาการผลิตข้าวภายใต้โครงการพัฒนาการผลิตข้าวในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ 2) แหล่งข้อมูล เกี่ยวกับโครงการและการสนับสนุนของโครงการ 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการผลิตข้าว 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการผลิตข้าว ผลการศึกษาด้านการมี ส่วนร่วมพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาในระดับมาก มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา

การวางแผนโครงการ การปฏิบัติตามแผน และรับผลประโยชน์ในระดับปานกลางมีส่วนร่วมในการควบคุมติดตามและประเมินผลในระดับน้อย ส่วนสภาพปัญหาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาขาดผู้นำหรือตัวแทนในการระดมความคิดเห็นและการตัดสินใจขาดวิทยากรเฉพาะด้านเพื่อบรรยายความรู้ การส่งมอบปัจจัยการผลิตเป็นไปอย่างล่าช้า ดังนั้นเกษตรกรจึงเสนอแนะว่าควรกำหนดผู้นำหรือตัวแทนในการระดมความคิดเห็นและตัดสินใจ และมีวิทยากรบรรยายให้ความรู้ รวมถึงมีการส่งมอบปัจจัยการผลิตที่ทันต่อความต้องการ

เสริมสิทธิ สุขุมธนา (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษาโครงการชลประทานกิโลเมตรที่ 6 อำเภอชัยธานี นครหลวงเวียงจันทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทั่วไป เศรษฐกิจ สังคม เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจะได้รับข้อมูลข่าวสาร จากผู้นำชุมชนหรือหอกระจายข่าว เคยมาติดต่อเจ้าหน้าที่น้อยกว่า 3 ครั้ง ได้รับการฝึกอบรม 2-3 ครั้ง ในด้านความรู้ความเข้าใจในส่วนของสิ่งจำเป็นต้องรู้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รู้ว่าบุคคลหรือหมู่คณะใดถ้าทำการขุดเจาะคลองหรือใช้สารเคมีเพื่อป้องกันศัตรูพืช โดยขาดความรับผิดชอบแล้ว จะต้องถูกเรียกว่ากล่าวตักเตือนหรือถูกปฏิบัติทางวินัย โดยผู้ใหญ่บ้านหรือหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร ส่วนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ควรรู้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจว่างานชลประทานมีส่วนช่วยทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้เพื่อการเกษตร อย่างเพียงพอสำหรับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดสรรน้ำชลประทานมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ได้แก่ เพศ อาชีพหลัก จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่รับน้ำชลประทาน ภาระหนี้สิน และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ด้านการจัดการน้ำชลประทาน และสถานภาพหรือเคยเป็นผู้นำทางสังคม

สุธรรมา จันทรา (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษา โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชีฯ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและการให้คุณค่าทรัพยากรน้ำด้านปัญหาและอุปสรรค ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาในการเข้าไปมีส่วน

ร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น ปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการน้ำ ปัญหาการขาดความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเกษตรกรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการร่วมกัน ส่วนข้อเสนอแนะ จากการวิจัยคือ หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม การร่วมแสดงความคิดเห็น การเข้าประชุม และอบรมควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง โดยมุ่งเน้นให้ทราบถึงประโยชน์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการชลประทานให้แก่เกษตรกรได้รับทราบ ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

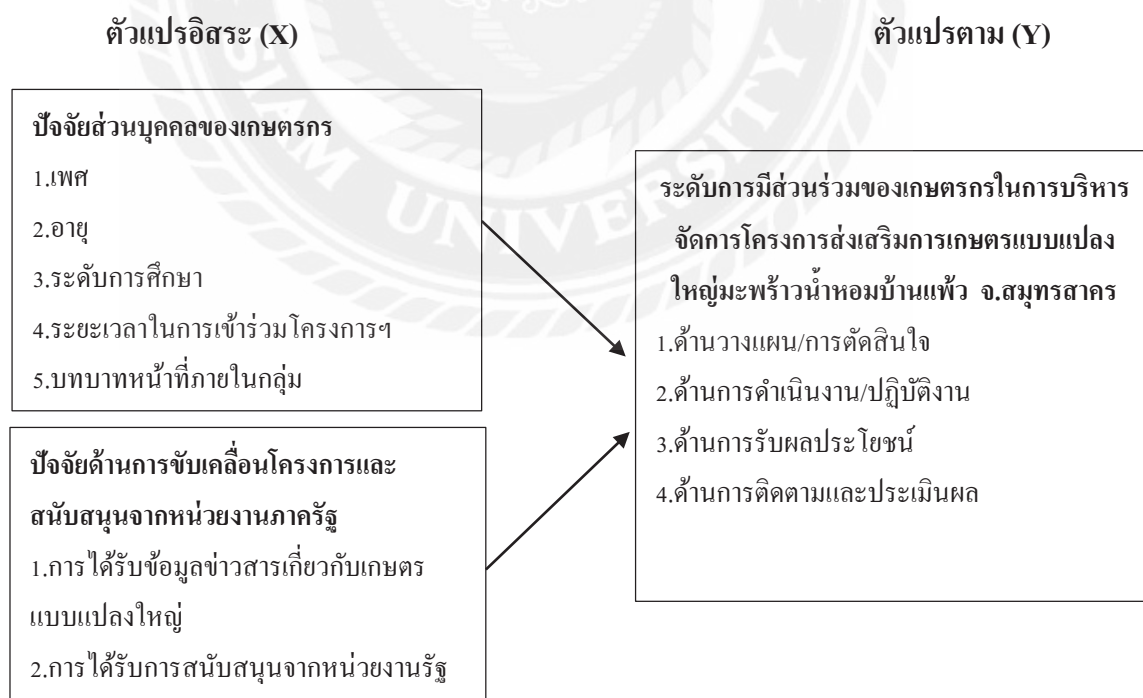
กรณีฐ ปิ่นคำ (2558: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน : ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัย โครงการอาหารปลอดภัยตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม และปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ โครงการอาหารปลอดภัยตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรีในการพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ มีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืนระดับปานกลาง การทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ ต้นทุนการผลิต การรับรู้ข่าวสาร และประสบการณ์ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัย โครงการอาหารปลอดภัยตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรีในการพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัญหาอุปสรรคคือ ปุ๋ยเคมีหรือวัตถุดิบการผลิตมีราคาแพงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า เกษตรกรต้องมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษอย่างแท้จริง และต้องผลิตได้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาตลาดเกษตรได้อย่างยั่งยืน

จรรยา วรสิงห์ (2559: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ผลการศึกษา พบว่า (1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมประเมินผล ด้านการร่วมทำ และด้านการร่วมคิด ส่วนด้านการร่วมรับประโยชน์อยู่ในระดับปาน

กลาง (2) เกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และสถานภาพของกลุ่มสมาชิกแตกต่างกัน มีส่วนร่วม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มี 3 ประการ คือ 1) ควรจัดให้มีเสียงตามสาย แผ่นพับ ใบปลิว จัดอบรมให้ความรู้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงของแหล่งน้ำบาดาล 2) ควรจัดให้มีการประชุมให้เกษตรกรทุกพื้นที่ที่มีความรู้และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับแหล่งต้นน้ำบาดาล 3) ควรให้มีการเสนอโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนทฤษฎี แนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำหลักคิด หลักการ และประสบการณ์จากการศึกษาวิจัย ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วม ซึ่งได้รวบรวม รูปแบบ ระดับ และการวัดการมีส่วนร่วม รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และนำเอาแนวทางการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจังหวัดสมุทรสาคร รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วม มาประกอบใช้ในการพัฒนารอบแนวคิดการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพ 2.4 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงระเบียบวิธีที่จะนำมาใช้ในการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางในการศึกษาเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า โดยมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

3.1 สมมติฐานในการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

3.1 สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อใช้ทดสอบผลการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

สมมติฐานที่ 5 บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

สมมติฐานที่ 6 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

สมมติฐานที่ 7 การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาและวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยกำหนดประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2562 จำนวน 3 แปลง มีสมาชิกรวมกันทั้งสิ้น 102 ราย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาประชากรในการวิจัยทั้งหมด (Population universe) จำนวน 102 ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังปรากฏในภาคผนวก ก ซึ่งเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย และภายในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 5 ข้อ คือ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ (5) บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ส่วนที่ 3 เป็นความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

โดยการสร้างมาตรวัดจากชุดข้อคำถามชนิด Summated Rating Scales ซึ่งได้ปรับปรุงมาจากมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ตัวเลือกของเรนซิส ลิเคิร์ต (Rensis Likert, n.d. อ้างถึงใน ภาณุรัตน์ หลักบุญ, 2555: 86) โดยให้ผู้ตอบ ตอบตามความจริงว่ามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด นั่นคือมีส่วนร่วมมากที่สุดให้ 5 คะแนน มีส่วนร่วมมากให้ 4 คะแนน มีส่วนร่วมปานกลางให้ 3 คะแนน มีส่วนร่วมน้อยให้ 2 คะแนน และมีส่วนร่วมน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์แบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตามสูตร คือ

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุดของแบบสอบถาม} - \text{คะแนนต่ำสุดของแบบสอบถาม}}{\text{จำนวนระดับที่แบ่ง}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

จำนวนระดับที่แบ่ง 5

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	ถือว่า มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	ถือว่า มีส่วนร่วมน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	ถือว่า มีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	ถือว่า มีส่วนร่วมมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	ถือว่า มีส่วนร่วมมากที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำเป็น ข้อเสนอแนะทางในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้วต่อไป

ทั้งนี้ การสร้างเครื่องมือดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้อ้างอิงมาจากการค้นคว้าศึกษาจาก การ ทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 มาจัดทำแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัด โดยผู้วิจัยได้นำ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาว่าถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ โดยแก้ไข ข้อคำถามให้ชัดเจนถูกต้องยิ่งขึ้น แล้วจึงไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป และนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของ แบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัก (Cronbach) โดย กำหนดค่าความเชื่อมั่น (α) ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (มนสิข สิริสมบุญ 2550 อ้างถึงใน กุลธิดา ชัยนิคม, 2559: 24) ซึ่งได้ทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งหมดรวมกันจะ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัก (Cronbach) เท่ากับ 0.870 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ดังนั้น จึงสามารถยอมรับแบบสอบถามดังกล่าวเพื่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปได้

3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การศึกษาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ (Documentary Research)

โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยมีการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมไปถึงงานวิจัยที่ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ก่อนแล้ว โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ วารสาร รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.4.2 การศึกษาผ่านการสำรวจประชากรวิจัยทั้งหมด โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 102 ชุด ให้ประชากรในการวิจัยได้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) แล้วนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารเชิงประจักษ์ต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบองค์ความรู้ทางทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นรูปธรรม และมีเหตุผลสนับสนุนอย่างชัดเจน

3.4.3 ระยะเวลาในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ใช้จัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถาม โดยขอความร่วมมือจากกลุ่มประชากรเป้าหมายให้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง โดยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วมาแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการประมวลผลของข้อมูลที่ได้จากแหล่งและวิธีการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ โดยทำการแยกสรุปผลของข้อมูล เป็นแต่ละด้านหรือแต่ละประเด็นให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ หลังจากนั้นจะแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ แบบเชิงพรรณนา โดยอาศัยกรอบความรู้ในทางทฤษฎี และกรอบแนวความคิดที่ใช้การวิจัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ผลข้อมูลไว้ดังนี้

1. อธิบายลักษณะทั่วไป (ปัจจัยส่วนบุคคล) ของกลุ่มประชากรเป้าหมายโดยใช้ สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. นำค่าทางสถิติที่ได้จากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์ มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ตัวแปรเชิงคุณภาพตัวแปรเดียว (Chi-squared test) เพื่อทดสอบระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ

บริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม โดยใช้การพิจารณา ระดับความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากสูตรการคำนวณ

ดังนี้

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

เมื่อ χ^2 = ค่าไคสแควร์

O = ค่าความถี่ที่ศึกษามาได้

E = ค่าความถี่ที่หวังไว้โดยทฤษฎี

การแปลความหมายของค่าไคสแควร์ เพื่อให้ทราบผลการทดสอบสมมติฐานว่าเป็นอย่างไร นั้น ต้องอาศัยค่าไคสแควร์ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติต่าง ๆ จากตาราง χ^2 (Chi-Squaretest Distribution Table) โดยผู้วิจัยจะต้องหาค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

จากสูตร $d.f. = (c-1)(r-1)$

เมื่อ c = จำนวนตัวแปรที่เป็นช่องตั้ง (Column)

r = จำนวนตัวแปรที่เป็นแถว (Row)

เมื่อได้ค่าไคสแควร์แล้ว หากพบว่า ค่าไคสแควร์มีค่ามากกว่าค่าระดับนัยยะสำคัญ (ค่า Sig.) ที่กำหนดไว้ เช่น กำหนดค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 กล่าวคือ หากมีค่ามากกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) และตัวแปรตาม ไม่มีความสัมพันธ์กัน

แต่ถ้าพบว่า ค่าไคสแควร์ มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (ค่า Sig.) ที่กำหนดไว้ เช่น กำหนดค่าระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ หากมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) และตัวแปรตาม มีความสัมพันธ์กันและเพื่อให้ทราบทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) และตัวแปรตาม ผู้วิจัยหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบ Gamma ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จากสูตร

$$Gamma = \frac{\sum CP - \sum IP}{\sum CP + \sum IP}$$

เมื่อ CP = คู่ที่สอดคล้องกัน (Consistent Pair)

IP = คู่ที่ไม่สอดคล้องกัน (In Consistent Pair)

การพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับตัวแปรตามนั้น พิจารณาได้ ดังนี้ (James A. Davis, 1971: 49)

ค่า Gamma	ระดับความสัมพันธ์
+0.70 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูง
+0.05-0.69	มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง
+0.30-0.49	มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับปานกลาง
+0.10-0.29	มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับค่อนข้างต่ำ
+0.01-0.09	มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับต่ำ
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
-0.01-0.09	มีความสัมพันธ์กันเชิงลบในระดับต่ำ
-0.10-0.29	มีความสัมพันธ์กันเชิงลบในระดับค่อนข้างต่ำ
-0.30-0.49	มีความสัมพันธ์กันเชิงลบในระดับปานกลาง
-0.50-0.69	มีความสัมพันธ์กันเชิงลบในระดับค่อนข้างสูง
-0.70 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์กันเชิงลบในระดับสูง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว และเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาคร โดยผลการศึกษาแบ่ง เป็น 5 ตอน ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้วและปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

4.4 การทดสอบสมมติฐานหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร

4.5 ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

(n=102)

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	68	66.67
หญิง	34	33.33
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเพศหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่วงอายุ

(n=102)

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.98
20 - 30 ปี	1	0.98
31 - 40 ปี	41	40.20
41 - 50 ปี	49	48.04
51 - 60 ปี	8	7.84
มากกว่า 60 ปี	2	1.96
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 48.04 รองลงมาได้แก่ อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84 อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 และอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มอายุ

(n=102)

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุน้อย (ต่ำกว่า 40 ปี)	43	42.16
อายุมาก (มากกว่า 41 ปี)	59	57.84
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มอายุน้อย (ต่ำกว่า 40 ปี) มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 42.16 และอายุมาก (มากกว่า 41 ปี) จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 57.84 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

(n=102)

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	3	2.94
ประถมศึกษา	35	34.31
มัธยมศึกษาตอนต้น	51	50.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	1	0.98
อนุปริญญา หรือ ปวส.	12	11.76
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาได้แก่ ระดับประถมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 34.31 ระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา

(n=102)

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การศึกษาต่ำ (ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา)	38	37.25
การศึกษาสูง (มัธยมศึกษาขึ้นไป)	64	62.75
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มการศึกษาต่ำ (ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา) มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 และการศึกษาสูง (มัธยมศึกษา ขึ้นไป) จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาที่เข้าร่วมกลุ่ม

(n=102)

ระยะเวลาที่เข้าร่วมกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	17	16.67
1 - 2 ปี	48	47.06
3 - 4 ปี	37	36.27
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่ม/โครงการ มาแล้ว 1 - 2 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมาได้แก่ 3 - 4 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 36.27 และ ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มระยะเวลาที่เข้าร่วมกลุ่ม

(n=102)

ระยะเวลาที่เข้าร่วมกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2 ปี	65	63.73
มากกว่า 3 ปี	37	36.27

รวม	102	100.00
------------	------------	---------------

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มระยะเวลาเข้าร่วมกลุ่ม ต่ำกว่า 2 ปี มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 63.73 และระยะเวลาเข้าร่วมกลุ่มมากกว่า 3 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 36.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม

(n=102)

บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประธาน	3	2.94
คณะกรรมการ	10	9.80
สมาชิก	89	87.25
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 87.25 รองลงมาได้แก่ คณะกรรมการ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80 และ ประธาน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม

(n=102)

บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มประธาน/คณะกรรมการ	13	12.75
กลุ่มสมาชิก	89	87.25
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มประธาน/คณะกรรมการ มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.75 และกลุ่มสมาชิก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 87.25 ตามลำดับ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวหน้าหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อน โครงการ จากแหล่งสื่อบุคคล

การได้รับข้อมูล ข่าวสาร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1.แหล่งสื่อบุคคล									
1.1 ผู้นำชุมชน	1 (1.0)	53 (52.0)	37 (36.3)	11 (10.8)		3.43	.69	มาก	4
1.2 เพื่อนบ้าน	20 (19.6)	41 (40.2)	37 (36.3)	4 (3.9)		3.75	.81	มาก	3
1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	24 (23.5)	43 (42.2)	34 (33.3)	1 (1.0)		3.88	.77	มาก	2
1.4 อาสาสมัครเกษตร	3 (2.9)	37 (36.3)	60 (58.8)	2 (2.0)		3.40	.58	ปานกลาง	5
1.5 เกษตรกร ปราดเปรื่อง	1 (1.0)	42 (41.2)	55 (53.9)	4 (3.9)		3.39	.58	ปานกลาง	6
1.6 ประชาชนชาวบ้าน	2 (2.0)	38 (37.3)	58 (56.9)	4 (3.9)		3.37	.59	ปานกลาง	7
1.7 ประชาชน/กรรมการ แปลงใหญ่	33 (32.4)	33 (32.4)	36 (53.3)			3.97	.82	มาก	1
ภาพรวม						3.60	.64	มาก	

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากแหล่งสื่อบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารจากประชาชน/กรรมการแปลงใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.97 รองลงมาคือเจ้าหน้าที่รัฐ มีค่าเฉลี่ย 3.88 เพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.75

ผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.43 อาสาสมัครเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.40 เกษตรกรปราดเปรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.39 และปราชญ์ชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการ จากแหล่งสื่อกลุ่ม

การได้รับข้อมูล ข่าวสาร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
2.แหล่งสื่อกลุ่ม									
2.1 การประชุม ประจำเดือน/ประชุม กลุ่มย่อย	31 (30.4)	48 (47.1)	22 (21.6)	1 (1.0)		4.07	.75	มาก	1
2.2 การฝึกอบรม/ศึกษา ดูงาน	19 (18.6)	42 (41.2)	38 (37.3)	3 (2.9)		3.75	.79	มาก	2
2.3 การศึกษาเรียนรู้ ต่าง ๆ	4 (3.9)	56 (54.9)	39 (38.2)	3 (2.9)		3.60	.62	มาก	3
ภาพรวม						3.81	.67	มาก	

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากแหล่งสื่อกลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชุมประจำเดือน/ประชุมกลุ่มย่อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.07 รองลงมาคือการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน มีค่าเฉลี่ย 3.75 และการศึกษาเรียนรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากแหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ

การได้รับข้อมูล ข่าวสาร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
3.แหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ									
3.1 วิดีทัศน์	1 (1.0)	35 (34.3)	56 (54.9)	9 (8.8)	1 (1.0)	3.84	.81	มาก	1
3.2 โทรทัศน์/วิทยุ	9 (8.8)	29 (28.4)	55 (53.9)	7 (6.9)	2 (2.0)	3.35	.81	ปานกลาง	4
3.3 เฟซบุ๊ก(Facebook)/ ไลน์ (Line)	25 (24.5)	38 (37.3)	37 (36.3)	2 (2.0)		3.84	.81	มาก	1
3.4 หนังสือพิมพ์/แผ่น พับประชาสัมพันธ์	21 (20.6)	31 (30.4)	44 (43.1)	5 (4.9)	1 (1.0)	3.57	.90	มาก	2
3.5 เว็บไซต์ (Website)	16 (15.7)	37 (36.3)	40 (39.2)	7 (6.9)	2 (2.0)	3.37	.91	ปานกลาง	3
3.6 หอกระจายข่าว	2 (2.0)	23 (22.5)	50 (49.0)	22 (21.6)	5 (4.9)	2.95	.84	ปานกลาง	5
3.7 การจัดงาน/จัด นิทรรศการ	13 (12.7)	28 (27.5)	46 (45.1)	14 (13.7)	1 (1.0)	3.37	.91	ปานกลาง	3
ภาพรวม						3.47	.81	มาก	

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจากสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิดีโอทัศน์ และเฟซบุ๊ก (Facebook)/ไลน์ (Line) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน 3.84 รองลงมาคือหนังสือพิมพ์/แผ่นพับประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 3.57 เว็บไซต์ (Website) และการจัดงาน/จัดนิทรรศการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.37 และหอกระจายข่าว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2.95 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่ง
สื่อบุคคล

ระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งสื่อบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. 1 ครั้ง /1 สัปดาห์	46	45.10
2. 1 ครั้ง /2 สัปดาห์	9	8.82
3. 1 ครั้ง /3 สัปดาห์	45	44.12
4. 1 ครั้ง /4 สัปดาห์	2	1.96
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารความถี่ อยู่
ที่ 1 ครั้ง/1 สัปดาห์ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 45.10 รองลงมาได้แก่ 1 ครั้ง /3 สัปดาห์ จำนวน
45 คน คิดเป็นร้อยละ 44.12 1 ครั้ง /2 สัปดาห์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.82 และ 1
ครั้ง /4 สัปดาห์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่ง
สื่อกลุ่มบุคคล

ระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งสื่อกลุ่มบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. 1 ครั้ง /1 สัปดาห์	19	18.63
2. 1 ครั้ง /2 สัปดาห์	32	31.37
3. 1 ครั้ง /3 สัปดาห์	33	32.35
4. 1 ครั้ง /4 สัปดาห์	18	17.65
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารความถี่
อยู่ที่ 1 ครั้ง/3 สัปดาห์ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมาได้แก่ 1 ครั้ง /2 สัปดาห์ จำนวน

32 คน คิดเป็นร้อยละ 31.37 1 ครั้ง /1 สัปดาห์ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 18.63 และ 1 ครั้ง /4 สัปดาห์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ

ระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. 1 ครั้ง /1 สัปดาห์	50	49.02
2. 1 ครั้ง /2 สัปดาห์	18	17.65
3. 1 ครั้ง /3 สัปดาห์	26	25.49
4. 1 ครั้ง /4 สัปดาห์	8	7.84
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารความถี่ อยู่ที่ 1 ครั้ง/1สัปดาห์ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 49.02 รองลงมาได้แก่ 1 ครั้ง /3 สัปดาห์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 25.49 1 ครั้ง/2 สัปดาห์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 และ 1 ครั้ง/4 สัปดาห์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการ

การได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D	แปล ผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เกี่ยวกับโครงการของหน่วยงาน ภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด	16 (15.7)	80 (78.4)	6 (5.9)			4.10	.45	มาก	1
การให้ข้อมูล การตอบข้อซักถาม ของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐ มีมากน้อยเพียงใด	14 (13.7)	62 (60.8)	26 (25.5)			3.88	.68	มาก	2
ภาพรวมเฉลี่ย						3.99	.56	มาก	

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการของหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.10 รองลงมาคือการให้ข้อมูล การตอบข้อซักถาม ของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ย 3.88

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

การสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1.ช่องทางการสื่อสาร การ ให้ข้อมูลข่าวสารของ หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อย เพียงใด	16 (15.7)	56 (54.9)	28 (27.5)	2 (2.0)		3.88	.70	มาก	1

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (ต่อ)

การสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
2. การลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยม เพื่อให้การช่วยเหลือของ เจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐ มีมากน้อยเพียงใด	12 (11.8)	55 (53.9)	35 (34.3)			3.77	.64	มาก	5
3. การสนับสนุน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตจาก หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อย เพียงใด	9 (8.8)	64 (62.7)	29 (28.4)			3.80	.58	มาก	4
4. การสนับสนุนองค์ ความรู้ การผลิตสินค้า และ การจัดตลาดให้กับ เกษตรกรมีมากน้อยเพียงใด	12 (11.8)	62 (60.8)	27 (26.5)	1 (1.0)		3.83	.63	มาก	3
5. การร่วมบูรณาการของ หน่วยงานภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อ สนับสนุนการดำเนิน โครงการมีมากน้อยเพียงใด	16 (15.7)	56 (54.9)	29 (28.4)	1 (1.0)		3.85	.68	มาก	2
ภาพรวมเฉลี่ย						3.83	.60	มาก	

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ช่องทางการสื่อสาร การให้ข้อมูล ข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.88 รองลงมาคือการร่วมบูรณาการของหน่วยงาน

ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.85 การสนับสนุนองค์ความรู้ การผลิตสินค้า และการจัดหาตลาดให้กับเกษตรกร มีค่าเฉลี่ย 3.83 การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ย 3.80 และการลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมเพื่อให้การช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.77 ตามลำดับ

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการวางแผน/การตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1.ด้านการวางแผน/การตัดสินใจ									
1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม/อบรมมากน้อยเพียงใด	8 (7.8)	73 (71.6)	21 (20.6)			3.87	.52	มาก	1
1.2 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำขั้นตอน การวางแผนในการดำเนินกิจกรรมมากน้อยเพียงใด	9 (8.8)	50 (49.0)	42 (41.2)	1 (1.0)		3.66	.65	มาก	5
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนหาแนวทางพัฒนา กิจกรรม/การดำเนินงานมากน้อยเพียงใด	9 (8.8)	66 (64.7)	27 (26.5)			3.82	.56	มาก	2

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการวางแผน/การตัดสินใจ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูล/ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการมากน้อยเพียงใด	9 (8.8)	51 (50.0)	41 (40.2)	1 (1.0)		3.67	.64	มาก	4
1.5 ท่านมีส่วนร่วมเสนอแนะให้ความคิดเห็นต่อการกำหนดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด	9 (8.8)	64 (62.7)	29 (28.4)			3.80	.58	มาก	3
ภาพรวมเฉลี่ย						3.76	.48	มาก	

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการวางแผน/การตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม/อบรม 3.87 รองลงมาคือ การวางแผนหาแนวทางพัฒนากิจกรรม/การดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.82 การมีส่วนร่วมเสนอแนะให้ความคิดเห็นต่อการกำหนดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.80 การมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูล/ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.67 และการมีส่วนร่วมในการจัดทำขั้นตอน การวางแผนในการดำเนินกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
2.ด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ									
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด	13 (12.7)	39 (38.2)	49 (48.0)	1 (1.0)		3.63	.71	มาก	3
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด	13 (12.7)	51 (50.0)	36 (35.3)	2 (2.0)		3.74	.70	มาก	2
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกและเจ้าหน้าที่ภาครัฐมากน้อยเพียงใด	13 (12.7)	52 (51.0)	37 (36.3)			3.76	.66	มาก	1
2.4 ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมมากน้อยเพียงใด	4 (3.9)	56 (54.9)	41 (40.2)	1 (1.0)		3.62	.58	มาก	4
ภาพรวมเฉลี่ย						3.69	.56	มาก	

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.76 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.74 มีส่วนร่วมในการ

ประชาสัมพันธกิจกรรมการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 3.63 และการมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.62 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการรับผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมของ เกษตรกร	ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
3.ด้านการรับผลประโยชน์									
3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการ ได้รับผลประโยชน์จาก การดำเนินงานโครงการ มากน้อยเพียงใด	6 (5.9)	85 (83.3)	11 (10.8)			3.95	.41	มาก	1
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการ ผลิต แปรรูปสินค้า และ ต่อรองราคามากน้อย เพียงใด	5 (4.9)	59 (57.8)	38 (37.3)			3.68	.56	มาก	4
3.3 ท่านมีความรู้ความ เข้าใจในการดำเนินงาน และการบริหารโครงการ มากน้อยเพียงใด	7 (6.9)	60 (58.8)	34 (33.3)	1 (1.0)		3.72	.60	มาก	2
3.4 ท่านได้รับ ผลประโยชน์อย่างคุ้มค่า จากการดำเนินงาน โครงการมากน้อยเพียงใด	4 (3.9)	63 (61.8)	34 (33.3)	1 (1.0)		3.69	.56	มาก	3
ภาพรวมเฉลี่ย						3.76	.41	มาก	

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.95 รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานและการบริหารโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.72 ได้รับผลประโยชน์อย่างคุ้มค่าจากการดำเนินงานโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.69 และการมีส่วนร่วมในการผลิต แปรรูปสินค้าและต่อราคา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.68 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการติดตามและประเมินผล

การมีส่วนร่วมของ เกษตรกร	ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
4.ด้านการติดตามและ ประเมินผล									
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการ ประเมินความสำเร็จของ กิจกรรมโครงการมากน้อย เพียงใด	4 (3.9)	44 (43.1)	53 (52.0)	1 (1.0)		3.50	.59	มาก	4
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการ รายงาน ติดตามภารกิจ โครงการมากน้อยเพียงใด	1 (1.0)	52 (51.0)	48 (47.1)	1 (1.0)		3.52	.54	มาก	3
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหาและพัฒนา รวมถึงการบริหารจัดการ โครงการให้ดียิ่งขึ้นมาก น้อยเพียงใด	1 (1.0)	57 (55.9)	44 (43.1)			3.58	.52	มาก	1

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการติดตามและประเมินผล (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการในทุก ๆ ด้านมากน้อยเพียงใด	1 (1.0)	55 (53.9)	45 (44.1)	1 (1.0)		3.55	.54	มาก	2
ภาพรวมเฉลี่ย						3.54	.41	มาก	

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการติดตามและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา รวมถึงการบริหารจัดการโครงการให้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.58 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการในทุก ๆ ด้าน มีค่าเฉลี่ย 3.55 มีส่วนร่วมในการรายงาน ติดตามภารกิจโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.52 และการมีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของกิจกรรมโครงการ มีค่าน้อยที่สุด 3.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวหน้าหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

(n = 102)

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการวางแผน/การตัดสินใจ	3.76	.48	มาก	1
2. ด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ	3.69	.56	มาก	2
3. ด้านการรับผลประโยชน์	3.76	.41	มาก	1
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	3.54	.41	มาก	3
เฉลี่ย	3.69	.42	มาก	

จากตารางที่ 4.22 พบว่า เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 โดยด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน/การตัดสินใจ และด้านการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน 3.76 รองลงมาคือด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย 3.69 และน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 3.54 ตามลำดับ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

(n=102)

คะแนนระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ โดยรวม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
51	1	0.98	0.98
52	1	0.98	1.96
53	1	0.98	2.94
54	4	3.92	6.86
55	1	0.98	7.84
56	4	3.92	11.76
57	4	3.92	15.69
58	10	9.80	25.49
59	3	2.94	28.43
60	7	6.86	35.29
61	6	5.88	41.18
62	13	12.75	53.92
63	13	5.58	66.67
64	6	2.94	72.55
65	3	1.96	75.49
66	2	1.96	77.45

ตารางที่ 4.23 แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร (ต่อ)

(n=102)

คะแนนระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ โดยรวม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
67	2	1.96	79.41
68	6	5.88	85.29
70	3	2.94	88.24
71	3	2.94	91.18
72	4	3.92	95.10
76	1	0.98	96.08
77	2	1.96	98.04
79	1	0.98	99.02
80	1	0.98	100.00
รวม	102	100.00	

จากตารางที่ 4.23 การแจกแจงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม จะเห็นได้ว่า ช่วงคะแนน 51-61 เป็นช่วงคะแนนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ อยู่ต่ำ ส่วนช่วงคะแนน 62-80 เป็นช่วงคะแนนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ อยู่สูง แสดงผลดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามกลุ่มการมีส่วนร่วมฯ โดยรวม

(n=102)

ระดับการมีส่วนร่วมฯ โดยรวม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการมีส่วนร่วมฯ ต่ำ (คะแนน 51 – 61)	42	41.18
ระดับการมีส่วนร่วมฯ สูง (คะแนน 62– 80)	60	58.82
รวม	102	100.00

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ โดยรวมของเกษตรกร กลุ่มระดับการมีส่วนร่วมอยู่ต่ำ (คะแนน 51-61) มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 41.18 ส่วน กลุ่มระดับการมีส่วนร่วมอยู่สูง (คะแนน 62-80) มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82

4.4 การทดสอบสมมติฐานหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร

การทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม ปัจจัยด้านการขับเคลื่อนโครงการและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ส่วนตัวแปรตาม ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร 4 ด้าน คือ ด้านวางแผน/การตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน/ปฏิบัติงาน ด้านการรับประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล

โดยผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ 5 สมมติฐาน ทำการทดสอบสมมติฐานโดยการกำหนดตารางไขว้ (Cross Tabulation) ใช้สถิติ Chi-Square Test ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานแสดงผลดังตารางที่ 4.25 - 4.31

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

(n=102)

เพศ	ระดับการมีส่วนร่วมฯ		รวม	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
ชาย	29 (28.44)	39 (38.24)	68 (66.67)	0.182	>0.05	0.091	>0.05
หญิง	13 (12.75)	21 (20.59)	34 (33.33)				
รวม	42 (41.18)	60 (58.82)	102 (100.00)				

จากตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ค่า Chi-Square เท่ากับ 0.182 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว และผลการทดสอบสมมติฐานสามารถตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ

สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.26 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

(n = 102)

อายุ	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
อายุน้อย (ต่ำกว่า 40 ปี)	22 (21.57)	21 (20.59)	43 (42.16)	8.995	>0.05	0.251	>0.05
อายุมาก (มากกว่า 41 ปี)	20 (19.61)	39 (38.23)	59 (57.84)				
รวม	42 (41.18)	60 (58.82)	102 (100.00)				

จากตารางที่ 4.26 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ค่า Chi-Square เท่ากับ 8.995 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว และผลการทดสอบสมมติฐานสามารถตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.27 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

(n = 102)

ระดับการศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
การศึกษาต่ำ (ไม่ได้รับการศึกษา/ ประถมศึกษา)	18 (17.65)	20 (19.61)	38 (37.26)	3.159	>0.05	0.166	>0.05
การศึกษาสูง (มัธยมศึกษา ตอนต้นขึ้นไป)	24 (23.53)	40 (39.22)	64 (62.75)				
รวม	42 (41.18)	60 (58.82)	102 (100.00)				

จากตารางที่ 4.27 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ค่า Chi-Square เท่ากับ 3.159 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว และผลการทดสอบสมมติฐานสามารถตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.28 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

(n = 102)

ระยะเวลาในการ เข้าร่วม โครงการฯ	ระดับการมีส่วน ร่วม		รวม	Chi- Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
ต่ำกว่า 2 ปี	24 (23.53)	41 (40.20)	65 (63.73)	1.364	>0.05	-0.191	>0.05
มากกว่า 3 ปี	18 (17.65)	19 (18.62)	37 (36.27)				
รวม	42 (41.18)	60 (58.82)	102 (100.00)				

จากตารางที่ 4.28 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ค่า Chi-Square เท่ากับ 1.364 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว และผลการทดสอบสมมติฐานสามารถตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ

สมมติฐานที่ 5 บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอม บ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.29 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

(n = 102)

บทบาทหน้าที่ภายใน กลุ่ม	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
กลุ่มประธาน/ คณะกรรมการ	2 (1.96)	11 (10.78)	13 (12.75)	4.473	>0.05	-0.640	>0.05
กลุ่มสมาชิก	40 (39.22)	49 (48.04)	89 (87.25)				
รวม	42 (41.18)	60 (58.82)	102 (100.00)				

จากตารางที่ 4.29 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ค่า Chi-Square เท่ากับ 4.473 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 5 บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว และผลการทดสอบสมมติฐานสามารถตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรฯ

สมมติฐานที่ 6 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.30 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

(n = 102)

การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
1.แหล่งข้อมูล							
1.1 ผู้นำชุมชน	42	60	102	11.124	0.011	-0.483	0.003
1.2 เพื่อนบ้าน	42	60	102	17.967	0.001	0.549	0.000
1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	42	60	102	15.658	0.001	0.566	0.000
1.4 อาสาสมัครเกษตร	42	60	102	5.127	0.003	0.409	0.024
1.5 เกษตรกรปราดเปรื่อง	42	60	102	4.063	0.005	0.358	0.047
1.6 ประชาชนชาวบ้าน	42	60	102	2.982	0.004	0.287	0.118
1.7 ประธาน/กรรมการแปลงใหญ่	42	60	102	25.142	0.002	0.670	0.000
2.แหล่งสื่อกลุ่ม							
2.1 การประชุมประจำเดือน/ประชุมกลุ่มย่อย	42	60	102	28.532	0.003	0.759	0.000
2.2 การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน	42	60	102	17.939	0.001	0.604	0.001
2.3การศึกษาเรียนรู้ต่าง ๆ	42	60	102	7.483	0.058	0.301	0.089
3.แหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ							
3.1 วิทยุทัศน์	42	60	102	5.531	0.237	-0.346	0.044
3.2 โทรทัศน์/วิทยุ	42	60	102	10.943	0.027	-0.178	0.277
3.3 เฟซบุ๊ก (Facebook)/ไลน์ (Line)	42	60	102	20.042	0.004	0.661	0.000

ตารางที่ 4.30 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว (ต่อ)

(n = 102)

การได้รับข้อมูลข่าวสาร การขับเคลื่อนโครงการฯ	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi- Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
3.4 หนังสือพิมพ์/แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์	42	60	102	23.612	0.003	0.649	0.000
3.5 เว็บไซต์ (Website)	42	60	102	16.572	0.002	0.565	0.000
3.6 หอกระจายข่าว	42	60	102	3.121	0.538	-0.128	0.426
3.7 การจัดงาน/จัด นิทรรศการ	42	60	102	19.832	0.001	0.590	0.000
3.8 การประชาสัมพันธ์ให้ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ ของหน่วยงานภาครัฐมีมาก น้อยเพียงใด	42	60	102	7.525	0.023	-0.369	0.022
3.9 การให้ข้อมูล การตอบ ข้อซักถาม ของเจ้าหน้าที่/ หน่วยงานภาครัฐมีมาก น้อยเพียงใด	42	60	102	19.932	0.001	-0.128	0.395
รวมเฉลี่ย				13.848	0.048	0.280	0.076

จากตารางที่ 4.30 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว ภาพรวม พบว่า ค่า Chi-Square เท่ากับ 13.848 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว

เมื่อพิจารณารายด้านแหล่งสื่อบุคคล ในข้อผู้นำชุมชน มีค่า Chi-Square เท่ากับ 11.124 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กัน ข้อเพื่อนบ้าน มีค่า Chi-Square เท่ากับ 17.967 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์กัน ข้อเจ้าหน้าที่รัฐ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 15.658 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กัน ข้ออาสาสมัครเกษตร มีค่า Chi-Square เท่ากับ 5.127 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า อาสาสมัครเกษตรมีความสัมพันธ์กัน ข้อเกษตรกรปราดเปรื่อง มีค่า Chi-Square เท่ากับ 4.063 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เกษตรกรปราดเปรื่องมีความสัมพันธ์กัน ข้อปราชญ์ชาวบ้าน มีค่า Chi-Square เท่ากับ 2.982 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กัน และข้อประธาน/กรรมการแปลงใหญ่ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 25.142 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ประธาน/กรรมการแปลงใหญ่มีความสัมพันธ์กัน

ด้านแหล่งสื่อกลุ่ม ในข้อการประชุมประจำเดือน/ประชุมกลุ่มย่อย มีค่า Chi-Square เท่ากับ 28.532 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การประชุมประจำเดือน/ประชุมกลุ่มย่อยมีความสัมพันธ์กัน ข้อการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน มีค่า Chi-Square เท่ากับ 17.939 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การฝึกอบรม/ศึกษาดูงานมีความสัมพันธ์กัน และข้อการศึกษาเรียนรู้ต่าง ๆ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 7.483 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า การศึกษาเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ด้านแหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ ในข้อ วิทยุทัศน์ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 5.531 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า วิทยุทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กัน ข้อโทรทัศน์/วิทยุ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 10.943 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า โทรทัศน์/วิทยุมีความสัมพันธ์กัน ข้อเฟซบุ๊ก/ไลน์ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 20.042 และค่านัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า เฟซบุ๊ก/ไลน์ มีความสัมพันธ์กัน ข้อหนังสือพิมพ์/แผ่นพับประชาสัมพันธ์ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 23.612 และค่านัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า หนังสือพิมพ์/แผ่นพับประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กัน ข้อเว็บไซต์ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 16.572 และค่านัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า เว็บไซต์มีความสัมพันธ์กัน ข้อหอกระจายข่าว มีค่า Chi-Square เท่ากับ 3.121 และค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า หอกระจายข่าว ไม่มีความสัมพันธ์กัน และข้อการจัดงาน/จัดนิทรรศการ มีค่า Chi-Square เท่ากับ 19.832 และค่านัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า การจัดงาน/จัดนิทรรศการ มีความสัมพันธ์กัน ข้อการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการของหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 7.525 และค่านัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการของหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีความสัมพันธ์กัน และข้อการให้ข้อมูล การตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 19.932 และค่านัยสำคัญ

ทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การให้ข้อมูล การตอบข้อซักถาม ของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐมี
 มากน้อยเพียงใด มีความสัมพันธ์กัน

สมมติฐานที่ 7 การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว
 น้ำหอมบ้านแพ้ว

ตารางที่ 4.31 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมี
 ความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตร
 แบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

(n = 102)

การได้รับสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi- Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
1. ช่องทางการสื่อสาร การให้ ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน ภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด	42	60	102	13.862	0.003	0.587	0.000
2. การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม เพื่อให้การช่วยเหลือของ เจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐมี มากน้อยเพียงใด	42	60	102	6.872	0.032	0.400	0.017
3. การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการ ผลิตจากหน่วยงานภาครัฐมี มากน้อยเพียงใด	42	60	102	7.359	0.025	0.496	0.005
4. การสนับสนุนองค์ความรู้ การผลิตสินค้า และการจัดหา ตลาดให้กับเกษตรกรมีมาก น้อยเพียงใด	42	60	102	23.113	0.030	0.737	0.000

ตารางที่ 4.31 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว (ต่อ)

(n = 102)

การได้รับสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ	ระดับการมีส่วนร่วม		รวม	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.
	ต่ำ	สูง					
5. การร่วมบูรณาการของ หน่วยงานภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อ สนับสนุนการดำเนิน โครงการมีมากน้อยเพียงใด	42	60	102	12.399	0.006	0.586	0.001
รวมเฉลี่ย				12.721	0.019	0.561	0.004

จากตารางที่ 4.31 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว ภาพรวม พบว่า ค่า Chi-Square เท่ากับ 13.848 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม มีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อน โครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว

เมื่อพิจารณารายด้าน ในช่องทางทางการสื่อสาร การให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 13.862 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ช่องทางการสื่อสาร การให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีความสัมพันธ์กัน ข้อการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเพื่อให้การช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 6.842 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเพื่อให้การช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีความสัมพันธ์กัน ข้อการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 7.359 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด มี

ความสัมพันธ์กัน ข้อการสนับสนุนองค์ความรู้ การผลิตสินค้า และการจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 23.113 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าการสนับสนุนองค์ความรู้ การผลิตสินค้า และการจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรมีมากน้อยเพียงใด มีความสัมพันธ์กัน และข้อการร่วมบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการมีมากน้อยเพียงใด มีค่า Chi-Square เท่ากับ 12.399 และค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าการร่วมบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการมีมากน้อยเพียงใด มีความสัมพันธ์กัน

4.5 ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4.32 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว	0.182	>0.05	0.091	>0.05	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว	8.995	>0.05	0.251	>0.05	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว	3.159	>0.05	0.166	>0.05	ปฏิเสธสมมติฐาน

ตารางที่ 4.32 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน (ต่อ)

สมมติฐาน	Chi-Square	Sig.	Gamma	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว	1.364	>0.05	-0.191	>0.05	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 5 บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว	4.473	>0.05	-0.640	>0.05	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 6 การได้รับข้อมูล ข่าวสาร การ ขับ เคลื่อน โคร ง การ ฯ มี ความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว	13.848	<0.05	0.280	<0.05	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 7 การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว	12.721	<0.05	0.561	<0.05	ยอมรับสมมติฐาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว และเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 - 2562 จำนวน 3 แปลง มีสมาชิกรวมกันทั้งสิ้น 102 ราย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาประชากรในการวิจัยทั้งหมด (Population universe) จำนวน 102 ราย

โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 102 ชุด ให้ประชากรในการวิจัยได้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) แล้วนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารเชิงประจักษ์ต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบองค์ความรู้ทางทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นรูปธรรมและมีเหตุผลสนับสนุนอย่างชัดเจน โดยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ผลข้อมูล อธิบายลักษณะทั่วไป (ปัจจัยส่วนบุคคล) ของกลุ่มประชากรเป้าหมายโดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าทางสถิติที่ได้จากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยค่า Chi-squared test เพื่อทดสอบระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหาร

จัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม โดยใช้การพิจารณาระดับความสัมพัทธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน
- 5.3 ข้อเสนอแนะโดยศึกษาจากข้อมูลโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มมะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 102 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีอายุ 41 - 50 ปีขึ้นไป จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 48.04 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีระยะเวลาเข้าร่วมกลุ่ม 1 - 2 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 47.06 และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเป็นสมาชิก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 87.25

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการได้รับข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐของแหล่งสื่อบุคคลส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากประธาน/กรรมการแปลงใหญ่ แหล่งสื่อกลุ่มจากการประชุมประจำเดือน/ประชุมกลุ่มย่อย และแหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ จากวิทยุทัศน์ และเฟซบุ๊ก (Facebook) /ไลน์ (Line)

ระดับความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร พบว่า แหล่งสื่อบุคคลส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสารความถี่อยู่ที่ 1 ครั้ง/1 สัปดาห์ แหล่งสื่อกลุ่มบุคคลความถี่อยู่ที่ 1 ครั้ง/3 สัปดาห์ และแหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศความถี่อยู่ที่ 1 ครั้ง/1 สัปดาห์

การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการจากหน่วยงานภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการของ

หน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การให้ข้อมูล การตอบข้อซักถาม ของเจ้าหน้าที่/
หน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ช่องทางการสื่อสาร การให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การร่วมบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก การสนับสนุนองค์ความรู้ การผลิตสินค้า และการจัดหาตลาดให้กับเกษตรกร อยู่ในระดับมาก การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายการลงพื้นที่ตรวจสอบเพื่อให้การช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ด้านการวางแผน/การตัดสินใจ ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนหาแนวทางพัฒนากิจกรรม/การดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม/อบรม และการมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูล/ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการจัดทำขั้นตอน การวางแผนในการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายการมีส่วนร่วมเสนอแนะให้ความคิดเห็นต่อการกำหนดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้าย การมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานในการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการรับผลประโยชน์ ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานและการบริหารโครงการ อยู่ในระดับมาก การได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าจากการดำเนินงานโครงการ อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายการมีส่วนร่วมในการผลิต แปรรูปสินค้า และต่อราคา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา รวมถึงการบริหารจัดการ โครงการให้ดียิ่งขึ้น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการในทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรายงาน ติดตามภารกิจโครงการ อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายการมีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของกิจกรรมโครงการ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5.2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ดังนั้น เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ดังนั้น อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 แสดงว่า ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 5 บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม บ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 6 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 7 การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

5.3 ข้อเสนอแนะโดยศึกษาจากข้อมูลโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่กลุ่มมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ และบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐานเหล่านี้ จึงไม่ได้เป็นปัจจัยที่จะมีความสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการแต่อย่างใด เป็นเรื่องที่ดีต่อเกษตรกรในโครงการฯ ด้วยจะให้เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานได้อย่างเต็มที่ และสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรเองต่อไปได้อย่างดี

ส่วนการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการฯ นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว จึงเป็นข้อที่หน่วยงานจะต้องดำเนินงานต่อไป และทำให้ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรในโครงการฯ โดยโครงการได้นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่ง่าย อย่างเช่น เฟซบุ๊ก และไลน์ มาปรับประยุกต์ใช้อยู่แล้ว ถือเป็นข้อดีของการสื่อสารเพื่อผลประโยชน์ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งอาจจะต้องมีการอัปเดตกันเป็นประจำเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เพิ่มมากขึ้นและยั่งยืนในอนาคตต่อไป และการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐนั้น ย่อมมีผลต่อความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ยังคงต้องดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วยังคงต่อเนื่องและมีโอกาสในการสร้างเสริมประสิทธิภาพ และศักยภาพการแข่งขันกับตลาดมะพร้าว น้ำหอมได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้วอย่างต่อเนื่อง
2. ศึกษาความต้องการของตลาดมะพร้าว น้ำหอมบ้านแพ้ว ถึงคุณภาพและความต้องการของผู้บริโภค

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ธีระพงษ์.(2561). นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน.เอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2560. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- กรณัฐ ปิ่นจำ.(2558). การพัฒนาตลาดเกษตรแบบยั่งยืน: ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตผัก
ปลอดภัย โครงการอาหารปลอดภัยตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
บัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2561). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว ทะเบียนเลขที่ สช 61100110 ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2561.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2559). ถอดบทเรียนการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ กรณี: กรณีแปลงใหญ่
ต้นแบบ (ข้าว) อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ:
ผู้แต่ง.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). สรุปสาระสำคัญของโครงการตามนโยบายสำคัญ (Agenda) 15
โครงการ
- กิตติชัย รัตนะ. (2549). การมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการ
บริการจัดหางาน. (หน้า 1).กรุงเทพฯ : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวง
แรงงาน
- โกวิท พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. [ม.ป.ท.].
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. (หน้า 598).
กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- พงศ์พันธ์ เขียวหิรัญ. (2539). เอกสารประกอบการสอนมนุษย์สัมพันธ์และจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับ
เกษตรกร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ภมรรัตน์ สุธรรม. (2545). พลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย
การชน.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี. รายงานการ
วิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อรรถัย ก๊กผล. (2556). การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 (หน้า 98-100)
(พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต.
- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff. (1980). *Rural Development Participation: Concept and Measures for
Project Design Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University
- Koufman, H.F. (1949). *Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities*. New York:
Agricultural Experiment Station Bulletins.

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการ

โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง

ข้อมูลตามแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร ปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการบริหารจัดการ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น ไม่มีเจตนาไขว่คว้าผู้อื่นและไม่ทำให้เกิดผลเสียหายกับกลุ่มใด ๆ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามที่เป็นจริงและให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ในครั้งนี้

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยแบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบคำถามฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ (ถูก) ลงในช่อง ( ) หน้าข้อความตามที่ผู้ตอบคำถามตอบ และ/หรือ เติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามที่ผู้ตอบคำถามตอบ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณประธานกลุ่ม กรรมการ และสมาชิกของกลุ่มที่กรุณาตอบแบบสอบถาม เป็นอย่างสูง ที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

ผู้วิจัย นางสาวเอื้องพร นพคุณ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ ( ) 1.ชาย ( ) 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุเท่าใด

( ) 1. ต่ำกว่า 20 ปี	( ) 4. 41 – 50 ปี
( ) 2. 20 – 30 ปี	( ) 5. 51 – 60 ปี
( ) 3. 31 – 40 ปี	( ) 6. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา	( ) 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.
( ) 2. ประถมศึกษา	( ) 4. อนุปริญญา หรือ ปวส.
( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	( ) 6. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. ระยะเวลาที่ท่านเข้าร่วมกลุ่ม/โครงการ

( ) 1. ต่ำกว่า 1 ปี	( ) 3. 3 - 4 ปี
( ) 2. 1 - 2 ปี	( ) 4. 4 ปีขึ้นไป

5. บทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม

( ) 1. ประธาน	( ) 4. เลขานุการ
( ) 2. รองประธาน	( ) 5. คณะกรรมการ
( ) 3. เฝ้าดูถูก	( ) 6. สมาชิก

ตอนที่ 2 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	ความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
การได้รับข้อมูลข่าวสาร					
1. แหล่งสื่อบุคคล					
1.1 ผู้นำชุมชน					
1.2 เพื่อนบ้าน					
1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ					
1.4 อาสาสมัครเกษตร					
1.5 เกษตรกรปราดเปรื่อง					
1.6 ประชาชนชาวบ้าน					
1.7 ประชาชน/กรรมการแปลงใหญ่					
2. แหล่งสื่อกลุ่ม					
2.1 การประชุมประจำเดือน/ประชุมกลุ่มย่อย					
2.2 การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน					
2.3 การศึกษาเรียนรู้ต่างๆ					
3. แหล่งสื่อมวลชน/เทคโนโลยีสารสนเทศ					
3.1 วิทยุทัศน์					
3.2 โทรทัศน์/วิทยุ					
3.3 เฟซบุ๊ก (Facebook) / ไลน์ (Line)					
3.4 หนังสือพิมพ์/แผ่นพับประชาสัมพันธ์					
3.5 เว็บไซต์ (Website)					
3.6 หอกระจายข่าว					
3.7 การจัดงาน/จัดนิทรรศการ					

การได้รับข้อมูลข่าวสารการขับเคลื่อนโครงการและ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	ความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการของ หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด					
การให้ข้อมูล การตอบข้อซักถาม ของเจ้าหน้าที่/ หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด					
การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ					
1. ช่องทางการสื่อสาร การให้ข้อมูลข่าวสารของ หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด					
2. การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเพื่อให้การช่วยเหลือของ เจ้าหน้าที่/หน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด					
3. การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัย การผลิตจากหน่วยงานภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด					
4. การสนับสนุนองค์ความรู้ การผลิตสินค้า และการ จัดหาตลาดให้กับเกษตรกรมีมากน้อยเพียงใด					
5. การร่วมบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อ สนับสนุนการดำเนินโครงการมีมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบ
แปลงใหญ่มะพร้าวบ้านหอนบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการวางแผน/การตัดสินใจ					
1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม/อบรมอย่างน้อยเพียงใด					
1.2 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำขั้นตอน การวางแผน ในการดำเนินกิจกรรมอย่างน้อยเพียงใด					
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนหาแนวทางพัฒนา กิจกรรม/การดำเนินงานอย่างน้อยเพียงใด					
1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูล/ให้ข้อมูล เกี่ยวกับโครงการอย่างน้อยเพียงใด					
1.5 ท่านมีส่วนร่วมเสนอแนะให้ความคิดเห็นต่อการ กำหนดกิจกรรมอย่างน้อยเพียงใด					
2. ด้านการดำเนินงาน/การปฏิบัติ					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการ ดำเนินงานอย่างน้อยเพียงใด					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อย เพียงใด					
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิก และเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างน้อยเพียงใด					
2.4 ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และ แรงงานในการดำเนินกิจกรรมอย่างน้อยเพียงใด					
การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
3. ด้านการรับผลประโยชน์					
3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการ ดำเนินงานโครงการอย่างน้อยเพียงใด					
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการผลิต แปรรูปสินค้า และ ต่อรองราคามากน้อยเพียงใด					
3.3 ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานและการ บริหารโครงการอย่างน้อยเพียงใด					

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
3.4 ท่านได้รับผลประโยชน์อย่างคุ้มค่าจากการดำเนินงานโครงการมากน้อยเพียงใด					
4. ด้านการติดตามและประเมินผล					
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของกิจกรรมโครงการมากน้อยเพียงใด					
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการรายงาน ติดตามภารกิจโครงการมากน้อยเพียงใด					
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา รวมถึงการบริหารจัดการโครงการให้ดียิ่งขึ้นมากน้อยเพียงใด					
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการในทุก ๆ ด้านมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

4.1 ท่านคิดว่าการดำเนินโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน .....

.....

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการดำเนินงาน.....

.....

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์.....

.....

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ.....

.....

4.2 ท่านมีข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อย่างไรบ้าง.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ- นามสกุล	นางสาวเอื้องพร นพคุณ
วัน เดือน ปีเกิด	8 ธันวาคม 2509
ที่อยู่ปัจจุบัน	489 หมู่บ้านพุดตาน ซอยหมู่บ้านพุดตาน ถนนมาเจริญ แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสกลนคร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

